

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2011 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

2012 m. kovo 28 d. Nr. 347
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo (Žin., 1994, Nr. [43-772](#); 1998, Nr. [41 \(1\)-1131](#); 2003, Nr. [10-342](#)) 5 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

Pritarti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 metų veiklos ataskaitai (pridedama) ir pateikti ją Lietuvos Respublikos Seimui.

Ministras Pirmininkas

Andrius Kubilius

Sveikatos apsaugos ministras,
laikinais einantis vidaus reikalų ministro pareigas

Raimondas Šukys

PRITARTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2012 m. kovo 28 d. nutarimu Nr. 347

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2011 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

Penkioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) veiklos ataskaita parengta remiantis penkioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų veiklos programos (toliau – Vyriausybės programa) struktūra. Šioje ataskaitoje pateikiama informacija apie atliktus pagrindinius darbus, Vyriausybės prioritetų ir Vyriausybės programos įgyvendinimo 2011 metais rezultatus.

Penkioliktosios Vyriausybės 2011 metų veiklos ataskaitą sudaro įžanga ir pagrindinė dalis, rodanti, kaip įgyvendinta Vyriausybės programa. Įžangoje glaustai pristatomi pagrindiniai Vyriausybės trejų darbo metų veiklos rezultatai, pasiekti svarbiausiose Vyriausybės veiklos srityse. Pagrindinėje dalyje pateikiama Vyriausybės programos įgyvendinimo 2011 metais rezultatų apžvalga, pristatomi Vyriausybės 2012 metų prioritetai. Prie ataskaitos pridedama: šalies ūkio konkurencingumo tendencijų 2011 metų ataskaita, nacionalinio saugumo būklės ir plėtros 2011 metų ataskaita.

IŽANGA

Penkioliktoji Vyriausybė savo veiklos pradžioje susidūrė su dideliais socialiniais ekonominiais iššūkiais, todėl reikėjo skubiai daryti sudėtingus sprendimus, atrasti nestandartinių veikimo būdų. Buvome vieni pirmųjų Europoje, pasukę griežto taupymo keliu. Iškilio pagrindinis uždavinys – stabilizuoti viešuosius finansus, kartu skatinti ekonomikos atsigavimą. Teko radikaliai sumažinti 2006–2008 metais gerokai išaugusias valdžios sektoriaus išlaidas. Būtent griežta fiskalinė politika padėjo stabilizuoti viešuosius finansus, atkurti ūkio konkurencingumą ir išsaugoti investuotojų pasitikėjimą. Svarbu, kad 2009 metais patyrę smarkų ekonomikos sukrėtimą savo jėgomis įveikėme sunkmečio iššūkius.

Dėta daug pastangų skatinant ekonomikos atsigavimą – įgyvendintas paketas priemonių, skirtų verslo sąlygoms palengvinti, darbo vietoms išlaikyti, socialinei įtampai mažinti. Imtasi finansų konsolidavimo ir ekonomikos skatinimo neatidėliotinių veiksmų, suplanuotos ir nuosekliai įgyvendinamos būtinos energetikos, sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo reformos, gerintos verslo sąlygos, tobulintas valstybės valdymas.

Statistika rodo, kad jau 2010 metų pabaigoje užfiksuota ekonomikos atsigavimo požymių: didėjo bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP), prekių ir paslaugų eksportas, tiesioginės užsienio investicijos, sumažėjo valdžios sektoriaus deficitas. Įvertinę penkioliktosios Vyriausybės per trejus metus priimtus sprendimus ir jų poveikį ekonomikai, finansams, verslui, galime drąsiai teigti – žengta teisingu keliu, įvyko svarbių teigiamų poslinkių. Vyriausybės priimtiems sprendimams ne kartą paramą reiškė Europos ir

tarptautinės organizacijos – Europos Komisija, Tarptautinis valiutos fondas ir Pasaulio bankas. Lietuvos ūkis pradėjo augti 2010 metais, o 2011-aisiais šalies ekonomika jau buvo antra sparčiausiai auganti tarp visų Europos Sąjungos valstybių.

Tarptautinėse finansų rinkose esame vertinami už sunkmečiu suvaldytus viešuosius finansus, biudžeto deficitą, kurį nuosekliai mažiname. Numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas 2012 metais neviršys 3 procentų BVP. Lietuvos skola – viena mažiausių Europos Sąjungoje. Taigi Lietuvos ekonomika pamažu atgyja, tačiau tolesnis jos augimas priklausys ne tik nuo mūsų visų pastangų, bet ir nuo išorės veiksnių – Europos Sąjungos, jos valstybių narių sprendimų.

Suprantame, kad svarbių penkioliktosios Vyriausybės darbų tolesnė sėkmė priklausys nuo to, ar jie bus tęsiami, ar bus toliau vykdoma nuosekli ir atsakinga politika. Tokiems nacionalinės svarbos prioritetams kaip energetinis nepriklausomumas, finansų konsolidavimas, socialinės sistemos pertvarka reikia nuoseklaus ir kryptingo ne tik šios, bet ir ateinančių vyriausybių darbo.

PASTARŪJŲ TREJŲ METŲ NUVEIKTI DARBAI

Viešųjų finansų stabilizavimas ir ekonomikos skatinimas

Užtikrinome viešųjų finansų stabilumą. Teko priimti sunkius sprendimus dėl viešojo sektoriaus išlaidų mažinimo. Nuosekliai įgyvendinamos deficito mažinimo priemonės davė teigiamų rezultatų: valdžios sektoriaus deficitas nuo 2009 metų kasmet mažėjo. Prognozuojama, kad 2012 metais valdžios sektoriaus deficitas bus 3 procentai BVP. Pasiėkus šį rodiklį ir toliau jį nuosekliai mažinant, būtų nutraukta Lietuvai pradėta perviršinio deficito procedūra, sustabdytas skolos augimas. Ryžtingi Vyriausybės veiksmai pelnė tarptautinių finansų rinkų pasitikėjimą, todėl pavyko skolintis palankesnėmis sąlygomis.

Konsolidavome finansus ir įgyvendinome ekonomikos skatinimo priemones. Siekta palengvinti verslo sąlygas, pritraukti į Lietuvos rinką papildomų lėšų, palengvinti verslui galimybę pasiskolinti ir taip išlaikyti darbo vietas. Per įvairias Ekonomikos skatinimo plano priemones 2009–2010 metais į Lietuvos ekonomiką įlieta daugiau kaip 3 mlrd. litų, šia parama pasinaudojo daugiau kaip 11 tūkst. Lietuvos įmonių, sukurta arba išsaugota ne mažiau kaip 50 tūkst. darbo vietų. Svarbu, kad Europos Sąjungos parama, kuri skirta ekonomikai skatinti (apie 7 mlrd. litų), perskirstyta efektyvesnėms veikloms ir priemonėms. Europos Komisijos pateiktais duomenimis, pagal 2007–2013 metų Europos Sąjungos fondų lėšų panaudojimą tarp naujų Europos Sąjungos valstybių narių Lietuva pirmauja, o tarp visų Europos Sąjungos valstybių narių yra tarp lyderių – trečioje vietoje po Airijos ir Švedijos.

Vyriausybės pastangos jau 2011 metais davė rezultatų. Lietuvos BVP augo 5,9 procento – sparčiausiai per paskutinius trejus metus. Eksporto augimas buvo vienas sparčiausių Europos Sąjungoje: 2011 metais Lietuva eksportavo 25 procentais daugiau nei iki krizės – 2008 metais. Į nacionalinį biudžetą surinkta 9,6 procento daugiau pajamų nei 2010 metais. Šalies prekybos įmonėms 2011 metai taip pat buvo geriausi per pastaruosius

trejus metus. Padidėjusi apyvarta rodo, kad vidaus rinka atsigauna. 2011 metais labiausiai mažėjo nedarbas, nors jis vis dar gana didelis. Taigi galima teigti, kad ryžtingi Vyriausybės veiksmai sudarė sąlygas ekonomikai atsigauti.

Energetinės nepriklausomybės užtikrinimas

Priėmėme ryžtingus sprendimus, kurie sudarė sąlygas užtikrinti energetinę nepriklausomybę.

Pradėjome įgyvendinti naujos Visagino atominės elektrinės projektą. 2009 metais likvidavome visuomenės pasitikėjimą praradusią bendrovę LEO LT ir pradėjome naują Visagino atominės elektrinės projekto įgyvendinimo etapą. 2011 metais atrinkome strateginį naujosios Visagino atominės elektrinės investuotoją – bendrovę „Hitachi Ltd“. Baigėme Visagino atominės elektrinės koncesijos sutarties parengiamuosius darbus.

Sparčiai vykdėme suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos darbus. 2011 metais Vyriausybė aktyviai koordinavo svarbiausius veiksmus ir pasiekė labai gerų rezultatų. Su Norvegijos bendrove „Hoegh LNG“ pasirašyta plaukiojančios suskystintų gamtinių dujų saugyklos su dujinimo įrenginiu išperkamosios nuomos sutartis. Sparčiai vykdomi visi parengiamieji darbai. Suskystintų gamtinių dujų terminalas veikti pradės 2014 metais.

Užtikrinome sklandžią elektros energijos sektoriaus veiklą. 2010 metais Lietuvoje pradėjo veikti pirmoji Baltijos valstybėse elektros birža. Tai padėjo išvengti elektros energijos kainų šoko – smarkus elektros energijos kainų augimas, kurį daug kas prognozavo po Ignalinos atominės elektrinės uždarymo, suvaldytas. Sėkmingai vykdomi elektros jungties su Lenkija tiesimo parengiamieji darbai.

Įgyvendinamas elektros jungties su Švedija projektas „NordBalt“. Švedijoje pradėtas gaminti elektros jungties jūrinis kabelis. Suderinta ir pasirašyta sutartis dėl elektros jungties „NordBalt“ sankirtos su dujotiekiu „Nordstream“.

Sparčiai įgyvendiname Europos Sąjungos trečiąjį energetikos paketą. Stengiasi įgyvendinti Europos direktyvą, priimtos Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pataisos – dujų perdavimas bus atskirtas nuo gamybos ir tiekimo, tai skatins konkurenciją dujų rinkoje, bus galima įkurti gamtinių dujų biržą.

Taigi per pastaruosius metus pradėti pagrindiniai darbai, kurie ateityje užtikrins energetinį saugumą. Nuosekliai telkiamos visos politinės jėgos, nes tai būtina šiems svarbiems sprendimams Lietuvos Respublikos Seime (toliau – Seimas) priimti.

Transporto sistemos tarptautinis konkurencingumas ir transporto infrastruktūros modernizavimas

Sėkmingai vykdomi transeuropiniai projektai. Pradėtas įgyvendinti projektas „Rail Baltica“. Nutiesta europinė vėžė geležinkelio linijoje Šeštokai–Mockava (6,2 kilometro). Pradėti projektuoti ir vykdyti rangos darbai kituose geležinkelio ruožuose. Esame sparčiausiai projektą „Rail Baltica“ įgyvendinanti regiono valstybė.

Lietuvos transporto sektorius buvo konkurencingas ir patrauklus aptarnaujant tarptautinius (Baltijos jūra – Juodoji jūra) ir globalius (Kinija –Vakarų Europa) krovinių srautus. Per 2011 metus trečdaliu padidėjo konteinerių vežimo traukiniu „Vikingas“ apimtis. Sėkmingas bandymas vežti krovinius iš Kinijos į Vakarų Europą per Lietuvą traukiniu „Saulė“.

Sėkmingi 2011 metai Klaipėdos jūrų uostui – didžiausia per visą istoriją krovos paslaugų apimtis, trečioji vieta tarp 10 didžiausių Baltijos rytinės pakrantės uostų, pirmoji vieta tarp Baltijos valstybių jūrų uostų.

Verslo sąlygų gerinimas, nedarbo mažinimas

Palengvinome mokestinę ir administracinę verslo našta, sudarėme geresnes verslo pradžios galimybes. Sudarytos ypač geros sąlygos smulkiajam ir vidutiniam verslui (šios įmonės sudaro didelę Lietuvos ekonomikos dalį) – pelno mokesčio tarifas sumažintas iki 5 procentų. Dabar lengvatiniu 5 procentų pelno mokesčio tarifu pelną apmokestinti gali kur kas daugiau tokių įmonių.

Supaprastintos sąlygos steigti įmones elektroniniu būdu ir be notarinio patvirtinimo. Tai leidžia sutaupyti lėšų ir laiko – šiandien įsteigti įmonę galima per kelias dienas.

Nuosekliai bandoma keisti verslą prižiūrinčių institucijų veiklos principus – visų pirma taikyti prevencijos priemones ir teikti konsultacinę pagalbą, o tik paskui bausti. Tam inicijuotas verslą prižiūrinčių institucijų deklaracijos „Dėl pirmųjų verslo metų“ pasirašymas.

Siekiant skatinti verslo plėtrą, 2011 metais parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymo projektas. Šį įstatymą priėmus, smulkusis verslas galėtų rinktis patrauklesnę ir priimtinesnę verslo formą.

Jeigu Seime būtų priimtos Vyriausybės parengtos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pataisos, rečiau reikėtų rengti detaliuosius planus.

Sprendėme nedarbo problemą, skatinome jaunimo užimtumą. Priimtos Vyriausybės parengtos Lietuvos Respublikos darbo kodekso pataisos, pasiektas kompromisinis socialinių partnerių susitarimas dėl darbo santykių lankstumo, suminio darbo laiko apskaitos, terminuotų darbo sutarčių. Darbdaviams sudarytos patrauklios sąlygos įdarbinti patirties darbo rinkoje neturinčius asmenis – nustatytos mokestinės lengvatos ir subsidijos.

Nepaisant teigiamų poslinkių šioje srityje (naujausi duomenys rodo, kad nedarbas Lietuvoje mažėja), būtina toliau didinti darbo santykių lankstumą ir skatinti jaunimo užimtumą.

Kova su „šešėliu“ ir kontrabanda

Suaktyvinome teisėsaugos institucijų pastangas užkardyti sunkius nusikaltimus. Iškelta baudžiamųjų bylų didelėms grupuotėms. Pirmą kartą per nepriklausomos Lietuvos istoriją pradėta tirti Gariūnuose klestinti neteisėta veikla. Sistemingai įdiegiami kasos aparatai maistu prekiaujančiose dengtose turgavietėse, verslui užtikrinamos vienodos konkurencijos sąlygos.

Institucijos vis aktyviau užkardo smulkius ir vidutinio masto kontrabandos atvejus, todėl 2011 metais geriau buvo surenkamas akcizas, ypač už tabako gaminius. Griežčiau kontroliuojamas naftos produktų įvežimas.

Sugriežtinome bausmes už korupcinius nusikaltimus. Sugriežtinta valstybės tarnautojų atsakomybė. Daug dėmesio skirta galbūt neteisėto praturtėjimo atvejų atskleidimui. Pradėta 70 ikiteisminių tyrimų.

Socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos ir švietimo sistemų struktūrinės pertvarkos

Pertvarkome pensijų sistemą, įvykdėme „Sodros“ institucinę reformą. Suplanuota, parengta ir pradėta įgyvendinti pensijų sistemos reforma, kurios svarbiausias tikslas – užtikrinti ilgalaikį šios sistemos finansinį tvarumą, orią senatvę esamiems ir būsimiems pensininkams.

Patvirtintos Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų pertvarkos gairės ir jų įgyvendinimo priemonių planas, sutarta dėl pagrindinių prioritetų ir darbų. Kai kurie darbai jau atlikti: pritarta senatvės pensijos amžiaus ilginimui iki 65 metų nuo 2012 metų, optimizuota motinystės (tėvystės) pašalpų mokėjimo tvarka. Kaip žadėta, laikinai sumažintos pensijos atkurtos 2012 metų pradžioje. Taigi Vyriausybė vykdo savo įsipareigojimus.

Siekiant veiksmingai naudoti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto (toliau – valstybės biudžetas) lėšas ir gerinti valdymą, reorganizuoti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniai padaliniai – vietoj 47 skyrių liko 10. Tai leido sutaupyti apie 10 mln. litų.

Įgyvendinome svarbius sveikatos apsaugos sistemos pertvarkos darbus. Siekiant veiksmingiau naudoti mokesčių mokėtojų lėšas ir teikti geresnės kokybės paslaugas, optimizuotas sveikatos priežiūros įstaigų tinklas – iš 81 asmens sveikatos priežiūros įstaigos liko 62 tokios įstaigos. Tai leido sumažinti sveikatos priežiūros įstaigų administravimo ir ūkio išlaidas, atsisakyti neracionalių investicijų projektų finansavimo; 2010–2011 metais sutaupyta apie 154 mln. litų.

Sustiprinta šeimos gydytojo institucija, kad kuo daugiau paslaugų būtų teikiama šiuo lygiu. Tobulinama ligų prevencija.

Įgyvendintas vaistų kainų mažinimo planas, tai leido sumažinti vaistų kainas ir sustabdyti Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto išlaidų augimą.

Įvestas e. biuletenis. Taip sutaupyta lėšų ir žengtas žingsnis diegiant e. sveikatos sistemą.

Padidinome ugdymo paslaugų prieinamumą ir pagerinome jų kokybę. Supaprastinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigimo reikalavimai, įvestas ikimokyklinio ugdymo krepšelis. Taip sudarytos galimybės paprasčiau ir greičiau įsteigti ikimokyklinio ugdymo įstaigas, kartu padaugėjo ikimokyklinio ugdymo dalyvių, padidėjo paslaugų įvairovė. Per 2011 metus privačiuose ir savivaldybių vaikų darželiuose atsirado per 6 000 naujų vietų.

Daug dėmesio skirta mokyklų savivaldos stiprinimui, siekta jų veiklą orientuoti į rezultatus. Gerokai sumažėjo mokyklų administracinė našta. Panaikinta daugiau kaip 25 procentai mokyklos veiklą reglamentuojančių dokumentų ir plėtotas mokyklų savarankiškumas.

Patvirtinta nauja švietimo įstaigų vadovų priėmimo tvarka, leisianti pritraukti į mokyklas kompetentingiausius švietimo vadybininkus, apriboti politikų įtaką ir didinti mokyklos bendruomenės vaidmenį renkant mokyklos vadovą.

Pertvarkėme aukštojo mokslo sistemą. Įgyvendinta aukštojo mokslo reforma, kurios pagrindinis tikslas – užtikrinti gerą studijų kokybę. Tai galima padaryti tik modernizavus valstybinių universitetų valdymą, pertvarkius studijų finansavimo sistemą ir optimizavus aukštųjų mokyklų tinklą. 2009 metais įvestas studijų krepšelis – dabar valstybė finansuoja ne aukštojo mokslo institucijas, o studentus. Tai padidino aukštųjų mokyklų konkurenciją ir paskatino jas nuolat gerinti studijų kokybę. Atlikta studentų rotacija, baigta mokslo institutų tinklo pertvarka, sukurta programinio konkursinio mokslinių tyrimų finansavimo sistema. Šie darbai sudarė visas reikiamas sąlygas sparčiai gerėti aukštojo mokslo kokybei.

Priimti teisės aktai, sudarantys geresnes sąlygas finansuoti taikomojo pobūdžio eksperimentinę plėtrą.

Valstybės valdymo pertvarka

Įvykdėme apskričių administracijų reformą. Panaikinta nereikalinga tarpinė valdžios grandis, tarnautojų sumažėjo daugiau kaip 1 000. Panaikintų apskričių viršininkų administracijų funkcijos perduotos valstybės ir savivaldybių institucijoms arba panaikintos. Šie pokyčiai ne tik padeda greičiau priimti sprendimus ir mažina korupcijos galimybių, bet ir kasmet valstybei sutaupo apie 30 mln. litų.

Sumažinome biurokratinį aparatą. Nuo 2008 metų panaikinta beveik 150 valstybės įstaigų. Per trejus metus Vyriausybės reguliavimo srities įstaigose darbuotojų sumažėjo 16,6 procento, o Vyriausybės atsakomybės srities organizacijų darbuotojų darbo užmokesčiui 2010 metais išleista 882 mln. litų mažiau nei 2008 metais. Pasiėkti šių rezultatų labiausiai padėjo Valstybės valdymo tobulinimo komisijos (Saulėlydžio komisijos) veikla.

Didinome viešųjų finansų valdymo efektyvumą ir veiklos orientaciją į rezultatus. Pasikeitė biudžeto planavimo tvarka – nustatomi Vyriausybės prioritetai, o tada formuojamas biudžetas. Pirmiausia įvertinami pasiekti rezultatai ir planuojami prioritetai, tik po to kalbama apie asignavimus. Pradėtas vertinti ir lyginti Vyriausybei atskaitingų institucijų atliekamų bendrųjų funkcijų efektyvumas.

Nuosekliai vykdėme valstybės valdomų įmonių pertvarką. Sukurtos priemonės valstybės valdomų įmonių finansiniams ir veiklos rezultatams analizuoti – parengtos ir viešai skelbiamos 4 ataskaitos apie valstybės valdomas įmones, įmonių finansiniai rodikliai viešai prieinami internete. Parengtos valstybės valdomų įmonių strateginio planavimo gairės ir patobulinti valstybės valdomų įmonių strateginiai veiklos planai. Valstybės valdomų įmonių pertvarkos programa davė akivaizdžių rezultatų. Preliminariais duomenimis, 2011 metais agreguotas įmonių tipinės veiklos pelnas pasiekė 183 mln. litų, nors prieš metus įmonės patyrė 2,3 mln. litų nuostolių. Grynasis pelnas išaugo nuo 2,5 mln. litų iki 79 mln. litų. Be to, 2011 metais įmonės valstybei sumokėjo dvigubai daugiau nei 2010 metais – 86 mln. litų, o 2012 metų biudžetą tikimasi papildyti jau daugiau kaip 500 mln. litų.

Užsienio politika ir nacionalinis saugumas

Pirmą kartą istorijoje Lietuva pirmininkavo vienai pagrindinių tarptautinių saugumo organizacijų – Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijai.

Laikantis gynybos politikos strateginių kryptių, užtikrinta pusiausvyra tarp nacionalinių poreikių ir tarptautinių įsipareigojimų. Padėti valstybės ginkluotos gynybos planavimo pagrindai ir pasiekta, kad jis būtų derinamas su sąjungininkų rengiamais Lietuvos gynimo planais.

Stiprinti transatlantiniai saitai – suaktyvintas dvišalis bendradarbiavimas su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis. Išlaikytas svarus indėlis į NATO operaciją Afganistane (ISAF), pradėta rengtis perduoti atsakomybę Afganistano nacionalinėms saugumo pajėgoms. Pasiiekta, kad per Lietuvą vyktų reguliarus ISAF tranzitas.

Priimti svarbūs sprendimai siekiant atkurti istorinį teisingumą. Priimtas Lietuvos Respublikos geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymas, skatinantis konstruktyvų dialogą su pasaulio žydų bendruomene.

Remta Europos Sąjungos integracija – Europos Sąjungos energetikos vidaus rinkos kūrimas, Baltijos valstybių energetinės izoliacijos panaikinimas, sanglaudos politikos finansavimas. Stiprinta Europos Sąjungos rytų partnerystės politika.

Vyriausybės nuveikti darbai Lietuvą gerokai pastūmėjo į priekį daugelyje sričių. Tačiau netikrumas, kuris dar tvyro tarptautinėse finansų ir ekonomikos rinkose, neleidžia sudėti rankų – būtina toliau nuosekliai įgyvendinti pradėtas reformas ir atlikti svarbius darbus. Vyriausybė tikisi, kad Lietuvos žmonės palaikys ir tolesnius jos žingsnius, kurie būtini siekiant ekonominio savarankiškumo, gerovės ir modernėjimo.

A. VALSTYBĖS STIPRINIMAS

I. VALSTYBĖS VALDYMO PERTVARKA

Valdymo institucijų sistemos struktūriniai pokyčiai. Atsižvelgiant į Valstybės valdymo tobulinimo komisijos (Saulėlydžio komisijos) rekomendacijas, 2011 metais toliau tobulinta valdymo institucijų sistema, modernizuotas jų vidaus administravimas. Reorganizuotos 5 teritorinės statistikos valdybos – prijungtos prie Lietuvos statistikos departamento, iš 47 teritorinių Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos skyrių liko 10, reformuota Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba – prie jos prijungta 50 teritorinių tarnybų, įgyvendinta finansų rinkos priežiūros įstaigų reforma, atlikti kiti darbai. Toliau optimizuojamos įstaigų organizacinės struktūros, mažinama vadovaujančiųjų darbuotojų, mažinamos bendrųjų funkcijų atlikimo išlaidos, diegiamos kokybės valdymo sistemos. Pagal Valstybės valdymo tobulinimo komisijos (Saulėlydžio komisijos) rekomendacijas ir nustatytus kriterijus įvertintas biudžetinių įstaigų bendrosios veiklos efektyvumas, pateiktos rekomendacijos, kaip šį efektyvumą didinti. Parengta pokyčių viešajame sektoriuje ataskaita.

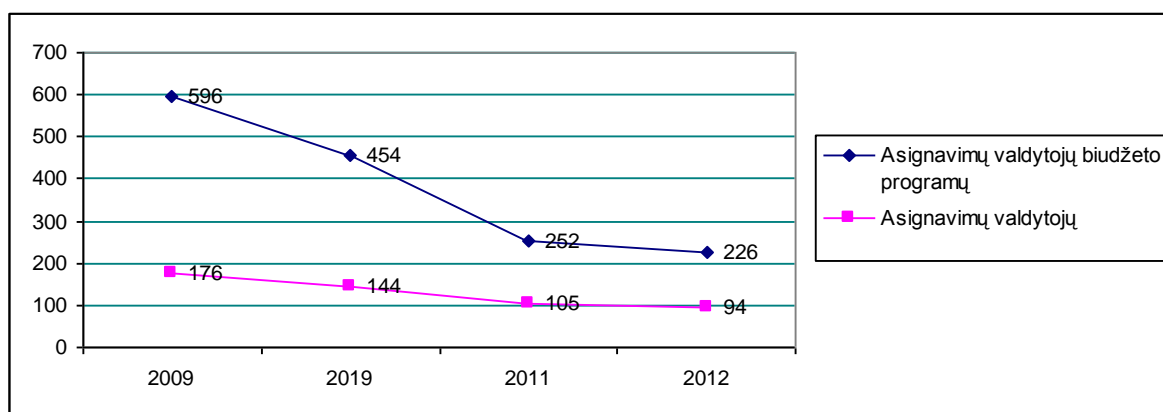
Įgyvendinant Valstybės valdymo tobulinimo komisijos (Saulėlydžio komisijos) siūlymus ir Vyriausybės sprendimus, ministerijoms pavaldžių biudžetinių įstaigų ir ministrų valdymo sričių valstybės įmonių, akcinių bendrovių, viešųjų įstaigų patikėjimo teise valdomas valstybės nekilnojamasis turtas, nenaudojamas įstaigų pagrindinei veiklai, perduodamas Valstybės turto fondui ar savivaldybėms.

Toliau nuosekliai mažintos valstybės tarnybos išlaikymo išlaidos – 2011 metais įstaigose, kurioms didžiausią leistiną pareigybių skaičių nustato Vyriausybė, sumažinta 2 625 pareigybės. Tai sudaro 5 procentus Vyriausybės reguliavimo srities užimtų pareigybių.

Į rezultatus orientuoto ir įrodymais pagrįsto valdymo diegimas. 2011 metais toliau sėkmingai įgyvendinti strateginio planavimo pokyčiai. Parengtas ir Seimui pateiktas Valstybės ilgalaikės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ projektas. Parengta ir patvirtinta Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 metų programa. Parengta ir 2012 metais pradėjo veikti unikali veiklos rezultatų stebėsenos informacinė sistema, leidžianti šiuolaikinėmis informacinių technologijų priemonėmis parengti ir Vyriausybei laiku pateikti geros kokybės veiklos rezultatų informaciją ir mažinti popierizmo valstybės institucijose.

Toliau peržiūrimi vidutinės trukmės planavimo dokumentai, jų mažinama. Tarpinstitucinei veiklai koordinuoti patvirtinta 11 tarpinstitucinių veiklos planų, kurių įgyvendinamas susietas su strateginiais veiklos planais. Strateginiuose veiklos planuose daugiau dėmesio skiriama Vyriausybės prioritetams, už kurių įgyvendinimą atsakingas ministras.

Siekiant didinti veiklos rezultatyvumą, lėšų naudojimo ir valdymo efektyvumą, toliau mažinta asignavimų valdytojų ir strateginių veiklos planų programų. 2012 metų valstybės biudžeto asignavimų valdytojų, palyginti su 2009 metais, sumažėjo beveik perpus, nuo 176 iki 94 asignavimų valdytojų (neskaitant teismų). Biudžeto programų sumažinta net tris kartus – nuo 596 programų 2009 metais iki 226 programų 2012 metais.

1 pav. Asignavimų valdytojų ir asignavimų valdytojų biudžeto programų pokyčiai

Šaltinis – Ministro Pirmininko tarnybos duomenys

2011 metais sukurti ir įdiegti vieni iš svarbiausių į rezultatus orientuoto ir įrodymais pagrįsto valdymo įrankių – programų vertinimo ir funkcijų peržiūros priemonės. Vyriausybė pradėjo sistemiskai planuoti. Atliekama funkcijų peržiūra padės mažinti funkcijų dubliavimosi tarp institucijų ar jų viduje, bus racionalizuotas jų pasiskirstymas, sutaupytos ir tinkamai paskirstytos valdymo išlaidos. Pagal parengtą ir patvirtintą naują biudžeto programų vertinimo metodiką, bus vertinamos biudžeto programos, kurios suteiks įrodymais pagrįstą informaciją, o ir pačias institucijas skatins nuolat tobulinti programas, atsisakyti neefektyvių priemonių. Tai didins institucijų veiklos efektyvumą ir rezultatyvumą.

2011 metais iš esmės peržiūrėta Vyriausybei teikiamų sprendimų projektų poveikio vertinimo sistema ir parengti pasiūlymai dėl jos tobulinimo. Siekiant tinkamai atlikti poveikio vertinimą ir laikantis proporcingumo principo, numatyta daugiausia dėmesio skirti prioritetinių – svarbiausių, sudėtingiausių ir brangiai kainuojančių sprendimų analizei. Siekiant palyginti teigiamą ir neigiamą sprendimų alternatyvų poveikį, siūloma atlikti sąnaudų ir naudos arba sąnaudų ir efektyvumo analizę.

Administracinės naštos piliečiams ir kitiems asmenims mažinimo priemonių įgyvendinimas. Patvirtinta Administracinės naštos piliečiams ir kitiems asmenims nustatymo ir įvertinimo metodika, kuri sudaro sąlygas valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms nustatyti ir įvertinti administracinę naštą piliečiams, palyginti šios naštos dydžio kaitą ir priimti sprendimus dėl jos mažinimo.

Toliau kryptingai įgyvendinama valstybės politika, skatinanti valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas siekti aukštesnio asmenų aptarnavimo lygio. Vis plačiau taikomos informacinės ir ryšių technologijos ir Europos Sąjungos parama asmenų aptarnavimui gerinti ir vieno langelio principui diegti. Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktos Lietuvos gyventojų apklausos duomenys rodo, kad daugiau nei pusė (58 procentai) apklaustų Lietuvos gyventojų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių kreipėsi į minėtas institucijas, nurodė, kad aptarnavimas institucijose vieno langelio principu padeda paspartinti klausimų sprendimą.

Modernių veiklos valdymo metodų diegimas. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, pasinaudodamos Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis, aktyviai

tobulino savo veiklos valdymo ir vidaus administravimo procesus, diegė kokybės vadybos ir kitus inovatyvius veiklos valdymo gerinimo metodus. Įgyvendinami 144 projektai (iš jų 70 projektų įgyvendina savivaldybių administracijos), pagal kuriuos minėtos institucijos diegia vidaus administravimo ir veiklos valdymo tobulinimo sistemas, kokybės vadybos metodus, vieno langelio priemones, skirtas piliečiams aptarnauti ir paslaugų kokybei gerinti. Jau baigti įgyvendinti 24 projektai (iš jų 13 projektų baigė įgyvendinti savivaldybių administracijos).

Valstybės tarnybos sistemos tobulinimas. Parengtas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Įstatymo tikslas – reformuoti valstybės tarnybą efektyvumo ir ekonomiškumo požiūriais, padaryti ją lankstesnę, skaidresnę, orientuotą į rezultatus, prioritetai – įdiegti nešališką, veiksmingą atranką į valstybės tarnautojo pareigas – nustatyti atskirą atrankos sistemą vadovaujančias pareigas einantiems asmenims, modernizuoti žmogiškųjų išteklių valdymą ir užtikrinti valstybės tarnautojų atsakomybę ir atskaitomybę už rezultatus.

Siekiant supaprastinti konkursų organizavimo tvarką ir padaryti juos skaidresnius – skirtus pretendentų gebėjimų visumai patikrinti, pakeistas Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas. Nuo 2012 m. liepos 1 d. bus pradėti taikyti tobulesni atrankos metodai, supaprastinta dokumentų pateikimo ir komisijų sudarymo tvarka, pakeisti testo sudarymo principai (atsisakyta „atminties“, tai yra teisės aktų žinių, testų). Per konkurso egzaminą bus galima visapusiškai įvertinti pretendentų gebėjimus ir žinias, pateikti jiems praktines užduotis tiek raštu, tiek žodžiu; taip pat numatytos užduotys, skirtos pretendentų praktiniams vadovavimo gebėjimams įvertinti.

Siekiant susieti konkretaus valstybės tarnautojo veiklos rezultatus su vertinimo procesu ir įstaigos strateginiais tikslais, Vyriausybės nutarimu valstybės tarnautojai įpareigoti kiekvienais metais nustatyti metines veiklos užduotis. Kad naujovė būtų sklandžiai įgyvendinta, apmokyti valstybės tarnautojai, parengtos vertinimo rekomendacijos.

Užtikrinant valstybės tarnautojų asmeninę atsakomybę, nustatyti nepriekaištingos reputacijos reikalavimai asmeniui, einančiam ir siekiančiam eiti valstybės tarnautojo pareigas, sugriežtinta tarnybinė atsakomybė.

Valstybės tarnautojų registro ir Valstybės tarnybos valdymo informacinės sistemos tobulinimas ir modernizavimas. Toliau atliekami informacinių sistemų tobulinimo darbai, kurie leis analizuoti informaciją ir pateikti ją žmogiškųjų išteklių valdymo sprendimams priimti, taip pat automatizuotai tiesiogiai keistis duomenimis su susijusiais registrais ir informacinėmis sistemomis. Siekiama šias informacines sistemas padaryti ergonomiškas, patogias naudoti, supaprastinti duomenų įvedimo formas, tikintis, kad jose esantys duomenys bus dažniau naudojami kasdiennei veiklai ir dėl to pagerės duomenų kokybė, galutinius vartotojus pasieks tikslesni duomenys, geresnės kokybės informacija apie valstybės tarnautojus pasieks visuomenę ir žiniasklaidą.

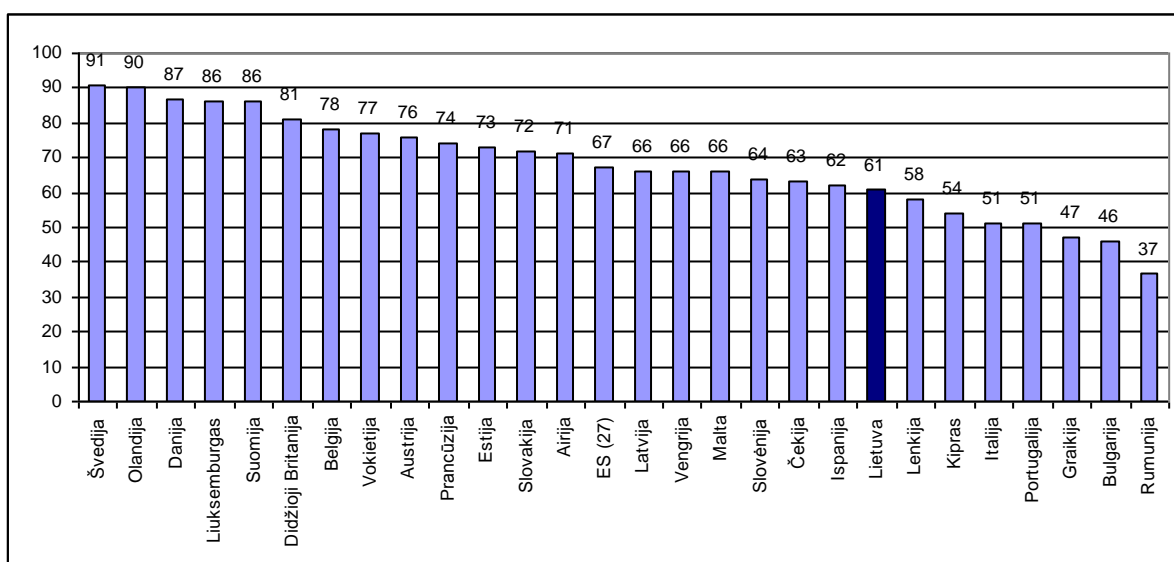
II. REGIONŲ VALDYMO IR SAVIVALDOS REFORMA

Regionų plėtros tarnybų stiprinimas. Kad regionų valdymo institucijos nuo 2011 metų būtų sudaromos laikantis delegavimo principų iš savivaldybių tarybų narių, pakeista regionų plėtros tarybų sudarymo tvarka. Vadovaujantis naujais regionų plėtros tarybų sudarymo principais, patvirtintos naujos sudėties regionų plėtros tarybos, sudarytos iš regiono savivaldybių merų, deleguotų savivaldybės tarybos narių ir Vyriausybės paskirtų asmenų.

Bendruomenės įtraukimas į seniūnijai priskirtų funkcijų atlikimą. Siekiant didinti gyventojų aktyvumą sprendžiant viešuosius vietos reikalus, parengtas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, kuriame siūloma didinti apklausos paskelbimo iniciatyvos teisę turinčių subjektų – įtraukti seniūnus, įpareigoti savivaldybę pateikti gyventojams argumentus dėl kai kurių savo sprendimų, taip pat supaprastinti vietos gyventojų apklausos paskelbimo ir atlikimo reikalavimus.

III. INFORMACINĖS IR ŽINIŲ VISUOMENĖS PLĖTRA

Gyventojų gebėjimų naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis didinimas ir elektroninio turinio plėtra. Lietuvoje vis plačiau naudojamos informacinės ir ryšių technologijos. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2011 metais kompiuteriais naudojosi 64,1 procento 16–74 metų gyventojų (2010 metais – 62,1 procento). Daugėja interneto naudotojų – 2011 metais juo naudojosi 63,6 procento gyventojų (2010 metais – 60,5 procento gyventojų). Eurostato duomenimis, 2011 metais 61 procentas gyventojų internetu naudojosi nuolat, tai yra ne rečiau kaip kartą per savaitę (2010 metais – 58 procentai gyventojų).

2 pav. Nuolatiniai interneto naudotojai 2011 metais, procentais

Šaltinis – Eurostato duomenys

2011 metais su valstybės institucijomis bendravo ir elektroninėmis viešosiomis paslaugomis naudojosi 44 procentai 16–74 metų interneto vartotojų (2010 metais – 36 procentai). Daugėjo gyventojų, kurie naudojosi viešosiomis elektroninėmis paslaugomis. Elektroniniu būdu pajamų mokesčio deklaracijas 2011 metais pateikė daugiau kaip 84 procentai, elektronines turto deklaracijas – daugiau kaip 93 procentai deklaruojančiųjų. Lietuvos gyventojai dažnai naudojosi elektroninėmis su sveikatos apsauga susijusiomis paslaugomis (9 procentai gyventojų), Lietuvos darbo biržos teikiamomis paslaugomis (6 procentai gyventojų), ieškojo informacijos apie socialinių išmokų mokėjimą ir kitos paramos teikimą (6 procentai gyventojų). Internetinės bankininkystės paslaugomis naudojosi 65 procentai 16–74 metų interneto vartotojų (2010 metais – 61 procentas interneto vartotojų).

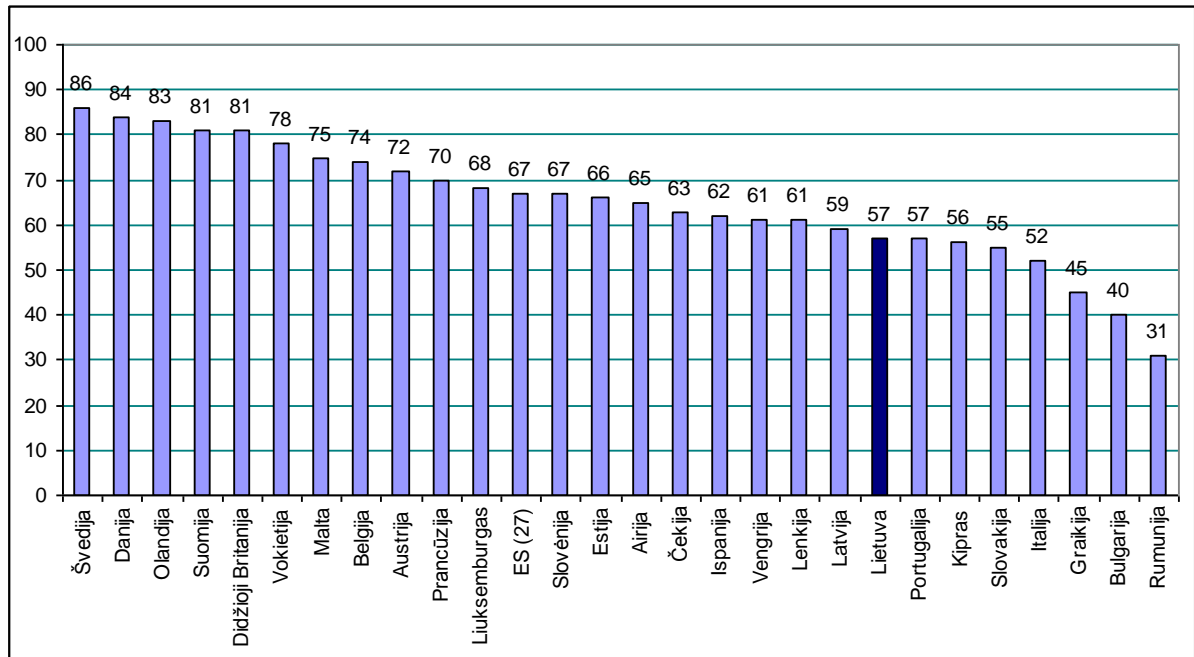
2011 metais atlikto tyrimo duomenimis, internetu prekes ir paslaugas pirko 33,2 procento įmonių, pardavė – 24,7 procento įmonių, 67,7 procento įmonių turėjo interneto svetaines (2010 metais – 65,2 procento įmonių).

Plačiajuosčio ryšio tinklų plėtra. 2011 metais Lietuvoje plačiajuosčio ryšio technologijas naudojančių abonentų buvo 12,5 procento daugiau nei 2010 metais. Plačiajuosčio ryšio skvarba 2011 metais padidėjo 3,8 procentinio punkto ir metų pabaigoje pasiekė 30,9 procento.

Lietuvoje daugėjo galutinių paslaugų gavėjų, kurie paslaugas gauna šviesolaidinio ryšio linijomis (viena iš plačiajuosčio interneto ryšio technologijų). Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos duomenimis, šviesolaidinio ryšio skvarba (abonentų, tenkančių 100 namų ūkių) 2011 metais buvo 27 procentai (2010 metais – 22,8 procento). Bendrovės „FTTH Council Europe“ duomenimis, Lietuva – vis dar šviesolaidinio interneto tinklo plėtros lyderė Europoje ir toliau lenkia tokias šviesolaidinio ryšio namų ūkių rinkas kaip Švedijos ir Norvegijos.

Bendrovės „Pando Networks“ duomenimis, Lietuva užima ketvirtą vietą pasaulyje pagal duomenų atsisiuntimo greitį ir lenkia Japoniją ir Švediją.

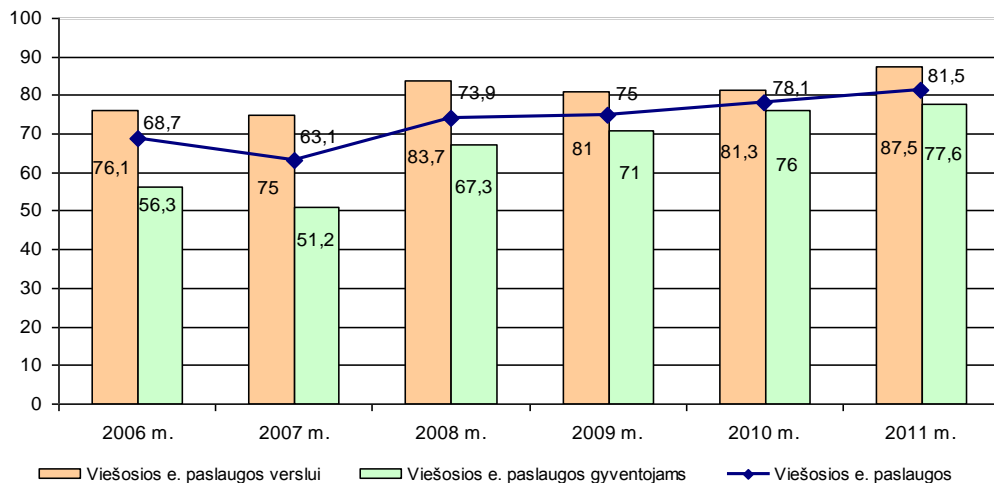
Didelį poveikį plačiajuosčio ryšio plėtrai šalyje turi įgyvendinamas projektas „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN“, kurio tikslas – suteikti galimybę naudotis interneto paslaugomis toliau nuo seniūnijų esančių miestelių ir kaimų gyventojams ir viešojo sektoriaus institucijoms. Įgyvendinus šį projektą, 98 procentai kaimiškųjų vietovių gyventojų ir viešojo sektoriaus institucijų galės naudotis plačiajuosčio ryšio paslaugomis. Darbai sparčiai vyksta visoje Lietuvoje, 2011 metais nutiesta apie 2 700 kilometrų šviesolaidinių kabelių linijų, tai – apie 60 procentų numatytų darbų. Iš viso nuo projekto įgyvendinimo pradžios iki 2011 m. spalio 1 d. nutiestas 4 051 kilometras šviesolaidinio kabelio. Tikimasi, kad gerai išplėta plačiajuosčio interneto ryšio infrastruktūra leis plačiau šį ryšį naudoti ir namų ūkiuose, Eurostato duomenimis, 2011 metais Lietuvoje plačiajuostę interneto prieigą turėjo 57 procentai namų ūkių (2010 metais – 54 procentai namų ūkių).

3 pav. Namų ūkiai, turintys plačiajuosčio ryšio prieigą prie interneto 2011 metais, procentais

Šaltinis – Eurostato duomenys

Viešojo sektoriaus paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę. 2011 metais viešosios ir elektroninės paslaugos buvo toliau perkeliamos į elektroninę erdvę, todėl kilo pagrindinių viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę terpę lygis, kuris 2011 metais siekė 81,5 procento (2010 metais – 78,1 procento). Verslui skirtos paslaugos perkeliamos sparčiau nei skirtosios gyventojams – verslui skirtų paslaugų perkėlimo lygis 2011 metais siekė 87,5 procento, gyventojams – 77,6 procento.

4 pav. Viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę kaita 2005–2011 metais, visų viešųjų paslaugų procentais

Šaltinis – Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos duomenys

2011 metais toliau plėtota elektroninio parašo infrastruktūra, reikalinga didelio interaktyvumo paslaugoms kurti. Lietuvos gyventojams jau išduota daugiau kaip 1 mln. įvairių tiekėjų elektroninio parašo sertifikatų.

Vyriausybėje įdiegta elektroninio parašo sistema. Ministrų kabinetas teisės aktus pasirašo elektroniniu parašu. Taigi Lietuva įsiliejo į šioje srityje pirmaujančių Europos Sąjungos valstybių gretas.

2011 metais toliau tobulinta Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų interoperabilumo (sąveikumo) sistema (VAIISIS), kuria valstybės institucijos ir įstaigos gali keistis duomenimis, teikdamos elektronines viešąsias ir administracines paslaugas per interneto portalą „Elektroniniai valdžios vartai“. Šiuo metu sistemos paslaugomis naudojasi per 130 institucijų, portale yra per 500 nuorodų į elektronines viešąsias ir administracines paslaugas.

Skaitmeninės televizijos technologijų diegimo skatinimas. 2012 m. spalio 29 d. Lietuvoje bus galutinai išjungta analoginė antžeminė televizija. Siekiant kuo išsamiau informuoti vartotojus apie būsimus pokyčius, sukurta speciali interneto svetainė www.skaitmenine2012.lt, per nacionalinę televiziją ir radiją transliuojami informaciniai pranešimai, nacionaliniuose ir regioniniuose spaudos leidiniuose skelbiami straipsniai apie skaitmeninę televiziją ir galimybes ja naudotis.

2011 metais atliktų socialinių Lietuvos gyventojų tyrimų duomenimis, analoginę antžeminę televiziją žiūrėjo 26 procentai gyventojų, 74 procentai gyventojų televizijos programas jau priima skaitmeniniu arba kitu alternatyviu analoginei antžeminei televizijai būdu.

Valstybės informacinių išteklių valdymo reglamentavimas. 2011 m. gruodžio 15 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, kurio tikslas – užtikrinti tinkamą valstybės informacinių išteklių kūrimą, tvarkymą, valdymą, naudojimą, priežiūrą, sąveiką, planavimą, finansavimą ir saugą. Manoma, kad šis įstatymas ir 2012 metais numatomi parengti jo įgyvendinamieji teisės aktai sudarys sąlygas racionaliau naudoti biudžeto lėšas ir esamus valstybės informacinius išteklius, skatins kurti ir tobulinti informacinių technologijų priemones, atsižvelgiant į informacijos gavėjų ir paslaugų naudotojų poreikius, leis toliau plėtoti elektronines paslaugas.

IV. KOVA SU KORUPCIJA

2011 metais toliau kovota su korupcija – pirmiausia mažinta jos atsiradimo sąlygų, jos šalintos, mažintas pernelyg didelis biurokratijos ir reguliavimo mastas, naikintas sprendimų diskrecijos ir atskaitingumo disbalansas, diegta atsakomybė už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, ypač tose srityse, kuriose didžiausia korupcijos paplitimo galimybė, daugiausia sąlygų piktnaudžiauti tarnybine padėtimi: teisėkūra, teismų ir teisėsaugos institucijų veikla, ūkio subjektų veiklos priežiūra, viešieji pirkimai, sveikatos priežiūra, teritorijų planavimas ir statybos valstybinė priežiūra.

Teisėkūros proceso skaidrumas. Ministerijų lygmeniu pasiektas visų teisės aktų projektų viešinimo rodiklis, sumažinta galimybių neviešu ir neskaidriu būdu daryti įtaką teisėkūros procesui, priimti sprendimus, palankius tam tikroms interesų grupėms ar sudarančius sąlygas reikštis korupcijai. Nustatyta aiški teisės aktų, susijusių su verslo reguliavimu, viešo skelbimo tvarka.

Verslo reguliavimas. Siekiant mažinti administracinę naštą verslui, nustatyta, kad Vyriausybės nutarimuose nustatomas naujas arba keičiamas esamas ūkio subjektų veiklos reglamentavimas ir (ar) priežiūros teisinis reguliavimas turi įsigaliooti gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną. Vyriausybės nutarimai turi būti skelbiami ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki jų įsigaliojimo. Verslo reguliavimo politikos formavimo skaidrumą rodo Pasaulio ekonomikos forumo 2010–2011 metais atliktos vykdomųjų vadovų apklausos duomenys – Lietuva yra 46 tarp 142 valstybių (http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf).

Viešųjų pirkimų skaidrumas. Vykdyta nuosekli viešųjų pirkimų skaidrinimo politika davė teigiamų rezultatų – 2011 metais skelbiami pirkimai sudarė 74,7 procento visų 2011 metais įvykusių viešųjų pirkimų, elektroninių viešųjų pirkimų vertė – 75,7 procento visos per šį laikotarpį vykdytų viešųjų pirkimų vertės (2010 metais – 63 procentai), o centralizuotai vykdytų viešųjų pirkimų vertė, palyginti su 2010 metais, padidėjo daugiau kaip dvigubai – sudarė 12,5 procento visos 2011 metais vykdytų viešųjų pirkimų vertės (2010 metais – 5,6 procento). Mažėja korupcijos apraiškų vykdant savarankiškus viešuosius vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių pirkimus sveikatos priežiūros įstaigose, daugėja tokių pirkimų per centrinę perkančiąją organizaciją. Pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją 2011 metais vykdė 21 perkančioji organizacija, vaistinių preparatų nupirkta už 48,3 procento visos šių įstaigų vaistams įsigyti išleistos sumos. Siekiant panaikinti sąlygas iš pacientų neteisėtai reikalauti priemokų už vaistus ar medicinos pagalbos priemones, iš 8 numatomų patvirtinti ligų ambulatorinio gydymo tvarkos aprašų 2011 metais patvirtinti 6 tokie aprašai.

Viešųjų paslaugų suteikimo laikas. Teritorijų planavimo procedūros sutrumpėjo iki 6 mėnesių (2010 metais jos vidutiniškai truko 12 mėnesių), Ginklų fondo sprendimo dėl licencijos išdavimo ar neišdavimo priėmimo terminas sutrumpintas nuo 60 iki 30 kalendorinių dienų.

Politinių partijų narių sąrašų informacinė sistema. Siekiant išvengti neteisėtų duomenų įrašymo į politinių partijų narių sąrašus ir užtikrinti politinių partijų finansinės veiklos skaidrumą, kiekvienam Lietuvos Respublikos piliečiui nuo 2012 m. liepos 1 d. e. valdžios portale bus sudaryta galimybė šioje informacinėje sistemoje patikrinti savo narystę politinėje partijoje.

Imuniteto valdyba Policijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas). Policijos departamente įsteigta Imuniteto valdyba. Pagrindinis jos uždavinys – organizuoti, įgyvendinti ir koordinuoti policijos darbuotojų tarnybinių nusižengimų ir korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų prevenciją ir tyrimą.

Imuniteto valdyboje pradėti 5 ikiteisminiai tyrimai dėl 11 policijos pareigūnų, galbūt padariusių korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Atlikti 64 tyrimai dėl gyventojų skunduose, žiniasklaidoje pateiktos ar iš kitų šaltinių gautos informacijos apie galimus šalies policijos pareigūnų tarnybinius nusižengimus ar tarnybinės etikos pažeidimus.

Kovai su korupcija kai kuriose teisėsaugos institucijose įdiegtas pareigūnų patikimumo (atsparumo korupcijai) vertinimas, kurį būtų tikslinga įteisinti ir įstatymų lygmeniu, išplėtus jo taikymą ir kitose viešojo sektoriaus institucijose ir įstaigose. Šiuo tikslu parengtas paketas įstatymų pataisų, įtvirtinantis valstybės tarnautojų atsparumo tikrinimo institutą. Be to, inicijuoti įstatymai, užtikrinantys efektyvesnę teisinę apsaugą asmenims, pranešusiems apie valstybės ir savivaldybės institucijoje, įstaigoje, įmonėje ar viešojoje įstaigoje, kurios savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, galbūt padarytą arba daromą korupcinio pobūdžio tarnybinių nusižengimą ar darbo pareigų pažeidimą.

Baudžiamosios priemonės sustiprinimas. Išplėsta kyšio baudžiamoji teisinė samprata – kyšis apibrėžtas kaip bet koks turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau ar kitam asmeniui gavimas, kriminalizuota prekyba poveikiu, sugriežtintos sankcijos už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, patobulinta valstybės tarnautojo ir jam prilyginamo asmens baudžiamoji teisinė samprata, numatytas teisės dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla atėmimo ir viešųjų teisių atėmimo bausmių pakeitimas baudžiamojo poveikio priemonėmis, įtvirtinta galimybė šias baudžiamojo poveikio priemones skirti kartu su kitomis bausmėmis. Pailginti administracinių teisės pažeidimų, įskaitant pažeidimus, susijusius su politinių partijų finansavimu, tyrimo senaties terminai.

Korupcijos apraiškų sąlygos aktyviai šalintos sprendimų dėl lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų procese: nustatyti konkretūs kriterijai, kuriais remiantis bus galima objektyviai nuspręsti, ar asmenį galima paleisti lygtinai, ir taip apriboti sprendimo diskreciją. Lygtinio paleidimo klausimus svarstys įkalinimo įstaigoje sudaryta komisija, į kurią įeis ir visuomenės atstovai. Taip bus užtikrinta, kad neliktų jokių galimybių neteisėtai susitarti dėl ankstesnio išėjimo į laisvę, lygtinio paleidimo procedūra taps žymiai skaidresnė ir objektyvesnė.

Kovos su korupcija rezultatai. Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams 2011 metais užregistruota 3 procentais mažiau negu 2010 metais (<http://www.prokuraturos.lt/Veikla/Ataskaitos/tabid/413/Default.aspx>). Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba atliko 55 ikiteisminius neteisėto praturtėjimo tyrimus, iš jų 3 ikiteisminiai tyrimai perduoti į teismą. Šiose bylose nustatyta iš viso 7 324 397 litų vertės turto, kuris negalėjo būti įgytas asmens teisėtomis pajamomis, šiam turtui taikytas laikinas nuosavybės teisės apribojimas. 2012 m. sausio 1 d. buvusiuose 44 ikiteisminiuose tyrimuose nustatyta turto, kuris galbūt negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis, vertė – daugiau kaip 31,8 mln. litų.

2011 metų Lietuvos korupcijos žemėlapiu duomenimis, beveik pusė gyventojų ir verslininkų teigė, kad korupcijos masto augimas stabilizavosi – korupcijos mastas per artimiausius 3 metus nepakis. Korupcijos masto didėjimą prognozuojančių respondentų

sumažėjo perpus (palyginti su 2005 ir 2007 metais). Truputį pagerėjo kyšininkavimo indeksai: kyšių prievartavimo ir kyšių davimo indeksai konkrečiose institucijose, palyginti su 2008 metais, sumažėjo. Padidėjo visuomenės antikorupcinis sąmoningumas ir korupcinių reiškinių netoleravimas: duoti kyši 2008 metais buvo pasirengę 51 procentas verslo atstovų (2011 metais – 40 procentų), 64 procentai gyventojų (2011 metais – 57 procentai), 42 procentai tarnautojų (2011 metais – 35 procentai). Įgyvendinant teisėkūros prioritetus, pasiektas rezultato vertinimo rodiklis, bylojantis visuomenės pasitikėjimo Vyriausybe didėjimą ne mažiau kaip 10 procentinių punktų – nuo 11,2 procento iki 19 procentų. Nepaisant pasiektų rezultatų, bendrovės „Transparency International“ duomenimis, pagal korupcijos suvokimo indeksą 2011 metais Lietuvai skirta 4,8 balo (2010 metais – 5 balai).

V. TEISMAI IR TEISINGUMAS

Teisėkūra. Siekiant gerinti teisinio reguliavimo kokybę ir didinti visuomenės pasitikėjimą teisės aktų projektų rengėjais, Vyriausybės 2011 m. lapkričio 2 d. nutarimu Nr. 1288 pakeistos teisėkūros taisyklės, teisės aktų projektų rengėjai įpareigoti įvertinti visus iš suinteresuotų fizinių ir juridinių asmenų gautus pasiūlymus dėl teisės akto projekto ir šį įvertinimą pateikti teisės akto projekto lydimočiuose dokumentuose. Vyriausybei pavaldžios ir atskaitingos institucijos ir įstaigos privalo Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje skelbti rengiamus institucijos ar įstaigos vadovo norminių teisės aktų projektus, kad užtikrintų viešumą ir sudarytų galimybes visuomenės atstovams teikti pasiūlymus dėl jų.

Teisinio reguliavimo efektyvumui įvertinti 2011 metais atlikta 25 teisės aktuose (10 įstatymų, 4 Vyriausybės nutarimuose ir 11 ministro įsakymų) nustatyto teisinio reguliavimo stebėseną ir pateikti pasiūlymai dėl jų tobulinimo.

Teismų darbo organizavimo tobulinimas. Priimtas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas, sudarantis sąlygas skatinti operatyvų teismo procesą ir užtikrinti šalies teisę į kuo greitesnį bylos išnagrinėjimą, taip pat numatantis galimybę teismo procese naudotis moderniosiomis technologijomis. Taigi asmenys gali pasirinkti priimtinesnį žyminio mokesčio mokėjimo būdą (elektroninė bankininkystė, mokėjimas grynaisiais pinigais ar pavedimu ir kita). Nustatyti vienodi civilinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose daromų bylos kopijų įkainiai, numatyta galimybė bylos medžiagos kopijas daryti sava įranga (kopijuojant, fotografuojant ir panašiai) ir nemokėti mokesčio už bylos kopijų darymą.

Parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnio papildymo ir Kodekso papildymo 6.273¹ straipsniu įstatymo projektas, kuriame siūloma tiesiogiai įtvirtinti asmens teisę į nuostolių dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo ar bylos teismo nagrinėjimo trukmės atlyginimą ir aiškiai nustatyti, kad žala, atsiradusi dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo ar bylos teismo proceso trukmės, būtų atlyginama, nesvarbu kieno – ikiteisminio tyrimo, prokuratūros pareigūnų ar teismo – tai kaltė.

Biurokratijos ir reguliavimo naštos mažinimas teismuose. Priimti Hipotekos registro vystymo koncepcijai įgyvendinti skirti įstatymų pakeitimai – nuo 2012 m. liepos 1 d. atsisakoma hipotekos teisėjų ir supaprastinamos hipotekos sandorio sudarymo procedūros.

Patvirtintas Teisinio pedagoginio darbo stažo pripažinimo tvarkos aprašas, reglamentuojantis asmenų, siekiančių tapti apygardos teismo, apygardos administracinio teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ar Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjais, teisinio pedagoginio darbo stažo pripažinimą, užtikrinantis teisės aiškumo reikalavimo įgyvendinimą: asmenys, siekiantys tapti teisėjais, iš anksto žinos, kokiomis sąlygomis dirbtas darbas ir kokia tvarka bus pripažįstamas teisinio pedagoginio darbo stažu.

Parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo projektas, nustatantis Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, kandidatūrų siūlymo, kandidatų į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjus ir asmenų į Europos Žmogaus Teisių Teismo *ad hoc* teisėjų sąrašą atrankos tvarką.

Antstolių veiklos tobulinimas. Priimtas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriame nustatyta, kad teismai nepriteisia bylinėjimosi išlaidų valstybei, jeigu jų suma yra mažesnė nei nustatyta teisingumo ministro ir finansų ministro (šiuo metu – 10 litų). Parengta ir patvirtinta Išieškojimų valstybės naudai pertvarkymo koncepcija, kurioje numatyta dalį išieškojimų perduoti Valstybinei mokesčių inspekcijai ir taip sumažinti vykdymo išlaidas.

Priimtas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas ir Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 43¹ straipsnio papildymo įstatymas, įteisinantys elektroninę vykdomąją bylą, nustatantys elektroninę turto pardavimo iš varžytynių sistemą (sudarantys sąlygas užtikrinti varžytynių skaidrumą ir viešumą), įtvirtinantys elektroninius dokumentus civiliniame procese. Pakeista antstolių veiksmų apskundimo ir vykdymo išlaidų išieškojimo tvarka, todėl sumažėjo teismų darbo krūvis.

Vartotojų teisių gynimo veiksmingumo didinimas. Vyriausybė 2011 metais patvirtino Valstybinę vartotojų teisių apsaugos 2011–2014 metų strategiją, kurios tikslas – užtikrinti tinkamą vartotojų teisių apsaugos sistemos funkcionavimą ir stiprinti vartotojų ir verslininkų gebėjimus vartotojų teisių apsaugos srityje.

Įgyvendinant šią strategiją, parengtas Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, kurio tikslas – suderinti kai kurias minėto įstatymo nuostatas su Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir sudaryti sąlygas tinkamai atlikti Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pažeidimo nagrinėjimo procedūras, sumažinti sąnaudas ir užtikrinti deramą vartotojų teisių apsaugą nuo nesąžiningos komercinės veiklos, taip pat sudaryti sąlygas Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai tinkamai atlikti jai pavestas funkcijas.

Skatinant vartotojų asociacijas dalyvauti įgyvendinant Europos Sąjungos iš dalies finansuojamus projektus ir užtikrinti, kad vartotojų asociacijoms teikiama finansinė parama būtų labiau skirta Lietuvai naudingiems projektams įgyvendinti, patikslinta finansinės paramos vartotojų asociacijoms teikimo tvarka.

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo tobulinimas. Siekiant užtikrinti, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba būtų teikiama vadovaujantis ekonomiškumo, kokybės ir efektyvumo, nepiktnaudžiavimo teise principais, supaprastinti kreipimosi dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo tvarką, sudaryti sąlygas racionaliai naudoti valstybės biudžeto lėšas, mokant advokatams už suteiktą antrinę teisinę pagalbą, nustatyti efektyvią valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos išlaidų atlyginimo valstybei tvarką, sudaryti sąlygas taikyti taikinamąjį tarpininkavimą valstybės garantuojamos teisinės pagalbos srityje ir išspręsti kitas valstybės garantuojamos teisinės pagalbos organizavimo problemas, parengti ir pateikti derinti Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų įstatymų projektai.

Registrų paslaugų kokybės gerinimas. Centrinė hipotekos įstaiga 2011 metais baigė diegti hipotekos ir įkeitimo sudarymo ir registravimo elektroninę paslaugą (HISREP) – įgyvendino hipotekos lakšto perkėlimo į elektroninę erdvę projektą. 2012 m. kovo 1 d. duomenimis, duomenų teikimo Hipotekos registru elektroniniu būdu sutartis yra pasirašę 49 notari. Hipotekos registre 2011 metais įregistruota 22 151 nauja hipoteka (įkeitimas). Iš jų 254 sandorių duomenis notari perdavė elektroniniu būdu. Nuo 2012 m. liepos 1 d. duomenys registru bus teikiami tik elektroniniu būdu naudojant šį modulį. Įdiegus hipotekos ir įkeitimo registravimo elektroninį modulį, sutrumpėjo hipotekos ir turto įkeitimo registravimas, 2011 metais apie 61 procentą visų gautų prašymų išnagrinėta per vieną darbo dieną.

Supaprastintos uždarujų akcinių bendrovių, kai jas steigia daugiau negu vienas asmuo, steigimo procedūros, taip pat asociacijų ir viešųjų įstaigų steigimo procedūros, sudarytos galimybės elektroniniu būdu teikti tiesiogiai Juridinių asmenų registro tvarkytojui keičiamus individualių įmonių, uždarujų akcinių bendrovių ir viešųjų įstaigų steigimo dokumentus.

Sudaryta galimybė visų teisinių formų juridiniams asmenims elektroniniu būdu registruoti paramos gavėjo statusą, juridinio asmens buveinės pasikeitimą, kontaktinius duomenis ir rezervuoti norimą keisti juridinio asmens pavadinimą. Elektroniniu būdu galima atidaryti steigiamos bendrovės kaupiamąją sąskaitą banke. Juridiniai asmenys gali elektroniniu būdu pateikti viešus pranešimus, kad jie būtų skelbiami Registrų centro leidžiamame elektroniniame leidinyje. Internetu 2011 metais įsteigta 29,5 procento uždarujų akcinių bendrovių, Juridinių asmenų registru elektroniniu būdu pateikta 99,9 procento metinių finansinių ataskaitų.

Siekiant supaprastinti juridinių asmenų likvidavimo procedūrą ir užtikrinti Juridinių asmenų registro duomenų patikimumą ir biudžeto lėšų taupymą, parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas.

Optimizuojant Nekilnojamojo turto registro veiklą, atsisakyta pažymų sandoriams instituto ir nustatyta, kad nekilnojamojo turto sandoriai bus rengiami naudojantis nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos informacine sistema.

Siekiant supaprastinti civilinės būklės aktų registravimo procedūras, pakeistos Civilinės metrikacijos taisyklės. Asmenys prašymus papildyti, pakeisti ar ištaisyti civilinės būklės aktų įrašus ar išduoti pakartotinius liudijimus ir pažymas apie šeimines padėtis gali pateikti bet kuriai pasirinktai civilinės metrikacijos įstaigai, nesvarbu kokia jų gyvenamoji vieta. Pakeistos Asmens vardo, pavardės ir tautybės keitimo taisyklės – gyventojai, norintys pasikeisti pavardę, kai jie nori turėti bendrą su sutuoktiniu pavardę, susigražinti anksčiau turėtą pavardę, įgyti dvigubą pavardę, įgyti pavardės formą, nenurodančią šeimines padėtis, savo nelietuvišką sugramatintą pavardę pakeisti į tokią pat, tik sugramatintą, arba atvirkščiai, gali tai atlikti naudodamiesi paprastesne ir trumpesne procedūra, be Teisingumo ministerijos leidimo.

Bausmių vykdymo ir bausmių politikos tobulinimas. 2011 metais didėjo resocializacijos veiksmingumas. Laisvės atėmimo bausmė nuteistų asmenų, kurie anksčiau buvo teisti laisvės atėmimo bausmė ir kuriems išėjus į laisvę per vienus metus vėl paskirta laisvės atėmimo bausmė, 2011 metais, palyginti su 2010 metais, sumažėjo 16,1 procento, o apribojamų asmenų sumažėjo 16,8 procento. Sumažėjo pasipriešinimo pareigūnams atvejų. Kalėjimų departamentui pavaldžioje įstaigose užregistruoti 7 pasipriešinimo pareigūnams ir 33 smurto tarp įkalintų asmenų atvejai, 2010 metais nustatyta atitinkamai 20 ir 50 tokių atvejų.

Nuo 2012 m. liepos 1 d. įsigaliosiantys Lietuvos Respublikos probacijos įstatymas ir su juo susiję kitų įstatymų pakeitimai turėtų padėti sukurti dar veiksmingesnę probacijos (bausmės vykdymo atidėjimo ir lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų) sistemą ir užtikrinti efektyvesnę nuteistųjų priežiūrą, taip bus galima mažinti nusikalstamų veikų recidyvų ir užtikrinti visuomenės saugumą, individualizuoti resocializacijos ir elgesio kontrolės priemonių taikymą nusikalstamą veiką padariusiems asmenims, atsižvelgiant į asmens pakartotinės nusikalstamos veikos riziką, mažinti nuteistųjų laisvės atėmimo vietose, sudaryti sąlygas teismams dažniau atidėti bausmės vykdymą, taikyti lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigų. Be kita ko, šie įstatymai padės mažinti korupcijos atsiradimo sąlygų taikant lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigų.

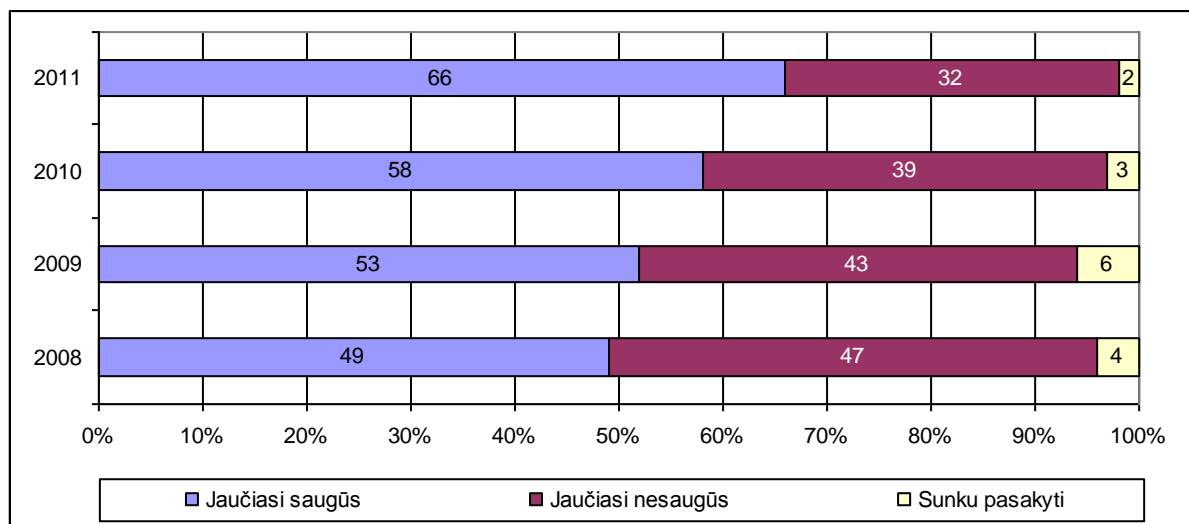
Įgyvendindama Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategiją, Vyriausybė pritarė viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektui „Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo iškėlimo iš Vilniaus miesto centrinės dalies I-asis etapas“. Pagal minėtą projektą iki 2014 metų Pravieniškėse bus pastatytas 320 vietų kalėjimas ir į jį perkelti Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime laikomi nuteistieji. Parengtos Vilniaus, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio tardymo izoliatorių-pataisos namų statybos ir paslaugų teikimo viešojo ir privataus sektorių partnerystės būdu galimybių studijos. Projektų paskirtis – pagerinti nuteistųjų laikymo ir personalo darbo sąlygas, taupyti įkalinimo įstaigoms išlaikyti skiriamas valstybės biudžeto lėšas.

Kitos veiklos. Parengti ir Seimui pateikti Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymo, Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo, Lietuvos Respublikos finansavimo nevyriausybinėms organizacijoms teikimo ir kontrolės įstatymo ir Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektai, kurių tikslas – sudaryti neliečiamojo kapitalo valdymo teisinės sąlygas, gerinti nevyriausybinių organizacijų steigimo ir veiklos teisinę aplinką.

Priimtas Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų nuosavybės teisės į religinės paskirties nekilnojamąjį turtą registravimo tvarkos įstatymas, kurio tikslas – patvirtinti religinių bendruomenių nuosavybės teisę į 1948 metais nacionalizuojamais paskelbtus, bet realiai neatimtus maldos namus ir išspręsti šių maldos namų teisinio registravimo Nekilnojamojo turto registre klausimą (įstatymas įsigalios 2012 m. liepos 1 d.).

VI. VIEŠASIS SAUGUMAS

Vienas svarbiausių viešojo saugumo būklės vertinimo kriterijų – gyventojų saugumo jausmas. Lietuvos gyventojų apklausų duomenys rodo, kad trejus metus iš eilės daugėja gyventojų, kurie saugiai jaučiasi savo gyvenamojoje vietovėje (mieste ar rajone): 2011 metais jų buvo 66 procentai (5 pav.). Nuo 33 procentų (2008 metais) iki 58 procentų (2011 metais) pagausėjo gyventojų, manančių, kad jų gyvenamojoje vietovėje (mieste ar rajone) rizika tapti nusikaltimo auka yra maža.

5 pav. Gyventojų saugumo savo gyvenamojoje vietovėje (mieste ar rajone) jausmo vertinimas 2008–2011 metais, procentais

Šaltinis – uždarnosios akcinės bendrovės „Spinter tyrimai“ duomenys

Policijos ir kitų viešojo saugumo institucijų funkcijų optimizavimas ir veiklos kontrolės stiprinimas. Parengtas Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, kuriame siūloma nustatyti daugiau policijos įstaigų vadovų, kuriems taikoma rotacija.

Parengtas ir 2011 metais įsigaliojo Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo ir papildymo įstatymas, sudarantis sąlygas sustiprinti pareigūnų veiklos teisėtumo kontrolę vidaus reikalų statutinėse įstaigose. Nuo 2011 m. kovo 1 d. pertvarkyta Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos organizacinė struktūra: tarnybos analitiniai veiklos planavimo ir koordinavimo pajėgumai padidinti 2,5 karto (įsteigta daugiau pareigybių analizės ir prevencijos funkcijoms atlikti); vadovaujančiųjų pareigūnų ir vidaus administravimo funkcijas atliekančių pareigybių sumažinta daugiau kaip 50 procentų.

Kompleksinių kovos su organizuotu nusikalstamumu priemonių įgyvendinimas.

Siekiant veiksmingiau kovoti su prekyba žmonėmis ir tinkamai įgyvendinti Europos Tarybos konvencijos dėl veiksnių prieš prekybą žmonėmis nuostatas, parengti ir Seimui pateikti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymų projektai.

Parengtas pasiūlymas Seimui dėl baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą praturtėjimą sugriežtinimo tais atvejais, kai iš neteisėtų pajamų įgyjamas itin didelės vertės turtas, tai yra turtas, kurio vertė – daugiau kaip 7 500 MGL.

Stiprinant pinigų plovimo prevenciją, nustatytas grynųjų pinigų, gabenamų į kitas Europos Sąjungos valstybes iš Lietuvos Respublikos ir į Lietuvą iš kitų Europos Sąjungos valstybių, kontrolės mechanizmas – įsigaliojo Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimai, reikalaujantys deklaruoti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenamus grynuosius pinigus, kurių vienkartinė suma – daugiau kaip 10 tūkst. eurų, ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta.

Tarptautinių kovos su nusikaltimais įsipareigojimų vykdymo užtikrinimas.

Sėkmingai įgyvendintos Europos Sąjungos Tarybos sprendimo 2008/615/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybinio nusikalstamumu srityje, nuostatos, susijusios su automatizuotu keitimusi DNR ir daktiloskopiniais duomenimis su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis nusikaltimų tyrimo tikslais – Europos Sąjungos Taryba 2011 m. gruodžio 13 d. patvirtino sprendimus, suteikiančius teisę įgaliotoms Lietuvos Respublikos institucijoms pradėti keistis minėtais duomenimis.

Su Vokietijos Federacine Respublika pradėta keisti informacija apie apkaltinamuosius nuosprendžius elektroniniu būdu. Pasirašytas keturšalis Lietuvos ir Lenkijos policijos ir sienos apsaugos tarnybų susitarimas dėl bendro patruliavimo. 2011 metais pradėta demarkuoti Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybių siena – vienintelė Lietuvos Respublikos valstybės siena, kuri iki šiol nebuvo demarkuota. Demarkuotas 119 kilometrų ruožas.

Nuo 2011 metų Lietuva sėkmingai pradėjo 2 metų pirmininkavimą pagal Baltijos jūros regiono kovos su organizuotu nusikalstamumu projektą „Task Force On Organized Crime“ (BSTF), kurio pagrindinis tikslas – gerinti policijos, sienos apsaugos tarnybų ir muitinės bendradarbiavimą Baltijos jūros regione.

VII. UŽSIENIO REIKALAI IR EUROPOS POLITIKA

Lietuvos ekonominio saugumo didinimas diplomatinėmis priemonėmis. Buvo siekiama Europos Sąjungos, kitų tarptautinių bendrijų ir organizacijų paramos Lietuvos strateginiams projektams (Visagino atominės elektrinės, elektros jungčių „LitPol Link“, „NordBalt“ ir kitiems) ir formuojama Europos Sąjungos išorinė energetikos politika. Keliant branduolinės saugos kaimyninėse atominėse elektrinėse problemas, pasiekta, kad Europos Sąjunga paragino atlikti veikiančių ir planuojamų jėgainių testavimą nepalankiausiomis sąlygomis kaimyninėse šalyse ir pasaulyje.

Lietuvos transporto sektoriaus konkurencingumo didinimas. Buvo plėtojami tarptautiniai transporto koridoriai (EWTC), kurta tarptautinės paramos strateginiams transporto projektams („Rail Baltica“, „Vikingas“, „Saulė“) sistema, pritraukiami papildomi krovinių srautai, pristatomi Lietuvos interesai daugiašalėse iniciatyvose (Šiaurės matmuo, Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija). Sparčiausiai iš Baltijos valstybių uostų daugėjo nekarinių NATO ISAF krovinių, vežamų į Afganistaną per Lietuvą.

Ekonominė diplomacija. 2011 metais baigti įgyvendinti 2 investiciniai projektai (Jungtinių Amerikos Valstijų įmonės „Western Union“ ir Jungtinės Karalystės įmonės „Bright Purple“). Pasirašytos ir ratifikuotos investicijų skatinimo ir apsaugos sutartys su Indija ir Makedonija, parafuotos sutartys su Tunisu ir Turkmėnistanu. Pasirašyta pajamų ir kapitalo dvigubo apmokestinimo išvengimo ir mokesčių slėpimo prevencijos sutartis su Indija, parafuota sutartis su Pakistanu.

Pradėtame laikinai taikyti Europos Sąjungos ir jos valstybių narių bei Korėjos Respublikos laisvosios prekybos susitarime atsižvelgta į Lietuvai šiuo metu svarbių pramonės sektorių (žuvų perdirbimo, tekstilės, chemijos pramonės, dviračių ir televizorių gamybos) interesus. Lietuvos eksportuotojai per metus sutaupys daugiau kaip 3 mln. litų anksčiau mokėtų maito mokesčių.

Pabaigtas techninis Europos Sąjungos derybų su Ukraina dėl išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės (DCFTA) sudarymo procesas. Pradėjus taikyti sutartį, Lietuvos eksportuotojai per metus sutaupys apie 8 mln. litų, o pasibaigus pereinamajam laikotarpiui – iki 10 mln. litų maito mokesčių.

Išspręstos Lietuvos šaldymo įrangos, naftos produktų, tekstilės, baldų, trašų gamintojų problemos Ukrainoje. Pasiiekta, kad Ukraina Europos Sąjungos šalims nenustatytų naftos produktų importą ribojančių priemonių, kasmet tai sudaro per 1 mlrd. litų eksporto į Ukrainą apyvartos.

Europos Sąjungos sąžiningos prekybos apsaugos priemonės – antidempingas ir antisubsidijos – Lietuvos pramonės įmonėms užtikrino 190–210 mln. litų papildomų metinių pajamų. Lietuvos įmonėms sudarytos sąlygos pasinaudoti Europos Sąjungos suspendavimo procedūromis – sumažinti importuojamų žaliavų ir sudedamųjų dalių sąnaudas ir taip sutaupyti beveik 7 mln. litų.

Lietuvai svarbiose turizmo rinkose organizuoti Lietuvos turizmo sektorių pristatantys renginiai. Europos kelionių komisijos duomenimis, 2011 metais užsienio turistų Lietuvoje padaugėjo net 20,3 procento (apsilankė 1,75 mln. turistų, iš jų šalis uždirbo beveik 3 mlrd. litų).

Surengtos politinės konsultacijos su didžiosiomis valstybėmis ir augančios ekonomikos šalimis – Kinija, Indija, Brazilija, taip pat su Lietuvos eksportui dideles rinkas atveriančiomis Persijos įlankos šalimis – Kataru, Kuveitu, Jungtiniais Arabų Emyratais, Omanu, Saudo Arabija. Suorganizuotos verslo misijos į Azerbaidžaną, Indiją, Kazachstaną, Kiniją ir Ukrainą. Vilniuje surengtas Pasaulio lietuvių ekonomikos forumas.

Lietuvos Europos politika. Aktyviai dalyvauta diskusijose dėl Europos Sąjungos 2014–2020 metų biudžeto. Lietuvos pozicija ir svarbiausi prioritetai pristatyti Europos Sąjungos institucijose ir Europos Sąjungos valstybėms narėms. Aktyviai bendradarbiauta su Europos Sąjungos Sanglaudos politikos draugų grupe formuojant bendrą poziciją dėl finansavimo. 2011 m. gruodžio 8–9 d. Europos Vadovų Tarybos posėdyje susitarta parengti sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdymo Ekonominėje ir pinigų sąjungoje.

Aktyviai bendradarbiauta su didžiausiomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis. Su Prancūzija pasirašytas strateginės partnerystės veiksmų planas.

Šiaurės ir Baltijos valstybių bendradarbiavimas. Šiaurės ir Baltijos valstybių (NB8) regione siekta integruoto politinio, ekonominio, kultūrinio ir informacinio bendradarbiavimo, pradėta kurti bendra informacinė ir kultūrinė erdvė. NB8 užsienio reikalų ministrai pasirašė susitarimą dėl galimybės deleguoti savo diplomatus viena kitos diplomatinėse atstovybėse trečiojoje šalyje. Pasirašyti susitarimo memorandumai dėl 2009–2014 metų Norvegijos ir Europos ekonominės erdvės finansinių mechanizmų įgyvendinimo. Juose numatyta 84 mln. eurų parama Lietuvos projektams.

Parengta glaudesnio Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo perspektyvos studija su konkrečiomis rekomendacijomis.

Transatlantinis bendradarbiavimas. Užsitikrinta Jungtinių Amerikos Valstijų parama Lietuvos energetinio saugumo strategijai ir įgyvendinamiems projektams, oro policijos misijai, pradėtas aktyvus dialogas branduolinio saugumo klausimais. Diplomatinėmis pastangomis Lietuva pirmą kartą pakviesta dalyvauti Branduolinio saugumo viršūnių susitikime Korėjos Respublikoje.

2011 metų sausį įkurtas Energetinio saugumo centras ir pradėtos formalios konsultacijos dėl akreditacijos siekiant, kad jis taptų NATO kompetencijos centru.

Stiprintas politinis ir praktinis NATO kolektyvinės gynybos įgyvendinimo dėmuo: gynybos planai, pratybos, oro policija, bendra NATO priešraketinės gynybos sistema. Dalyvauta NATO krizių valdymo pratybose CMX'11, kuriose pirmą kartą tikrintos Šiaurės Atlanto sutarties 5 straipsnio paskelbimo procedūros. 2011 metais Lietuva ir toliau politiškai ir praktiškai rėmė šalį, siekiančią narystės NATO.

Parengtas Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos 1325 (2000) dėl moterų, taikos ir saugumo veiksmų planas.

Vadovaudama savo misijai Afganistane ir vykdydama vietos policijos ir kariuomenės mokymą, Lietuva padeda Goro provincijos administracijai palaipsniui perimti atsakomybę už savo provinciją.

Europos Sąjungos Rytų kaimynystės politika. Lietuva aktyviai prisidėjo prie Europos Sąjungos pozicijų nustatymo: užtikrinta pažanga Europos Sąjungos dialoge su Rytų partnerystės šalimis, priimti sprendimai dėl Europos Sąjungos derybų su Gruzija ir Moldova dėl išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės (DCFTA) ir Europos Sąjungos vizų dialogo su Gruzija dėl bevizijų kelionių sąlygų pradžios. Pasiektas susitarimas, kad trečiasis Rytų partnerystės viršūnių susitikimas vyks 2013 metais Lietuvoje. Dvišaliuose ir daugiašaliuose susitikimuose keltas demokratijos ir žmogaus teisių Baltarusijoje klausimas. 2011 metais paženklinta Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos valstybių sienų sankirta „Mara“.

Bendradarbiavimas su Rusija. 2011 metais nuosekliai siekta konstruktyvių santykių su Rusija ekonomikos, mokslo, kultūros ir politikos srityse. Pasirašyta deklaracija dėl modernizacijos partnerystės. Dvišaliuose susitikimuose principingai ir nuosekliai nagrinėti bendro praeities įvertinimo ir istorinių nusikaltimų atskleidimo klausimai. Siekta įtvirtinti kultūrinį ir visuomeninį Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimą – šį darbą atlieka bendra istorikų komisija.

2011 metais intensyviai vyko valstybės sienos su Rusija demarkavimo darbai. Pasirašyti baigiamieji Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos valstybių sienų sankirtos „Vištytis“ demarkavimo dokumentai, taip pat susitarimas su Rusija dėl tilto per Nemuną statybos.

Lietuvos interesai įtvirtinti Europos Sąjungos ir Rusijos, NATO ir Rusijos santykių darbotvarkėse. Europos Sąjungos lygiu apgintos Lietuvos pozicijos svarstant ir tvirtinant „Bendrų žingsnių, siekiant bevizio režimo su Rusija“ dokumentą.

Konsulinės paslaugos. 2011 metais Užsienio reikalų ministerijoje įsteigtas ir sėkmingai veikia 24/7 pagalbos telefonas. Per metus gautas 12 241 skambutis, atsakyta į 3 706 paklausimus, gautus elektroniniu paštu. Be to, vieno langelio principu aptarnauti 3 706 lankytojai.

2011 metais pradėjo veikti konsulinės informacijos elektroninis puslapis <http://keliauk.urm.lt>. Patobulinus elektroninės paslaugos „Konsulinė registracija“ teikimą e. valdžios portale, šia paslauga pasinaudota 25 procentais dažniau nei anksčiau. Įdiegta ir įteisinta galimybė kurti elektroninius dokumentus Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose, siųsti šiuos dokumentus į Lietuvos valstybės archyvus. Sudarytos asmens duomenų teikimo sutartys su Centrine hipotekos įstaiga.

Suorganizuota 17 išvažiuojamųjų misijų, skirtų konsulinėms paslaugoms toli nuo atstovybių įsikūrusioms bendruomenėms teikti. Misijose aptarnauta 930 žmonių, atlikta 1 280 konsulinių veiksmų. Nuo 2011 metų pradžios išplėstas atstovavimo išduodant Šengeno vizas tinklas. Per 2011 metus išduota 344 261 viza, tai 25 procentais daugiau nei 2010 metais.

Vykdytos Lietuvos ir Baltarusijos vyriausybių susitarimo dėl pasienio gyventojų kelionių tvarkos įgyvendinimo priemonės.

Užsienio lietuviai. Siekiant kokybinių santykių su Lietuvos diaspora pokyčių ir skatinant užsienio lietuvius įsitraukti į Lietuvos gyvenimą, parengta „Globalios Lietuvos“ kūrimo 2011–2019 metų programa ir ją įgyvendinantis 2012–2014 metų tarpinstitucinis veiklos planas.

Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai politika. Finansuota 116 gero valdymo, ekonominio ir socialinio vystymosi, švietimo, moterų socialinio aktyvumo ir kitų sričių vystomojo bendradarbiavimo projektų, šiems projektams įgyvendinti pritraukta Europos Sąjungos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Japonijos ir Graikijos finansinė parama. Parengta Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymo koncepcija. Užbaigtos stojimo į Tarptautinę plėtros asociaciją procedūros.

Totalitarinių režimų įvertinimas Europos Sąjungos lygiu ir Lietuvos istorinė atmintis. 2011 metų birželį priimtos Europos Sąjungos Tarybos išvados, kurios neatmeta galimybės ateityje sukurti Europos Sąjungos teisinę priemonę, kriminalizuojančią totalitarinių režimų nusikaltimų neigimą. Įsteigta Europos atminties ir sąžinės platforma. Europos Sąjungos institucijose diskutuota dėl galimybės tobulinti Europos arešto orderio mechanizmą. 2011 metai – holokausto aukų atminimo metai. Diplomatiniėmis priemonėmis pavyko išspręsti daug probleminių klausimų, kuriuos kėlė Lietuvos ir pasaulio žydų bendruomenė. Priimtas Lietuvos Respublikos geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymas.

Pirmininkavimas Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijai (ESBO). Pirmininkaudama ESBO, Lietuvos diplomatinė tarnyba pasiekė pagrindinius tikslus, išryškino Lietuvos tarptautinį matomumą, skleidė demokratijos, teisės viršenybės ir žmogaus teisių apsaugos principus kaimynystėje, plėtojo strategines partnerystes, aukšto lygio politinius ryšius. 2011 m. gruodžio 6–7 d. Vilniuje suorganizuotas didžiausias atkurtos Lietuvos istorijoje tarptautinis politinis renginys – ESBO Ministrų Tarybos susitikimas. Patirtis, įgyta pirmininkaujant ESBO, padės geriau pasirengti pirmininkauti Europos Sąjungos Tarybai 2013 metais.

2011 metais aukšto lygio susitikimu sėkmingai baigtas 2 metus trukęs Lietuvos pirmininkavimas Demokratijų bendrijai. Lietuva rengėsi tapti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos nenuolatine nare 2014–2015 metais, o savo atstovą siūš pirmininkauti Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 67-ajai sesijai.

Pasirengimas pirmininkauti Europos Sąjungos Tarybai 2013 metais. 2011 metais sukurtas pasirengimo pirmininkauti koordinatorių tinklas, parengtas tarpinstitucinis veiklos planas, perimta pirmininkavusių Europos Sąjungos Tarybai valstybių patirtis, vyko TRIO konsultacijos. Pradėjo veikti pasirengimo pirmininkauti Europos Sąjungos Tarybai interneto svetainė www.eu2013.lt, Lietuvos regionuose vykdyta visuomenės informavimo kampanija. Parengtas pirmininkavimo funkcijų ir jas atliksiančių asmenų sąrašas, mokymuose tobulinta jų kvalifikacija.

Diplomatinės tarnybos personalo politika ir išteklių valdymas. Patvirtinta nauja diplomatų tarnybinės veiklos vertinimo tvarka, kuria užtikrinamas objektyvesnis ir skaidresnis vertinimas, diplomatų pasiektų rezultatų išliekamoji vertė, sukuriama aiškesnė karjeros sistema. Ypač daug dėmesio skirta tinkamam biudžeto lėšų naudojimui ir taupymui, taip pat efektyviam turto valdymui.

Visuomenės informavimas apie Lietuvos užsienio politiką, tarptautinės bendruomenės parama Lietuvos užsienio politikos tikslams. Užtikrinta, kad apie Vilniuje vykusius Demokratijų bendrijos ir ESBO Ministrų Tarybos susitikimus praneštų viso pasaulio žiniasklaida. Įgyvendinti svarbūs viešosios diplomacijos projektai. Iš skirtingų pasaulio kraštų (Švedijos, Italijos, Prancūzijos, Vatikano, Kanados, Jungtinių Amerikos Valstijų) į Lietuvą sugrąžinti tarpukario Lietuvos diplomatų ir okupacijos metais egzilyje veikusių lietuviškų atstovybių diplomatiniai archyvai, reliktai ir kultūros paveldas. Lietuvos visuomenei pristatyta Diplomatinės tarnybos veiklos 2011 metų ataskaita <http://www.urm.lt/index.php?-1637709153>.

VIII. KRAŠTO SAUGUMAS

2011 metais ir toliau siekta krašto gynybos poreikių ir tarptautinių įsipareigojimų vykdymo pusiausvyros, nes dėl nepakankamų finansinių išteklių nuoseklus karinių pajėgumų vystymas vidutiniu ir trumpuoju laikotarpiu buvo apribotas. Prioritetas buvo teikiamas sausumos karinių vienetų kovinių pajėgumų stiprinimui, organizuoto rezervo rengimui, oro erdvės stebėjimo, kontrolės ir gynybos sistemos plėtrai, vadovavimo ir valdymo sistemos tobulinimui. Pasiiekta reikšmingų rezultatų pasirengimo valstybės gynybai srityje.

Gynybos politika ir veiklos pokyčiai. 2011 metais atnaujinti svarbiausi nacionalinio saugumo ir gynybos politikos dokumentai – parengti Nacionalinio saugumo strategijos ir Karinės strategijos projektai. Valstybės gynimo taryba patvirtino Valstybės ginkluotos gynybos koncepciją, kuri įtvirtina nuostatą, kad valstybės gynyba – ne tik kariuomenės, bet ir visos valstybės uždavinys. Pradėta intensyviai įgyvendinti Valstybės ginkluotos gynybos koncepcija: numatytos karo meto struktūros ir rezervo vieta šiose struktūrose; pradėta rengti ši rezervą; planuojamas vidaus reikalų sistemos vienetų pasirengimas veikti ginkluotųjų pajėgų sudėtyje.

Priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymas ir kiti atitinkami įstatymai, kuriuose, atsižvelgiant į individualios ir kolektyvinės gynybos poreikius, naujai reglamentuotas mobilizacijos planavimas ir vykdymas, sujungtos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos sistemos. Įtvirtinti mobilizacijos sistemos veikimo principai, nustatytas civilinis mobilizacinio personalo rezervas, skirtas mobilizacijos planų valstybėje vykdymui užtikrinti, numatytos nepaprastosios priemonės, užtikrinančios mobilizacijos vykdymą, ir jų naudojimo tvarka. Nustatytas priimančiosios šalies paramos teikimo ir koordinavimo mechanizmas, apimantis Lietuvos kariuomenę, civilines valstybės institucijas, įstaigas, savivaldybes ir privačius juridinius asmenis.

Priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymas, įtvirtinantis lanksčią privalomosios pradinės karo tarnybos atlikimo tvarką ir numatantis savanoriškumo principo skatinimą. Jeigu Lietuvos saugumo būklė bus stabili, Lietuvos kariuomenės personalo rezervas bus rengiamas baziniuose kariniuose mokymuose, o parengimas tęsiamas tarnyboje rezerve; atsiradus grėsmėms saugumui bus pereinama prie 9 mėnesių parengimo. Numatytos priemonės, skatinančios karo prievolinkų savanorišką privalomosios pradinės karo tarnybos atlikimą.

Parengtas naujas vienodą teisinį reguliavimą sukuriantis Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo projektas, skirtas abiem žvalgybos institucijoms – Antrajam operatyvinių tarnybų departamentui prie Krašto apsaugos ministerijos ir Valstybės saugumo departamentui. Šiame įstatymo projekte pirmą kartą Lietuvos teisėkūros istorijoje reglamentuojama kontržvalgybos veikla ir nustatoma žvalgybos institucijų veikla atskiriant ją nuo teisės saugos. Be to, susisteminami griežti ir aiškūs žvalgybos institucijų kontrolės ir atsakomybės mechanizmai, nustatomas bendras žvalgybos pareigūnų statusas.

Tarptautinių įsipareigojimų vykdymas. Daugiausia dėmesio skirta dalyvavimui tarptautinėse operacijose ir pasirengimui budėti NATO greitojo reagavimo pajėgose ir Europos Sąjungos kovinėse grupėse. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia Lietuvos karių tarnavo Afganistane. Čia veikė Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupė, Specialiųjų operacijų pajėgų eskadronas, Oro pajėgų mokymo grupė, Policijos operacinė mokymo ir sąveikos grupė ir Oro atakos valdymo grupė. Vadovaudama Goro provincijos atkūrimo grupei, Lietuva rengė Afganistano karius ir saugumo pajėgas ir siekė sudaryti sąlygas palapsniui perduoti atsakomybę už saugumą Afganistano Vyriausybei.

2011 metų pabaigoje Lietuva baigė dalyvauti NATO mokymo misijoje Irake. Kadangi ji ir toliau dalyvavo Europos Sąjungos kovos su piratavimu operacijoje ATALANTA, Seimui pateiktas pasiūlymas išplėsti operacijų mandatą, kad Lietuva galėtų aktyviau dalyvauti kovos su piratavimu operacijose prie Afrikos krantų.

2011 metais Lietuva toliau budėjo NATO ir Europos Sąjungos greitojo reagavimo pajėgose: 2011 metų I pusmetį kartu su Nyderlandais, Vokietija, Suomija ir Austrija budėjo Europos Sąjungos kovinėje grupėje, taip pat NATO greitojo reagavimo pajėgose (Pajėgų apsaugos kuopa – 120 karių).

Tarptautinis bendradarbiavimas. Strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis tebėra svarbus Lietuvos saugumą stiprinantis veiksnys. Jungtinės Amerikos Valstijos itin daug dėmesio skyrė pratyboms Baltijos regione, priimančiosios šalies paramos ir planavimo pajėgumų stiprinimui. Kartu su Pensilvanijos nacionaline gvardija Lietuva ir toliau rengė Afganistano policijos pajėgas. Pasirašyti susitarimai dėl Specialiųjų operacijų centro Raudondvaryje (dalį centro statybos išlaidų padengs Jungtinės Amerikos Valstijos) ir bendradarbiavimo naikinant nereikalingą, pasenusią amuniciją ir sprogstamąsias medžiagas (užsitikrinta Jungtinių Amerikos Valstijų finansinė parama).

Užsitikrinta Šiaurės valstybių politinė parama glaudesniai Baltijos ir Šiaurės valstybių bendradarbiavimui ir susitarta dėl tolesnių praktinio bendradarbiavimo formų NORDEFKO (nauja Šiaurės valstybių bendradarbiavimo forma, sujungusi visus iki tol buvusius projektus).

Danija – vis dar svarbiausia Šiaurės valstybių partnerė. 2011 metais buvo tęsiamas nuo 2006 metų vykdomas Motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ sąveikos su NATO pajėgomis per Danijos diviziją projektas. Tai, kad brigada priskirta divizijai, leido Lietuvos kariams dalyvauti didesnėse nei iki šiol – divizijos, korpuso lygio – pratybose, abiejų valstybių karininkams bendrai dirbti tarptautiniuose štabuose, surengti bendrus mokymus ir pratybas, pavyzdžiui, „Stiprus liūtas 2011“, „Geltonasis riteris“. Lietuvos oro erdvės valdymo vienetas Danijos kontingento sudėtyje Afganistano Helmando provincijoje sėkmingai vykdė jam skirtas užduotis.

Su Lenkija buvo koordinuojamos pozicijos, siekiant didesnio NATO matomumo Baltijos regione. Lietuva toliau dalyvavo NATO Šiaurės Rytų korpuso, dislokuoto Ščecine, Lenkijoje, veikloje, intensyvinu specialiujų operacijų pajėgų bendradarbiavimą. Toliau derinta bendros Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos brigados (LITPOLUKRBRIG) steigimo sutartis, kurią tikimasi pasirašyti 2012 metais.

Padidėjo NATO dėmesys Baltijos regionui. Vyko ir buvo planuojamos įvairios civilinės ir karinės pratybos („Baltic Host 2011“, „CMX 2011“, „Steadfast Juncture 2011“), kurių tikslas vis dažniau – stiprinti priimančiosios šalies pajėgumus ir pasirengti šalies gynybai. Didžiausiose tarptautinėse pratybose „Amber Hope 2011“ NATO šalys ir partnerės tobulino sąveikos ir priimančiosios šalies paramos įgūdžius, dalijosi dalyvavimo NATO vadovaujamoje Tarptautinių saugumo paramos pajėgų operacijoje patirtimi. Nemaža dėmesio skirta politinėms kolektyvinės gynybos patikimumo užtikrinimo iniciatyvoms, Aljansas planavo, kaip didinti Baltijos valstybių saugumą.

2011 metais svarbiausios Rytų kaimynystės partnerės tebebuvo Gruzija, Ukraina ir Moldova. Su Rusija ir Baltarusija kaip ir anksčiau bendradarbiauta gana fragmentiškai – daugiausia dėl valstybių pozicijos Lietuvos ir Euroatlantinės bendrijos atžvilgiu.

Lietuvos kariuomenės pajėgumų išlaikymas ir stiprinimas. Plėtodama savo pajėgumus ir veiklą, Lietuva siekė krašto gynybos poreikių ir tarptautinių įsipareigojimų vykdymo pusiausvyros, laikydama šiu esminių krašto apsaugos sistemos veiklos ir plėtros principų: Lietuvos kariuomenės karinių pajėgumų ir karinių vienetų gebėjimų išlaikymas; rezervo personalo, būtino valstybės gynybos užduotims visapusiškai vykdyti, formavimas ir rengimas.

Pagal Lietuvos kariuomenės dalyvavimą šiandienos karinėse operacijose Lietuvoje ir už jos ribų nustatomi pagrindiniai įrangos įsigijimo ir infrastruktūros plėtros poreikiai, todėl planuojant šie poreikiai laikomi aukščiausiu prioritetu.

Nors krašto apsaugos sistemos finansinės galimybės ir buvo ribotos, 2011 metais pasiekta reikšmingų rezultatų šiose krašto apsaugos sistemos veiklos srityse:

Personalo komplektavimas ir rengimas. Toliau siekta optimizuoti ir subalansuoti profesinės karo tarnybos karių skaičiaus proporcijas: siekiama, kad 2015 metais karininkų būtų 24 procentai, puskarininkų – 38 procentai, kareivių, jūreivių – 38 procentai. Operaciniuose vienetuose daugėjo profesinės karo tarnybos karių – eilinių karių skaičius išaugo 10 procentų.

Vykdyta karinio mokymo ir rengimo institucijų reforma, siekiant užtikrinti Lietuvos kariuomenei reikalingo personalo parengimą. Toliau pertvarkant Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją, 2011 metais padidintas priimamų kariūnų skaičius (nuo 27 iki 70). Centralizuojant kariuomenės mokymą, Puskarininkų mokyklos pagrindu įsteigta Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokykla, karjeros ir specialybės kursuose rengianti krašto apsaugos sistemos kareivius (jūreivius), puskarininkius ir karius specialistus (pavyzdžiui, ryšių, informacinių technologijų, logistikos specialistus, vairuotojus ir kitus), kurių reikia visų rūšių kariuomenei.

Rezervo rengimas. Išplėsti baziniai kariniai mokymai. Šie mokymai – vienas iš pradinių etapų siekiant tapti profesinės karo tarnybos kariais, kuris kartu su aktyviojo rezervo ir parengtojo rezervo rengimu prisideda prie valstybei ginti parengtų piliečių rezervo formavimo. 2011 metais baziniuose kariniuose mokymuose dalyvavo 521 karo prievolinkas (2010 metais šiuos mokymus baigė 351 karo prievolinkas). Atnaujinti kartotiniai rezervo karių mokymai (įgūdžius 2 savaitių mokymuose atnaujino 96 atsargos kariai). Kaip rezervo rengimo dalis, pradėti planuoti jaunesniųjų karininkų vadų kursai aukštųjų mokyklų studentams (vertintas kursų poreikis, vykdytos apklausos).

Įgyvendintas karo prievolės administravimo sistemos pertvarkos projektas: nutraukta Karo prievolės administravimo tarnybos veikla, dalį jos atliekamų funkcijų perduodant Lietuvos kariuomenei. Krašto apsaugos sistemos karo prievolės administravimo ir kariuomenės komplektavimo funkcijų atlikimo biudžetas sumažintas nuo 15,1 mln. litų (2009 metais) iki 2,4 mln. litų (2011 metais), o sutaupytos lėšos panaudotos prioritetinėms krašto apsaugos sistemos veiklos sritims – karių koviniam rengimui, baziniams kariniams mokymams – stiprinti. Panaikinus savivaldos institucijų karo prievolės administravimo funkciją, kasmet numatoma sutaupyti apie 4 mln. litų.

Modernizacija. 2011 metais, kiek leido galimybės, toliau buvo įsigyjama nauja moderni ginkluotė. Pasirašyta sutartis su Norvegijos gynybos ministerija dėl kulkosvaidžių ir šovinių įsigijimo. Pirkti šarvuoti visureigiai Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupei, toliau perkami minų medžiojimo laivai. Baigtas įgyvendinti patrulinių laivų valdymo sistemos projektas. Vykiant Baltijos valstybių susitarimą dėl Bendrojo valdymo ir pranešimų centro Karmélavoje balso ryšio sistemos atnaujinimo, pasirašytas tarptautinis susitarimas dėl bendro sistemos pirkimo (Lietuva paskirta pirkimo organizatore).

Siekiant sukurti veiksmingą Nacionalinės oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą, pradėtas įgyvendinti Lietuvos Respublikos taikos meto oro erdvės stebėjimo sistemos tobulinimo ir stiprinimo projektas. Projekto biudžetas sudaro apie 145 mln. litų, iki 2011 metų pabaigos projektui įgyvendinti išleista apie 30 mln. litų.

2011 metais Vyriausybė priėmė svarbų sprendimą iki 2016 m. sausio 1 d. įsigyti 3 sraigtasparnius paieškos ir gelbėjimo funkcijoms atlikti ir aplinkos monitoringui vykdyti.

Pilietiškumo valstybės gynybos klausimais ugdymas. Siekiant motyvuoti piliečius ginti savo valstybę, vykdyta aktyvi ir įvairiapusė pilietinio, patriotinio ir tautinio ugdymo gynybos klausimais veikla: su Lietuvos šaulių sąjunga organizuotos mobiliosios vasaros stovyklos, suorganizuota socialiai remtinų ir rizikos grupėms priklausančių vaikų stovykla „Šaunuolis“, įvyko kasmetinis respublikinis aukštesniųjų klasių moksleivių konkursas „Ką žinai apie Lietuvos kariuomenę“, bendradarbiaujant su Lietuvos leidėjų asociacija, įteikta „Patriotų“ premija, be to, paremti skautų, ateitininkų ir kitų nevyriausybinių organizacijų projektai.

Pasirašyta trišalė Krašto apsaugos ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos ir Švietimo ir mokslo ministerijos sutartis, numatanti, kad ministerijos bendradarbiaus inicijuodamos ir įgyvendindamos jaunuolių sveikatinimo, fizinio rengimo ir pilietiškumo ugdymo projektus.

2011 metais surengti 105 žygiai, skirti pilietiškumui ir tautiškumui ugdyti, savo kraštui pažinti, kuriuose dalyvavo 2 973 jaunieji šauliai; taip pat suorganizuotos mobiliosios vasaros stovyklos ir specializuoti jaunųjų šaulių kursai-stovyklos, kuriuose dalyvavo 1 405 jaunieji šauliai.

Siekiant išsaugoti Lietuvos laisvės kovų istorinę atmintį, pasirašyta Lietuvos gyventojų rezistencijos ir genocido tyrimo centro ir Pilietinės gynybos centro prie Krašto apsaugos ministerijos sutartis. Organizuoti teminiai renginiai: Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena, kovotojų už Lietuvos laisvę žygių iš Gotlando (Švedija) atminimo renginiai Gotlando saloje ir Šventojoje.

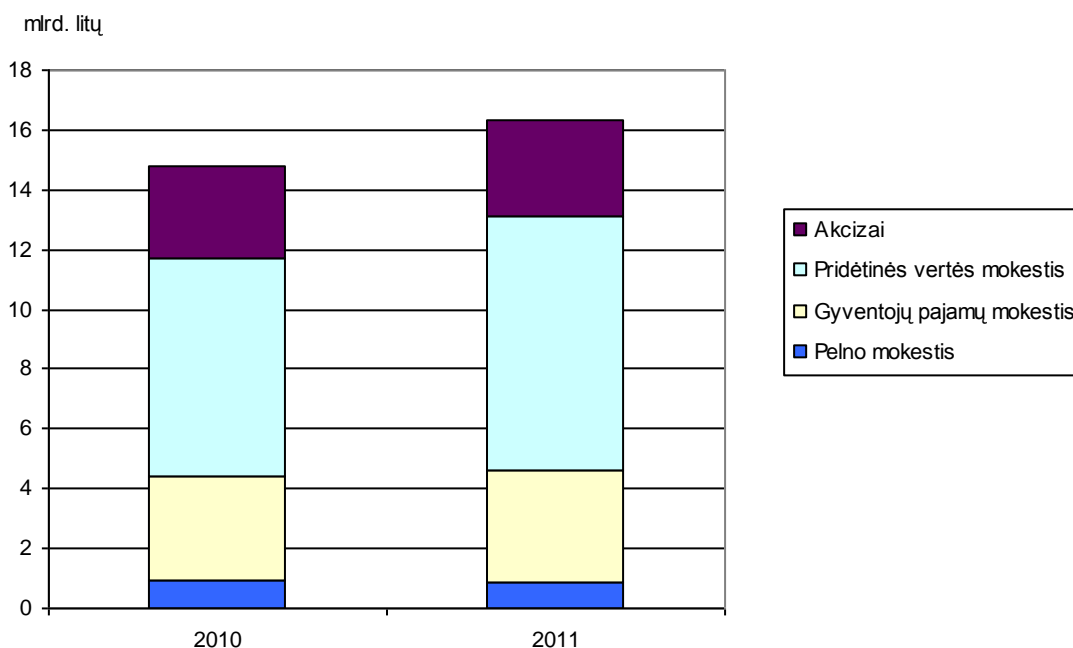
IX. FINANSŲ POLITIKA

Finansinė konsolidacija. Valstybės viešųjų finansų konsolidavimas, efektyvus lėšų naudojimas ir mokesčių administravimas sudarė galimybes toliau mažinti valdžios sektoriaus deficitą ir taip užtikrinti nuosaikesnį valdžios sektoriaus skolos augimą. Nuosekliomis pastangomis valdžios sektoriaus deficitas mažinamas: nuo 9,5 procento BVP 2009 metais iki prognozuojamo 3 procentų BVP 2012 metais.

Valstybės skola 2011 metų pabaigoje siekė 41 736,3 mln. litų, tai sudarė 39,4 procento BVP, tačiau, atsižvelgus į pritaikytas išvestines finansines priemones, sumažėjo 935,6 mln. litų ir buvo 40 800,7 mln. litų, arba 38,5 procento BVP, – tai riba, gerokai mažesnė už nustatytą Maastrichto sutartyje (60 procentų BVP). Vertinant skolos ir BVP santykį, šis padidėjo 0,5 procentinio punkto. Skolos didėjimą lėmė nors ir mažėjantis dėl Vyriausybės vykdomos griežtos fiskalinės politikos, tačiau vis dar deficitinis valdžios sektoriaus finansinis rezultatas. Laikina valdžios sektoriaus skolą didino ir neplanuotas lėšų, skirtų indėlių draudimo išmokoms dėl banko „Snoras“ bankroto finansuoti, perskolinimas valstybės įmonei „Indėlių ir investicijų draudimas“.

Išankstiniais duomenimis, į nacionalinį biudžetą 2011 metais įplaukė 19 658,2 mln. litų pajamų (be Europos Sąjungos paramos lėšų), tai yra 1 725,9 mln. litų, arba 9,6 procento, daugiau nei 2010 metais. Daugiausia pajamos augo dėl pridėtinės vertės mokesčio pajamų, kurios, palyginti su 2010 metais, padidėjo beveik 17 procentų, beveik 5 procentais padidėjo ir akcizo mokesčio pajamų įplaukos. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto deficitas 2011 metais sudarė 1 962,8 mln. litų – tai 748 mln. litų mažiau nei planuota, o šio fondo pajamos 2011 metais buvo 643 mln. litų (6,2 procento) didesnės nei 2010 metais.

6 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos pagal didžiausias mokesčių grupes, mlrd. litų

Šaltinis – Finansų ministerija (Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaitos I-VP duomenys)

Investuotojams ėmus labiau pasitikėti Vyriausybe, 2011 metais Lietuva skolinosi pigiau. Vyriausybė, leisdama vertybinius popierius vidaus rinkoje litais, 2011 metais mokėjo vidutiniškai 3,02 procento metinių palūkanų (2010 metais – 3,45 procento).

Siekiant užtikrinti, kad sudarant ir vykdant valstybės biudžetą piniginiai ištekliai būtų kuo veiksmingiau planuojami ir naudojami, ir įgyvendinant valdymo, orientuoto į rezultatus, tobulinimo projektą, 2011 metais sukurta ir pradėta taikyti Stebėsenos informacinė sistema. Ši sistema užtikrins reguliarią Vyriausybei atskaitingų institucijų veiklos, finansų planavimo ir pasiektų rezultatų stebėseną.

Mokesčių politika. Siekiant tikslingiau ir veiksmingiau naudoti žemę ir mažinti apleistos žemės plotus, 2011 m. gruodžio 21 d. priimtas Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymas, kuriuo nuo 2013 metų atsisakoma žemės mokesčių skaičiuoti nuo nominalios, tai yra žemės produktyvumu grįstos, vertės ir įtvirtinamas teisinis reguliavimas, užtikrinantis, kad žemės mokestis už privačią žemę, kaip ir kiti turto mokesčiai, priklausytų nuo turimos žemės rinkos vertės. Kadangi žemės mokestis, kaip ir nekilnojamojo turto mokestis, yra tiesioginis savivaldybių biudžetų pajamų šaltinis, numatyta teisė pačioms

savivaldybių taryboms, remiantis įstatyme nustatytais kriterijais ir neviršijant nustatytų ribų (nuo 0,01 procento iki 4 procentų), vietoj taikomo 1,5 procento mokesčio tarifo nustatyti mokesčio tarifą (tarifus), kuris (kurie) galios atitinkamoje savivaldybėje, ir taip didinti savivaldybių finansinį savarankiškumą.

Siekiant neiškraipyti konkurencijos, buvo pakeistos Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklės – įtvirtintos nuostatos, kad verslo liudijimus gali įsigyti tik smulkūs verslininkai, o didmenine prekyba užsiimantiems verslininkams apribota galimybė mokėti fiksuoto dydžio pajamų mokesčių.

Vadovaujantis minėtais principais, peržiūrėtas ir veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašas. Nuo 2012 m. gegužės 1 d. įsigalios reikalavimas kasos aparatus naudoti visiems prekybininkams, išskyrus prekiaujančius lauko sąlygomis. Kad nebūtų pažeisti proporcingumo ir protingumo principai, Valstybinė mokesčių inspekcija galės atleisti nuo prievolės naudoti kasos aparatą, kai jo naudoti neįmanoma dėl objektyvių priežasčių arba jeigu tai mokesčių mokėtojui sukelia akivaizdžiai neproporcingą administracinę naštą. Atsisakyta ir prievolės profilaktiškai aptarnauti fiskalinius kasos aparatus – tai leido ūkio subjektams, naudojantiems šiuos aparatus, sutaupyti apie 9 mln. litų per metus ir sumažino darbo sąnaudas, susijusias su kasos aparatų profilaktinio aptarnavimo stebėseną.

Siekiant mažinti administracinę ir mokesčių naštą smulkiąjam ir vidutiniam verslui, nuo 2012 m. sausio 1 d. nuo 100 iki 155 tūkst. litų padidinta registravimosi PVM mokėtojais riba ir nuo 500 tūkst. litų iki 1 mln. litų padidinta pajamų riba, kurios neviršijusioms įmonėms taikomas 5 procentų pelno mokesčio tarifas.

Siekiant įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas, nuo 2012 m. kovo 1 d. nuo 211 iki 232 litų už 1 000 cigarečių padidintas mažiausias akcizų tarifas cigaretėms, taip pat atitinkamai nuo 80 iki 84 litų už kilogramą padidintas akcizų tarifas cigarams ir cigarilėms.

Įgyvendinant Vyriausybės programą ir siekiant skatinti užsienio investicijas ir eksportą, 2011 metais buvo deramasi dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių sudarymo ir parafuotos sutartys su Pakistanu ir Turkmėnistanu, taip pat buvo tęsiamos derybos dėl sutarties su Saudo Arabija sudarymo.

Finansų sektoriaus pertvarka ir stabilizavimas. Siekiant sujungti finansų sektoriaus priežiūros institucijas ir nustatyti, kad finansų rinkų priežiūra būtų išlaikoma iš rinkos dalyvių įmokų, nuo 2011 m. gruodžio 1 d. pradėtos likviduoti Vertybinių popierių komisija ir Draudimo priežiūros komisija. Šių institucijų atliekamos priežiūros funkcijos nuo 2012 m. sausio 1 d. perduotos Lietuvos bankui, kartu iš Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos perimant vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimo ne teisme funkciją. Ši pertvarka leido optimizuoti finansų rinkos priežiūros funkcijas ir sutaupyti valstybės biudžeto lėšas, kurios anksčiau buvo skiriamos Vertybinių popierių komisijai ir Draudimo priežiūros komisijai išlaikyti (šioms institucijoms išlaikyti iš valstybės biudžeto 2008 metais skirta apie

7 mln. litų, 2009 metais – apie 5 mln. litų, 2010 metais – apie 4 mln. litų, 2011 metais – apie 4,5 mln. litų).

Lietuvos bankui 2011 m. lapkričio 24 d. nutarimu pripažinus akcinę bendrovę banką „Snoras“ nemokiu, šio banko indėlininkams pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir išipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą pradėtos mokėti draudimo išmokos. Išmokėjimo procesas sklandus. Valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ draudimo išmokas pradėjo mokėti 2011 m. gruodžio 14 d. – tai yra anksčiau, nei nustato šis įstatymas. Bendra apskaičiuota draudimo išmokų suma – apie 4,05 mlrd. litų.

2011 metais parengtas Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas ir su juo susijusių teisės aktų projektai. Priėmus įstatymus, bus užtikrinta didesnė neprofesionaliųjų investuotojų interesų apsauga, sudaryta galimybė vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje licencijuotai valdymo įmonei valdyti kitoje valstybėje narėje įsteigtą kolektyvinio investavimo subjektą, numatytos finansuojamųjų ir finansuojančių kolektyvinio investavimo subjektų struktūros, leidžiama jungtis skirtingose valstybėse narėse įsteigtiems kolektyvinio investavimo subjektams ir kita. Keičiamų įstatymų projektuose taip pat numatoma paprastesnė kolektyvinio investavimo subjektų investicinių vienetų ar akcijų platinimo kitose valstybėse narėse tvarka, kuri leis investuotojams pasirinkti iš daugiau kolektyvinio investavimo subjektų.

Valdžios sektoriaus apskaitos reforma. 2011 metais buvo tęsiama viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės reforma. Vadovaujantis viešojo sektoriaus subjektų apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų (toliau – VSAFAS) reikalavimais, tobulinama Valstybės išdo apskaita ir atskaitomybė, siekiant buhalterinę apskaitą tvarkyti taikant kaupimo principą. Valstybės išdo apskaitai tvarkyti pagal VSAFAS reikalavimus 2011 metais įdiegta Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema (toliau – FVIS), aprašyti ir optimizuoti Valstybės išdo veiklos procesai, susiję su finansų valdymu ir apskaita. 2011 metais įdiegta ir Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema (toliau – VSAKIS), atlikta jos bandomoji eksploatacija ir taikant VSAKIS pirmą kartą parengtos valstybės konsoliduotosios finansinės ataskaitos. Sistemą taiko apie 4 tūkst. viešojo sektoriaus subjektų.

Valstybės nekilnojamojo turto valdymas. Įgyvendinant Vyriausybės programos nuostatas centralizuoti valstybės turto (pirmiausia pastatų) valdymą, pamažu įdiegiant patalpų nuomos valstybės ir savivaldybių institucijoms sistemą, parengtas ir 2011 m. gruodžio 7 d. Seimui pateiktas 10 įstatymų projektų paketas. Įstatymų projektų tikslas – tobulinti bendrųjų valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo būdų teisinį reglamentavimą, įdiegti centralizuoto valdymo principus sprendžiant sisteminės valstybės turto valdymo problemas, sudaryti teisinės sąlygas įgyvendinti centralizuotą valstybės nekilnojamojo turto valdymą ir sukurti šiam valdymui reikalingą administracinę sistemą. 2011 metais pradėtas pirmasis valstybės turto paieškos sistemos kūrimo ir diegimo etapas.

Europos Sąjungos struktūrinė parama. Europos Sąjungos lėšos kasmet panaudojamos vis sparčiau: nuo 2007–2013 metų veiksmų programų įgyvendinimo pradžios iki 2011 m. gruodžio 31 d. projektams įgyvendinti išmokėta 10,3 mlrd. litų (44 procentai) Europos Sąjungos fondų lėšų, iš kurių 2011 metais – beveik 3,5 mlrd. litų (15 procentų). Tai didžiausia per vienus metus panaudota Europos Sąjungos lėšų suma ne tik per visą 2007–2013 metų programavimo įgyvendinimo laikotarpį, bet ir per visą Europos Sąjungos fondų administravimo laikotarpį Lietuvoje. Pagal 2007–2013 metų Europos Sąjungos fondų lėšų panaudojimą tarp Europos Sąjungos valstybių narių Lietuva yra viena iš lyderių – trečioje vietoje po Airijos ir Švedijos, tik pažymėtina, kad Lietuva 2007–2013 metų Europos Sąjungos fondų lėšų programavimo laikotarpiu administruoja 9 kartus daugiau Europos Sąjungos lėšų nei Airija ir 4 kartus daugiau nei Švedija.

X. VERSLAS, INOVACIJOS, INVESTICIJOS

Verslo aplinkos gerinimas, administracinės naštos verslui mažinimas. Įmonių teisės ir nemokumo reguliavimo srityse parengta reikšmingų pasiūlymų, kaip gerinti verslo aplinką. Ūkio ministerija kartu su Lietuvos kapitalo rinkos dalyviais ėmėsi esminės ūkinių bendrijų teisinio reguliavimo pertvarkos. Parengti ir Seimui pateikti Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų įstatymų pakeitimo projektai, kurie leis sukurti verslui palankią itin konkurencingą ir patrauklią investicinei veiklai vykdyti teisinę aplinką ūkinių bendrijų teisinio reguliavimo srityje. Siūloma nustatyti, kad tikroji ūkinė bendrija ir komanditinė ūkinė bendrija veikia bendrijos veiklos sutarties pagrindu, kurios šalimis komanditinėje ūkinėje bendrijoje yra tikrieji nariai ir komanditoriai, taip pat daugiau teisių suteikti komanditoriams – sudaryti prielaidas jiems kartu su tikraisiais nariais priimti komanditinei ūkinei bendrijai, kaip juridiniam asmeniui, svarbius sprendimus, pavyzdžiui, dėl bendrijos veiklos sutarties keitimo, naujų dalyvių priėmimo ir kitus.

Siekiant supaprastinti juridinių asmenų steigimo procedūras, 2011 metais išplėstos uždarytųjų akcinių bendrovių steigimo elektroniniu būdu galimybės, be to, bus įmanoma ir viešąsias įstaigas steigti elektroniniu būdu. Akcinę bendrovę, kai ją steigia 2 ar daugiau steigėjų, ir viešąją įstaigą galima steigti elektroniniu būdu, jeigu jos steigiamos naudojantis ūkio ministro įsakymu patvirtintais pavyzdiniais steigimo dokumentais ir laikomasi kitų Juridinių asmenų registro nuostatų reikalavimų. Steigiant uždarytą akcinę bendrovę ir viešąją įstaigą elektroniniu būdu, steigimo dokumentų nereikia tvirtinti pas notarą, todėl sutrumpėja steigimo trukmė ir sumažėja išlaidos.

Įsigaliojus Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo ir Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymo pakeitimams, supaprastintos bendrovių jungimo ir skaidymo procedūros ir sumažinta administracinė našta bendrovėms, susijusi su šiuose įstatymuose nustatytais ataskaitų ir dokumentų teikimo reikalavimais.

Priimti verslo efektyvumą ir konkurencingumą padidinsiantys Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimai. Jais nustatoma, kad dividendai gali būti mokami keletą kartų per metus. Parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymo projektas ir su juo susiję 16 įstatymų pakeitimo projektų. Pasiūlyta nauja verslo teisinė forma, kuriai būdinga supaprastinta įmonės steigimo tvarka, lanksti valdymo struktūra ir patrauklios veiklos sąlygos. Mažoji bendrija bus ribotos civilinės atsakomybės ir ją steigiant nereikalaujama minimalaus pradinio kapitalo.

Vienas iš reikšmingiausių nemokumo reguliavimo srityje pasiektų rezultatų – 2011 metais parengtas Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo projektas. Jame nustatytos pagrindinės fizinių asmenų (taip pat ir ūkininkų bei kitų fizinių asmenų, kurie verčiasi ūkine komercine veikla) bankroto teisinio reguliavimo nuostatos, siekiant sukurti tinkamiausią skolininko – fizinio asmens ir jo kreditorių interesų apsaugos teisinę sistemą. Siekiant tobulinti įmonių nemokumo teisinį reguliavimą, pakeistas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas: palengvinta bankroto pradžia ir paspartintos bankroto procedūros, geriau apsaugoti kreditorių interesai, geriau sprendžiama praktikoje iškilusi tyčinių bankrotų problema, kreditoriams suteiktos didesnės galimybės vykdyti bankroto procedūras ne teismo tvarka. Pakeistas ir Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas – palengvintas teismų darbas įmonių restruktūrizavimo bylose.

Priimtas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas: sudarytos palankesnės sąlygos smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams dalyvauti gynybos ir saugumo srities viešuosiuose pirkimuose, plėtoti inovacijas, sustiprinti karinę pramonę ir taip skatinti teikėjų tarpusavio konkurenciją.

Siekiant išvengti nepagrįsto administracinės naštos verslui didinimo rengiant ir priimant teisės aktus, pradėta taikyti Administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodika. Numatyta vertinti visų teisės aktų projektų, numatančių naujus ar keičiančius galiojančius informacinius įpareigojimus, administracinę naštą ūkio subjektams. Sustiprinta administracinės naštos ūkio subjektams vertinimo kokybės priežiūra – ją atlieka Ūkio ministerija.

Verslo plėtros skatinimas. Ūkio ministerija kartu su viešąja įstaiga „Versli Lietuva“ suorganizavo 10 verslumo skatinimo renginių „Versli Lietuva“. Šiuose ir kituose verslumą skatinančiuose renginiuose buvo dalijami Pirmųjų verslo metų krepšeliai. Asmenys, gavę verslo krepšelį ir per 6 mėnesius įkūrę įmonę, gali pasinaudoti įvairiomis paslaugomis, skirtomis verslo pradžiai. Verslo krepšelį sudaro tikslinė parama įmonėms pirmaisiais verslo metais, tai yra biuro paslaugos, konsultavimas ir mokymas verslo pradžios klausimais. 2011 metais išdalyti 1 486 verslo krepšeliai ir, siekiant jais pasinaudoti, jau įkurtos 286 įmonės (tai sudaro 19 procentų išdalytų verslo krepšelių).

Ūkio ministerija ir toliau įgyvendina finansų inžinerijos ir su ja susijusias priemones, skirtas smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų priėjimui prie finansavimo šaltinių pagerinti. Atrinktas priemonės „Pradinės stadijos ir rizikos kapitalo fondai“ valdytojas. Priemonė apima atskirus Pradinės stadijos rizikos kapitalo ir Rizikos kapitalo fondus. Pradinės stadijos rizikos

kapitalo fondas teiks smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams išimtinai pradinės stadijos rizikos kapitalą (iki 690 560 litų per 3 metus), o Rizikos kapitalo fondas – pradinės stadijos, pradinį ir plėtros kapitalą (iki 5 179 200 litų per 12 mėnesių).

Inovacijų, klasterių ir įmonių plėtros skatinimas. Lietuva kartu su Švedija koordinuoja ir įgyvendina pavyzdinį projektą, skirtą Baltijos jūros regiono (BSR) programai inovacijų, klasterių ir mažų ir vidutinių įmonių tinklų plėtrai. Įgyvendinant „BSR Stars“ programą ir „Inoklaster“ bei kitas klasterizacijos skatinimo priemones, sukurti 8 nauji klasteriai, iš kurių 5 – tarptautiniai. Už inovacinius čekius teikiama *de minimis* pagalba pasinaudojo 85 įmonės, kurioms skirta 1 mln. litų valstybės lėšų. Taikant pramoninės nuosavybės teisių apsaugos skatinimo schemą, skirta 231 tūkst. litų parama 14 (9 – išradimų patentavimo, 5 – dizainų registravimo) pramoninės nuosavybės teisių apsaugos tarptautiniu mastu projektų. Bendra projektų vertė – 359 tūkst. litų. 2011 metais pasirašytos 6 slėnių infrastruktūros plėtros projektų finansavimo sutartys (už 80,3 mln. litų).

Švietimo ir mokslo ministerija administruoja 14 slėnių projektų įgyvendinimą. Įgyvendinant Saulėtekio slėnio Vilniaus universiteto projektą „Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro sukūrimas“, įvykdyta 16 laboratorinės įrangos pirkimų daugiau kaip už 40 mln. litų, dalis įrangos, įskaitant atviros prieigos aukšto našumo skaičiavimo technikos įrangą, jau naudojama. Pirmas iš „Santaros“ slėnio projektų – Vilniaus universiteto projektas „Informacinių technologijų atviros prieigos centro sukūrimas“ – jau įgyvendino visas projekto veiklas.

Siekiant skatinti mokslinius tyrimus, skirtus Lietuvos gerovę ir konkurencingumą ateityje lemsiančioms prioritetinėms ūkio sritims, parengtas bendrų mokslo ir verslo projektų finansavimo modelis ir paskelbtas Jungtinių tyrimų programų projektų idėjų konkursas. Aktyviai ir toliau finansuojami bendri mokslinių tyrimų ir verslo projektai biotechnologijos, informacinių technologijų, nanotechnologijų, lazerių ir mechatronikos srityse. Įgyvendinant šiuos projektus, sukurtos naujos technologijos ir gaminiai, jie pateikti komercializuoti, pateiktos tarptautinė patentinė ir nacionalinės patentinės paraiškos. Šiems tikslams Aukštųjų technologijų plėtros 2011–2013 metų programos ir pramoninės biotechnologijos plėtros projektams 2011 metais skirta 3,569 mln. litų.

Siedama skatinti universitetus, mokslinių tyrimų institutus ir įmones apsaugoti savo intelektinę nuosavybę, glaudžiau bendradarbiauti kuriant inovacijas ir prisidėti prie didelės pridėtinės vertės gaminių atsiradimo, Švietimo ir mokslo ministerija 2011 metais skyrė finansinę paramą (359 tūkst. litų) patentams registruoti 14 mokslo ir studijų institucijų bei įmonių.

Mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros ir inovacijų plėtros skatinimas. Kuriant palankią inovacijoms aplinką, iki 2011 metų pabaigos pagal Ūkio ministerijos administruojamas Europos Sąjungos struktūrinės paramos priemones, skirtas mokslinių tyrimų ir technologijų plėtrai, sudarytos 437 sutartys, pagal kurias paskirstyta 434,1 mln. litų (47 procentai visam 2007–2013 metų laikotarpiui skirto finansavimo), o išmokėta 151,2 mln. litų (16,4 procento viso skirto finansavimo). Įgyvendinant šiuos mokslinių tyrimų ir

technologijų plėtros projektus, iki 2011 metų pabaigos įsteigta 110 ilgalaikių tyrėjų ir pagalbinio personalo darbo vietų (iš jų 2011 metais – 44 darbo vietos), 110 gaminių (paslaugų, procesų) prototipų, 45 naujos technologinės įmonės; 2 029 tyrėjai ir pagalbini personalas atliko mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros darbus, numatytus projektų planuose.

Igyvendindama Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategiją, Švietimo ir mokslo ministerija 2011 metais vykdė priemones, kurių tikslas – sudaryti sąlygas plėtoti verslumą ir inovacijas. Lietuvos mokslininkų aukšto tarptautinio lygio moksliniams tyrimams skatinti skirta 20 subsidijų, viešajame sektoriuje įdarbinta 50 mokslininkų ir kitų tyrėjų (2011 metais skirta 7,659 mln. litų); mažose ir vidutinėse įmonėse pagal darbo sutartis įdarbinti 5 mokslininkai ir kiti tyrėjai (2011 metais skirta 365 921 litas).

Kuriant ir įgyvendinant verslo ir mokslo bendradarbiavimo mechanizmus, didinamas mokslinių tyrimų institutų bendradarbiavimas su verslu. Suinteresuotiems mokslu, studijų ir verslo subjektams sudarytos atviros prieigos prie mokslo ir studijų institucijų mokslinių tyrimų ir ekonominės plėtros infrastruktūros galimybės.

Atnaujintas Atviros prieigos centro valdymo reglamentas. Tobulinta mokslo ir studijų institucijų bazinio finansavimo metodika – numatyti mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo su verslu svertai. Didesnė nei iki šiol lėšų dalis skiriama pagal ūkio subjektų taikomųjų mokslinių tyrimų užsakymus. Patvirtintas Lėšų numatomiems ūkio subjektų taikomųjų mokslinių tyrimų užsakymams bendram finansavimui pagal ūkio subjektų paraiškas skirstymo tvarkos aprašas.

Tiesioginių vidaus ir užsienio investicijų skatinimas. Interneto svetainės www.FDiMarkets.com duomenimis, į Lietuvą pritraukti 39 tiesioginių užsienio investicijų projektai. Visų tiesioginių užsienio investicijų projektų Lietuvoje bendra vertė – 18,9 mlrd. litų, sukurtos 3 399 darbo vietos.

Siekiant pritraukti tiesioginių vidaus ir užsienio investicijų ir gerinti Lietuvos investicinę aplinką, sukurta nauja Europos Sąjungos struktūrinės paramos priemonė „Invest LT-2“, kurios tikslas – mažinti socialinę atskirtį, spręsti regionines problemas ir skatinti naujų darbo vietų kūrimą.

Parengta 10 viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų galimybių studijų ir partnerystės projektų. Iš jų:

socialinės infrastruktūros srities projektai: Vilniaus, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio tardymo izoliatorių-pataisos namų statyba ir paslaugų teikimas, Lietuvos policijos pastatų statyba ir rekonstrukcija bei paslaugų teikimas, socialinio būsto plėtra Marijampolėje;

4 transporto srities projektai: „Via Baltica“ kelio ruožo Mauručiai–Puskelniai, kelio Vilnius–Utena, Vilniaus miesto gatvių dangos ištinimo atnaujinimo ir Vilniaus miesto gatvių apšvietimo tinklų renovacijos, eksploatavimo ir administravimo investicijų projektai.

Įsteigtos Akmenės, Marijampolės ir Šiaulių laisvosios ekonominės zonos, patvirtintos specialiosios taisyklės, leidžiančios sutrumpinti teritorijų planavimo pramoniniuose parkuose,

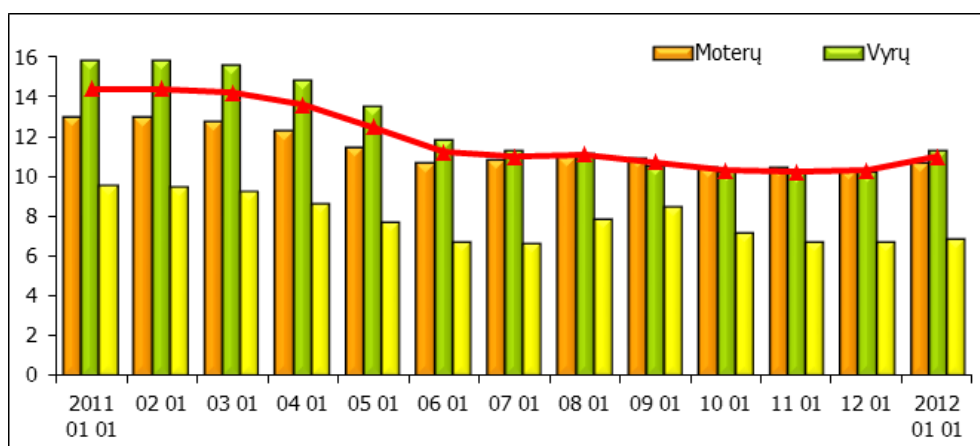
laisvosiose ekonominėse zonose ir valstybinių jūrų uostų teritorijose procesą (laikas nuo investuotojo dokumentų pateikimo iki sklypo suformavimo sumažintas 3 mėnesiais).

2011 metais viešoji įstaiga „Investuok Lietuvoje“ pritraukė: 8 projektus į gamybos sritį (bendra pritrauktų gamybos srities projektų vertė – 151,2 mln. litų); 2 projektus į mokslinių tyrimų ir ekonominės plėtros sritį (bendra pritrauktų mokslinių tyrimų ir ekonominės plėtros srities projektų vertė – 96 mln. litų); 11 tiesioginių užsienio investicijų projektų į paslaugų sritį – tai verslo paslaugų, klientų, technologinio ir edukacinio aptarnavimo centrai, kuriuose toliau optimizuojama veikla, diegiamos pažangios technologijos, padedančios mažinti produktų ir (ar) paslaugų savikainą ir taip didinti konkurencinius verslo pranašumus (bendra pritrauktų paslaugų srities projektų vertė – 229,2 mln. litų).

XI. DARBO RINKA IR UŽIMTUMAS

Darbo rinkos ir užimtumo srityje 2011 metais iškeltas uždavinys mažinti nedarbą, veiksmingiau taikyti aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, modernizuoti darbo santykių reglamentavimą, užtikrinti saugią darbo aplinką ir plėtoti socialinį dialogą. Informacija apie jaunimo užimtumą pateikiama XXIV skyriuje „Jaunimo politika“.

Nedarbo mažinimas. Veiksmingai taikytos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės leido stabilizuoti ir pagerinti padėtį darbo rinkoje. Lietuvos darbo biržos duomenimis, registruotas nedarbas šalyje, palyginti su ankstesniais metais, nuosekliai mažėjo. 2011 metais bedarbiai sudarė 11,7 procento visų darbingo amžiaus gyventojų, tai 2,8 procentinio punkto mažiau už vidutinį metinį 2010 metais registruoto nedarbo rodiklį (14,5 procento).

7 pav. Registruotų bedarbių dalis (procentais), palyginti su darbingo amžiaus gyventojais

Šaltinis – Lietuvos darbo birža

2011 metais padėta įsidarbinti 218,8 tūkst. darbo ieškančių asmenų – 14,4 procento daugiau negu per 2010 metus (191,2 tūkst.). Per mėnesį vidutiniškai buvo įdarbinama 18,2 tūkst. asmenų.

Apie 73 procentus įdarbintųjų gavo nuolatinį darbą (2010 metais – 70 procentų). Gavusių nuolatinį darbą bedarbių padaugėjo 20 procentų, įsidarbinusių pagal terminuotas darbo sutartis – 2,1 procento.

Siekiant mažinti nedarbą, 2011 metais intensyviai taikytos visos Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatyme numatytos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, panaudojant Užimtumo fondo, valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšas. Populiariausios ir veiksmingiausios buvo remiamojo įdarbinimo priemonės: įdarbinimas subsidijuojant, rotacija ir darbo įgūdžių įgijimo rėmimas. Remiamojo įdarbinimo priemonėse 2011 metais dalyvavo beveik 61 tūkst. darbo ieškančių asmenų. Daugiausia remiamojo įdarbinimo priemonių sudarė viešieji darbai – 72 procentai ir įdarbinimas subsidijuojant – 19 procentų.

Skatinant darbo vietų kūrimą, įsteigtos 402 naujos darbo vietos, 7 939 asmenims kompensuotos verslo liudijimo įsigijimo išlaidos. Subsidijuojant darbo vietų steigimą, įsteigta 71 darbo vieta neįgaliesiems, kuriems nustatytas iki 55 procentų darbingumas.

Viešieji darbai, kaip laikina užimtumo rėmimo priemonė, sudarė didžiąją dalį (60 procentų) aktyviųjų darbo rinkos politikos priemonių (2010 metais – 54 procentus). Viešuosiuose darbuose 2011 metais dalyvavo 36,3 tūkst. asmenų (6 procentais daugiau nei 2010 metais). Šie darbai skirti šalies savivaldybių viešųjų darbų programoms ir teritorinių darbo biržų parengtiems projektams padidėjusio nedarbo teritorijose įgyvendinti ir darbo vietoms ekonominių sunkumų patiriančiose įmonėse išsaugoti.

2011 metais socialinės įmonės statusas suteiktas 12 įmonių (8 – socialinės įmonės ir 4 – neįgalųjų socialinės įmonės statusas). Pasinaudojus valstybės pagalbos lėšomis, sukurtos 134 naujos darbo vietos, subsidijuotas 148 asistentų, kurie 827 neįgaliesiems padėjo atlikti darbo funkcijas, darbo užmokestis. 2011 metais socialinėms įmonėms iš viso suteikta 32,5 mln. litų parama. Siekiant, kad parama neįgalųjų įdarbinimui socialinėse įmonėse atitiktų Europos Sąjungos reikalavimus, parengtos ir priimtos Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo pataisos.

2011 metais profesiniame mokyme dalyvavo 7 455 asmenys, iš jų įgyti naujos ar patobulinti turimos profesinės kvalifikacijos į profesinio mokymo programas ataskaitiniu laikotarpiu nusiųsta 6 415 asmenų (iš jų 6 193 bedarbiai ir 222 įspėtieji apie atleidimą iš darbo). Siekiant didinti profesinio mokymo efektyvumą, priimtos Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo pataisos, kurios susieja bedarbių profesinį mokymą su būsimu įdarbinimu ar savarankiška veikla. Taigi nuo 2012 metų įmanoma bedarbių profesinį mokymą organizuoti trišalės bedarbio, teritorinės darbo biržos ir darbdavio sutarties pagrindu. Bedarbis, kurio profesinis mokymas organizuojamas, galės savarankiškai susirasti ir pasirinkti mokymo paslaugų teikėją, kuriuo galės būti ne tik profesinio mokymo įstaiga, bet ir darbdavys (įmonė, įstaiga ar organizacija).

Siekiant Lietuvos darbo biržos veiklą padaryti veiksmingesnę, o teikiamas paslaugas – prieinamesnes, įdiegta inovatyvi elektroninė paslaugų darbo rinkos dalyviams sistema.

Klientai galės naudotis šiuolaikinėmis informacinių technologijų priemonėmis ieškodami tinkamo darbo arba darbuotojų.

Darbo santykių modernizavimas. Skatinant taikyti lanksčias darbo organizavimo formas, 2011 metais priimtas Lietuvos Respublikos įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmones įstatymas, kuriuo nustatyti darbo santykiai tarp laikinųjų darbuotojų ir apibrėžti laikino įdarbinimo įmonės ypatumai.

Priimta daug Lietuvos Respublikos darbo kodekso pakeitimų, kuriais sudaromos geresnės darbo sąlygos darbuotojams, auginantems vaikus, ir reglamentuojamas darbo sutarties nutraukimas, kai nežinoma darbdavio (ar jo atstovo) buvimo vieta ir darbo sutartis su darbuotojais negali būti nutrauktos.

Darbo apmokėjimas. 2011 metais galiojo 2009 metais sumažinti darbo užmokesčio dydžiai valstybės politikams, valstybės pareigūnams, teisėjams, valstybės tarnautojams ir biudžetinių įstaigų darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis. Vyriausybė kartu su socialiniais partneriais svarstė minimaliosios mėnesinės algos ir minimaliojo valandinio atlygio didinimo klausimus, tačiau bendros nuomonės nepasiekta.

Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, šalies vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, įskaitant individualiąsias įmones, 2011 metais sudarė 2 042 litus (palyginti su 2010 metais, padidėjo 2,7 procento), valstybiniame sektoriuje – 2 238 litus (padidėjo 2,5 procento), privačiame – 1 927 litus (padidėjo 3,3 procento).

Darbuotojų sauga ir sveikata. Siekiant mažinti sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe, parengti Lietuvos Respublikos darbo kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo, taip pat Profesinės rizikos vertinimo nuostatų pakeitimo projektai.

Darbo sąlygų gerinimas – esminė prielaida mažinti nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių susirgimų skaičių. Tuo tikslu patvirtinta Draudėjų priskyrimo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokos tarifų grupėms metodika, kuri numato priskiriant draudėjus tarifo grupėms įvertinti daugiau darbuotojų saugos ir sveikatos būklę apibūdinančių rodiklių.

Teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai, kad darbuotojų saugos ir sveikatos mokymas mokymo įstaigoje būtų atskirtas nuo asmens kompetencijos vertinimo toje pačioje mokymo įstaigoje. Įdiegta darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais atestavimo sistema.

Valstybinės darbo inspekcijos duomenimis, 2011 metais nustatyti 1 823 neteisėtai dirbę asmenys (2010 metais – 854 asmenys), užregistruotas 161 pranešimas apie nelaimingus atsitikimus ir mirtis darbe (2010 metais – 142) ir 157 pranešimai apie sunkius nelaimingus atsitikimus darbe (2010 metais – 174). Valstybinė darbo inspekcija, siekdama nustatyti nelegalaus įsidarbinimo atvejus, 5 didžiausiuose miestuose įsteigė nuolatines nelegalaus darbo kontrolės grupes.

XII. ENERGETIKA

Energetikos politikos strateginės kryptys. Vyriausybė 2011 metais daugiausia dėmesio skyrė strateginių energetikos infrastruktūros projektų – suskystintų gamtinių dujų terminalo, elektros jungčių su Lenkija ir Švedija, naujos regioninės atominės elektrinės Visagine – įgyvendinimui spartinti, energijos efektyvumui ir atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai didinti. Remiantis Europos Sąjungos Trečiojo energetikos paketo nuostatomis, siekiant užtikrinti vartotojų interesus ir didinti energetikos sektoriaus konkurencingumą bei energetinį saugumą, buvo tęsiama 2009 metais pradėta sisteminė ir struktūrinė Lietuvos energetikos sektoriaus pertvarka.

Lietuvos energetikos sektoriaus pertvarką įtvirtino priimtas Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas, Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo įgyvendinimo įstatymas, Vyriausybės 2011 m. spalio 28 d. nutarimas Nr. 1239 „Dėl Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo reikalavimų neatitinkančių gamtinių dujų įmonių veiklų ir kontrolės atskyrimo vykdymo plano patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo pakeitimo įstatymas.

Lietuvos energetikos sistemų integravimas į Europos Sąjungos sistemas. Skatinant kurti konkurencingą ir integruotą Europos Sąjungos energetikos vidaus rinką, 2011 metais įvairaus lygio susitikimuose buvo keliamos Lietuvos energetinės izoliacijos problemos ir siekiama solidarios Europos Sąjungos energetikos politikos. Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos partnerių pastangomis Europos Sąjungos vadovų lygiu pasiektas įsipareigojimas iki 2015 metų panaikinti energetines salas. 2014–2020 metais Europos Sąjungos valstybėms narėms planuojama skirti daugiau kaip 9 mlrd. eurų transeuropinei infrastruktūrai plėtoti, kad būtų sukurtos trūkstamos pagrindinių Europos energetikos tinklų jungtys. Siekiant sujungti Lietuvos energetines sistemas su Europos Sąjungos sistemomis, 2011 metais pasiekta svarbių planuotų strateginių energetikos infrastruktūros projektų įgyvendinimo rezultatų. Baigtos elektros jungties su Švedija („NordBalt“) specialiojo plano viešinimo, derinimo ir tikrinimo procedūros ir parengti „NordBalt“ jungties specialieji ir detalieji teritorijų planavimo dokumentai. Baigus bandymus, Švedijoje pradėta jungties jūrinio kabelio gamyba. Patvirtintas elektros jungties su Lenkija („LitPol Link“) 400 kV elektros perdavimo oro linijos „Alytaus transformatorių pastotė–Lenkijos Respublikos siena“ statybos specialusis planas ir patvirtintas Alytaus pastotės išplėtimo detalusis planas. Vykdyti tarptautiniai viešieji pirkimai dėl 400 kV elektros perdavimo oro linijos techninio projekto parengimo ir 330 kV Alytaus pastotės skirstyklos rekonstrukcijos ir išplėtimo techninio projekto parengimo. Pradėtos mokėti pirmosios kompensacijos pagal servituto sutartis sklypų savininkams Alytaus ir Lazdijų rajonuose. Suskystintų gamtinių dujų terminalas pripažintas valstybei svarbiu ekonominiu projektu. Atlikti suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos parengiamieji darbai.

Paskelbtas tarptautinis terminalo plaukiojančiosios saugyklos su dujinimo įrenginiu (FSRU) pirkimo konkursas ir 2012 m. kovo 2 d. su laimėjusiu tiekėju pasirašyta sutartis.

Parengtas ir energetikos ministro įsakymu patvirtintas suskystintų gamtinių dujų importo terminalo plėtros planas, atliktas plėtros plano strateginių pasekmių aplinkai vertinimas. Išduotos suskystintų gamtinių dujų terminalo planavimo sąlygos, reikalingos infrastruktūros ir dujotiekio specialiajam planui rengti. Parengta Lenkijos–Lietuvos dujų jungties projekto verslo aplinkos analizės ataskaita (galimybių studijos pirmasis etapas), kurioje, išanalizavus esamą situaciją, numatyta toliau vykdyti galimybių studijos antrąjį etapą.

Branduolinė energetika. Energetikos ministerija kartu su kitomis atsakingomis institucijomis Vienoje atstovavo Lietuvai Branduolinės saugos konvencijos (toliau – Konvencija) valstybių narių ataskaitų dėl Konvencijos įgyvendinimo peržiūroje. Čia buvo pristatyta Lietuvos nacionalinė ataskaita ir pateikti atsakymai į kitų Konvencijos valstybių narių atstovų klausimus. Vykstant Konvencijos peržiūrai taip pat buvo nagrinėjami klausimai, susiję su Rusijos ir Baltarusijos naujų atominių elektrinių, planuojamų statyti prie Lietuvos sienų, branduoline sauga, statybos aikštelių parinkimu. Energetikos ministerija kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis dalyvavo TATENA Generalinėje konferencijoje, kurioje buvo priimti sprendimai svarbiausiais TATENA veiklos klausimais. Pažymėtina, kad bendradarbiavimas su TATENA padeda spręsti aktualius branduolinės energetikos – Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo, branduolinės saugos reguliuotojo (Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos) stiprinimo ir naujos atominės elektrinės statybos – klausimus.

Vykdamas naujos regioninės atominės elektrinės Visagine projektą, atrinktas strateginis investuotojas – „Hitachi Ltd“. 2011 m. gruodžio pabaigoje su strateginiu investuotoju pasirašytas susitarimas dėl esminių Visagino atominės elektrinės koncesijos sutarties sąlygų. Šis susitarimas apibrėžia pagrindinius principus, pagal kuriuos kartu su regioniniais partneriais bus baigiama rengti koncesijos sutartis, pasirašoma akcininkų sutartis ir steigiama projekto įgyvendinimo bendrovė. Šiuo metu jau baigti Visagino atominės elektrinės koncesijos sutarties parengiamieji darbai (išanalizuotos statybos aikštelių sąlygos, suplanuotas pasirinktos technologijos licencijavimo etapas, įvertinti su projektavimu susiję aspektai, atliktas detalus statybos etapo ir esamos infrastruktūros integravimo planavimas, kiti koncesijos sutarčiai parengti būtini darbai). Remiantis Europos atominės energijos bendrijos (toliau – EURATOM) sutartimi, Europos Komisijai oficialiai pateiktas Visagino atominės elektrinės projekto planas. Parengtas nacionalinio lygmens susisiekiama komunikacijų, reikalingų sunkiasvoriams ir didžiagabaričiams bei kitiems kroviniams vežti naujos Visagino atominės elektrinės statybai, specialusis planas.

Priemonės monopolinių energijos kainų šuoliams švelninti. Sisteminei energetikos sektoriaus pertvarka buvo vykdoma teisiškai perkeliama Europos Parlamento ir Tarybos priimto Europos Sąjungos Trečiojo energetikos paketo nuostatas. 2011 metais vykdamas elektros energetikos sektoriaus pertvarką, baigtas formuoti Lietuvos elektros gamybos blokas – reorganizuotos ir sujungtos akcinės bendrovės „Lietuvos energija“ (su filialais – Kauno hidroelektrine, Kruonio hidroakumuliacine elektrine) ir Lietuvos elektrinė į vieną įmonę –

„Lietuvos energija“, AB. Vykdamas elektros gamybos bloko reorganizaciją, per 2011 metų I pusmetį sutaupyta 14 mln. litų.

2011 metais, remiantis Europos Sąjungos Trečiojo energetikos paketo nuostatomis, taip pat buvo vykdoma Lietuvos dujų sektoriaus pertvarka. Gamtinių dujų pertvarkos esmė – sukurti konkurencijos ir alternatyvaus dujų tiekimo sąlygas, užtikrinti skaidresnes dujų kainas. Pirmasis pertvarkos etapas (pasirinkto veiklos ir kontrolės atskyrimo būdo aprašymas ir jo įgyvendinimo veiksmų plano pateikimas Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai) turi būti baigtas iki 2012 m. kovo 31 dienos. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija elektros rinkos operatoriui „Baltpool“ suteikė gamtinių dujų rinkos operatoriaus licenciją, leidžiančią organizuoti gamtinių dujų biržą. Birža pradėjo veikti nuo 2012 m. kovo 1 dienos. Dujų birža kuriama remiantis jau 2 metus veikiančios elektros biržos „Baltpool“, kuri, 2009 metų pabaigoje uždarius Ignalinos atominę elektrinę, nuo 2010 metų pradžios sudarė sąlygas skaidriai elektros prekybai Lietuvoje, principais.

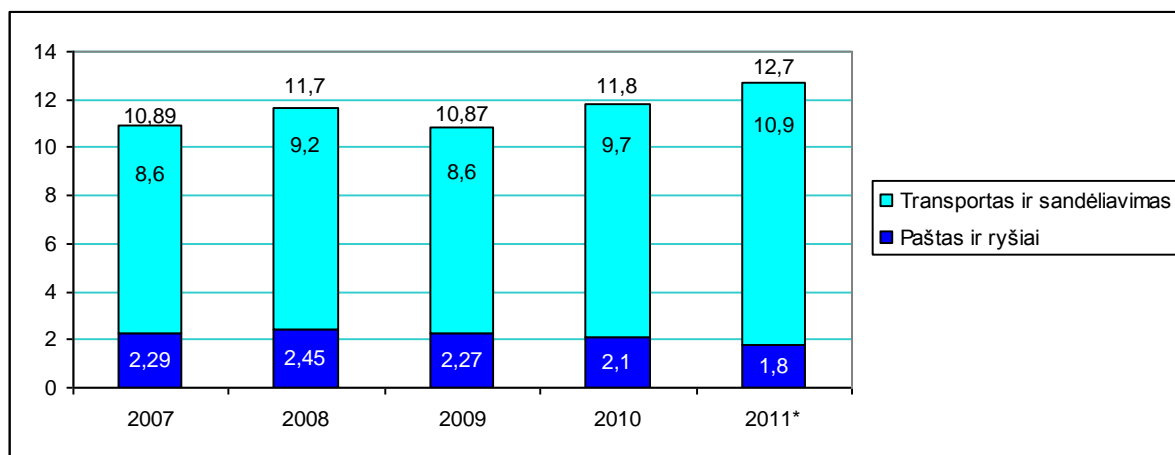
Atsinaujinančių ir vietinių energijos išteklių plėtra. 2011 metais buvo didinamas energijos gamybos, energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumas, imta daugiau naudoti atsinaujinančių energijos išteklių. Pasiektas Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo 2008–2012 metų plane numatytas tikslas – įgyvendinti energiją taupančias ūkio šakų priemones, kurios leistų per 3 metus, pradedant 2008 metais, 1,5 procento sumažinti lyginamąsias galutinės energijos sąnaudas. Parengtas ir Europos Komisijai pateiktas Antrasis energijos efektyvumo veiksmų planas, aprašantis nacionalinio tarpinio 2010 metų energijos taupymo rodiklio pasiekimo rezultatus, esamos energijos vartojimo būklę, planuojamas ir naujai priimtas energijos vartojimo efektyvumo priemonės, siekiant didinti galutinio energijos vartojimo efektyvumą.

Priimtas Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, 2020 metais sudarytų ne mažiau kaip 23 procentus ir ši dalis toliau būtų didinama, naudojant naujausias ir veiksmingiausias atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo technologijas. Pradėti rengti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymui įgyvendinti būtini teisės aktai. Energijos efektyvumo srityje itin daug dėmesio skirta darbui su šiuo metu svarstomu naujos energijos efektyvumo direktyvos projektu. Patvirtinti teisės aktai, reglamentuojantys viešųjų pirkimų metu taikomus energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus.

XIII. SUSISIEKIMAS IR KOMUNIKACIJOS

2011 metais buvo siekiama išlaikyti didelį Lietuvos transporto paslaugų konkurencingumą ir užtikrinti darnią Lietuvos transporto infrastruktūros plėtrą. Transporto sektorius vėl tapo vienu iš svarbiausių verslo sektorių Lietuvos ekonomikoje – beveik visos transporto sritys susigražino per krizę prarastą apyvartą. Labai padidėjo geležinkelių, jūrų ir oro transportu gabenamų krovinių srautai, krova Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste, augo

jūrų ir oro transporto keleivių skaičius. Pagal pridėtinės vertės kūrimą šis sektorius pralenkė kitus Lietuvai svarbius žemės ūkio, statybos ir energetikos sektorius. Išankstiniais duomenimis, 2011 metais transporto, sandėliavimo ir ryšių sektoriuje sukurta 12,7 mlrd. litų bendrosios pridėtinės vertės ir, palyginti su 2010 metais, ši suma išaugo apie 17,3 procento (2010 metais ji siekė 11,8 mlrd. litų).

8 pav. Transporto, sandėliavimo ir ryšių sektoriuje 2007–2011 metais sukurta bendroji pridėtinė vertė (mlrd. litų)

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

* Išankstiniai 2011 metų duomenys.

Susisiekimo ministro valdymo sričiai priskirtos valstybės valdomos įmonės (18 valstybės įmonių ir 8 akcinės bendrovės) 2011 metais uždirbo 258 mln. litų pelno, 3 kartus daugiau nei 2010 metais, kai pelnas siekė 79 mln. litų. Išankstiniais duomenimis, daugiausia pelno pernai uždirbo akcinė bendrovė „Lietuvos geležinkeliai“ – 177,6 mln. litų. Palyginti su 2010 metais, bendrovės pelnas padidėjo beveik dvigubai (2010 metais uždirbta 78 mln. litų).

Efektyvus valstybės lėšų ir Europos Sąjungos paramos naudojimas. Įgyvendinant Susisiekimo ministerijos koordinuojamus transporto infrastruktūros modernizavimo ir plėtros projektus, iki 2011 metų pabaigos panaudota 2 583 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinės paramos, arba 48 procentai visos šiam laikotarpiui skirtos paramos. 2011 metais Lietuvos transporto infrastruktūrai modernizuoti investuota 1,25 mlrd. litų valstybės lėšų, iš jų 752 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinės paramos. Iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos buvo gerinama valstybinės ir regioninės reikšmės kelių infrastruktūra, nutiesti pėsčiųjų ir dviračių takai, toliau modernizuojama geležinkelių ir tarptautinių oro uostų infrastruktūra.

Tarptautinis bendradarbiavimas. Siekiant didinti tranzitinių krovinių kiekį ir sprendžiant klausimus dėl geresnių sąlygų sukūrimo kroviniams vežti per Lietuvos teritoriją, sėkmingai organizuoti dvišaliai ir daugiašaliai susitikimai su Rusija, Baltarusija, Kazachstanu, Ukraina, Azerbaidžanu ir kitomis Nepriklausomų Valstybių Sandraugos valstybėmis. Skatinant aktyvesnį bendradarbiavimą su Azijos valstybėmis, kartu su Kinija buvo organizuotas antrasis Europos ir Azijos transporto ministrų susitikimas (ASEM). Plečiant

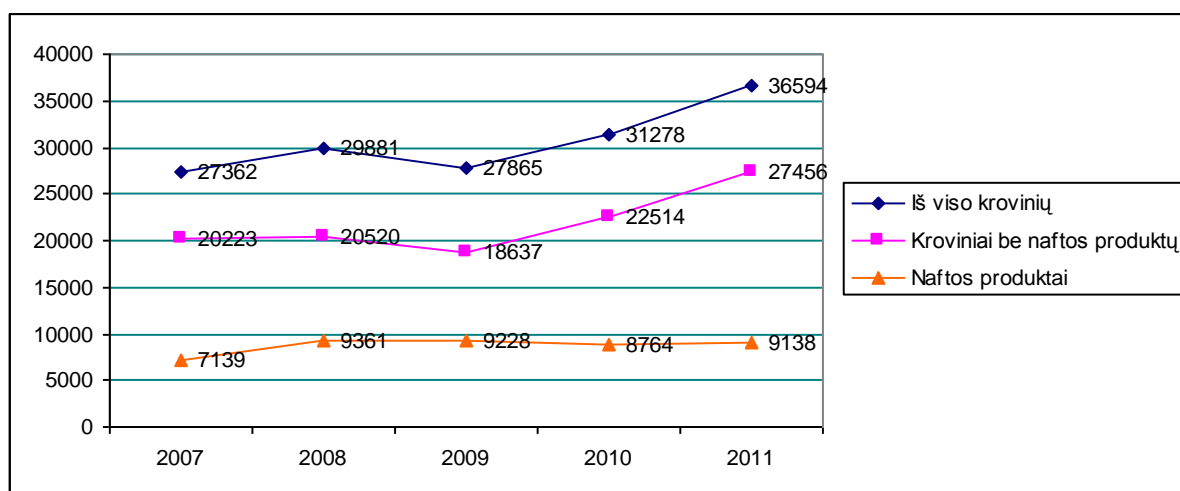
transporto jungtis tarp Rytų ir Vakarų, 2011 metais įgyvendintas transporto projektas „Saulė“. Tai Vakarų Europą su Kinija per Kazachstaną, Rusiją, Baltarusiją ir Lietuvą jungiantis konteinerių traukinys, tapęs svarbia jungtimi didėjantiems krovinių srautams iš Tolumųjų Rytų, ypač iš Kinijos. 2011 metais tarptautinio susisiekimo maršrutu konteineriniu traukiniu „Vikingas“, bendradarbiaujant su Baltarusija, Ukraina, Gruzija, Moldova ir kitomis valstybėmis, gabenti 56 003 sąlyginiai konteineriai (TEU), tai yra 34 procentais daugiau nei 2010 metais. Be to, atlikti parengiamieji tarptautinio Lietuvos, Rusijos ir Baltarusijos geležinkelių projekto darbai, kad 2012 metų pradžioje pradėtų kursuoti traukinys „Merkurijus“. Projekto tikslas – pritraukti daugiau konteineriais gabenamų krovinių į Klaipėdos valstybinį jūrų uostą.

Viešųjų logistikos centrų kūrimas. Viešųjų logistikos centrų steigimas – vienas ambicingiausių Lietuvos transporto projektų. Jo įgyvendinimas padės užtikrinti skirtingų transporto rūšių sąveiką Europos transporto koridoriuose, išvengti didėjančių transporto srautų magistraliniuose keliuose ir spūsčių šalies miestų gatvėse. Vilniuje ir Šiauliuose šiuo metu baigiami rengti viešųjų logistikos centrų teritorijų planavimo darbai ir techniniai projektai. Artimiausiu metu bus skelbiami konkursai rangos darbams atlikti. Įgyvendinant Kauno viešojo logistikos centro projektą, parengta steigimo galimybių studija, apsispręsta dėl Kauno viešojo logistikos centro steigimo vietos, rengiami teritorijų planavimo dokumentai ir techninis projektas. Parengta Klaipėdos viešojo logistikos centro steigimo galimybių studija ir nustatytos kelios alternatyvios Klaipėdos viešojo logistikos centro intermodalinio terminalo steigimo teritorijos.

Geležinkelių transporto sektorius. 2009–2010 metais patvirtintas ir dabar vykdomas projektas „Rail Baltica“ įgyvendinamas pagal grafiką. Sugretintą 1435/1520 milimetrų vėžės pločio kelią nuo Lenkijos sienos iki Kauno planuojama nutiesti iki 2013 metų pabaigos. 2011 metų lapkritį trijų Baltijos valstybių ministrų pirmininkų pasirašytame susitarime numatyta iki 2012 metų pabaigos įsteigti bendrą trijų Baltijos valstybių įmonę naujam projektui „Rail Baltica“ plėtoti. Sudaryta Ministro Pirmininko vadovaujama projekto „Rail Baltica“ įgyvendinimo komisija, kuriai pavesta Vyriausybei teikti pasiūlymus dėl projekto įgyvendinimo veiksmų plano, klausimų, susijusių su teritorijų planavimo ir žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūromis, taip pat kitų svarbių aktualijų sprendimo.

Toliau modernizuojamas Lietuvos geležinkelių tinklas – atnaujinta 44 kilometrai kelio pagrindinėse geležinkelio linijose, atlikti bėgių keitimo naujais ilgabėgiais darbai tarptautiniuose transporto koridoriuose ir kitose linijose (iš viso 29,35 kilometro), modernizuotos 8 pervažos, 12 tiltų ir arkinių pralaidų, paklota 1,3 kilometro signalinio kabelio ir kita.

Lietuvos jūrų transporto plėtra. Pagal krovinių apyvartą Baltijos valstybių uostuose Klaipėdos valstybinis jūrų uostas 2011 metais vėl susigražino lyderio pozicijas ir pagal metinius rezultatus aplenkė Rygos, Ventspilio ir jungtinį Talino uostą (Muuga, Paldiskis, „Old City“, Sarema, Paljesare). 2011 metais Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste iš viso perkrauta 36,6 mln. tonų krovinių, arba 17 procentų daugiau nei 2010 metais. Tai didžiausia krovinių apyvarta uosto istorijoje.

9 pav. Krovos mastai Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste 2007–2011 metais, tūkst. tonų

Šaltinis – Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija

Siekiant padidinti Klaipėdos valstybinio jūrų uosto konkurencingumą, 2011 metais rekonstruota 1 296 metrai uosto krantinių, suremontuota 3 620 metrų ir pastatyta 3 863 metrų naujų uosto geležinkelio kelių, rekonstruota 1 654 metrų privažiuojamųjų automobilių kelių, toliau gilinama akvatorija.

Siekiant sudaryti sąlygas Klaipėdos valstybiniam jūrų uostui priimti didelės grimzlės laivus, parengta Klaipėdos uosto plėtros – išorinio giliavandens uosto statybos galimybių studija. Patvirtinta išorinio giliavandens uosto statybos vieta (Būtingė) yra Lietuvos ir Latvijos pasienyje, todėl pradėtas rengti tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo projektas.

Automobilių kelių plėtra. Toliau tobulinamas transeuropinių kelių tinklas: tiesiamas Vilniaus miesto pietinis aplinkkelis, statoma Jakų sankryžos estakada Kauno–Palangos kryptimi, rekonstruojami kelio E85 Vilnius–Kaunas–Klaipėda ruožai, pradėtas tiesti Kairių aplinkkelis kelyje E272 Panevėžys–Šiauliai. Metų pabaigoje ties Alytumi ir Druskininkuose atidaryti du nauji tiltai per Nemuną. Modernizuojant valstybinės reikšmės kelius ir didinant jų saugumą, išasfaltuota 71 kilometras žvyrkelių, taip pat panaikinta 12 juodųjų dėmių. Rekonstruotos 153 sankryžos ar jose reorganizuotas eismas, įrengta 29 kilometrai pėsčiųjų ir dviračių takų, 8 kilometrai kelių apšvietimo tinklų ir 100 kilometrų atitvarų, tinklo tvorų, neleidžiančių pėstiesiems patekti į pavojingus kelių ruožus.

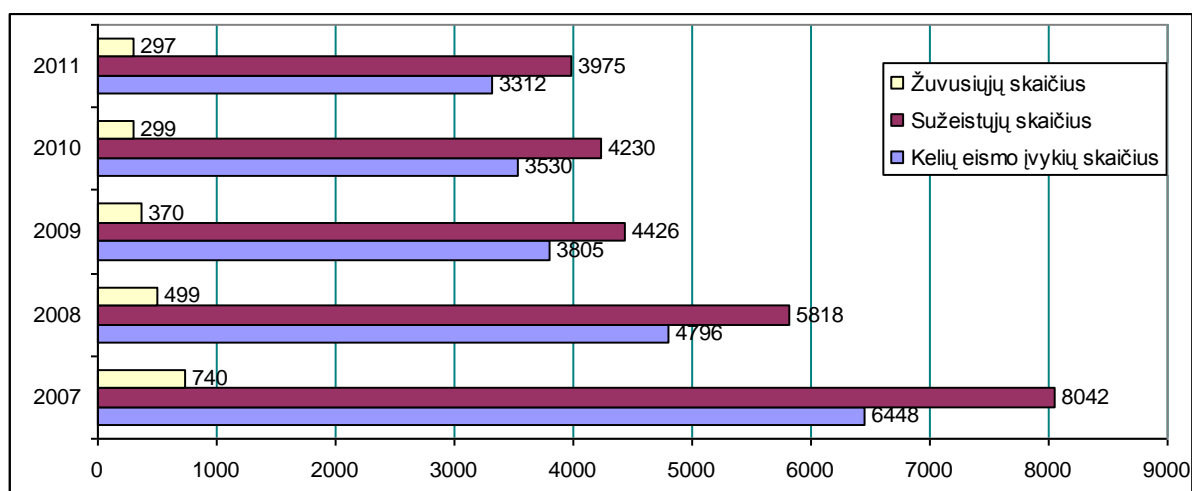
Didesnį pagreitį įgauna kelių statybos objektų finansavimas, pagrįstas viešojo ir privataus kapitalo partneryste. 2011 metais patvirtintas pirmasis Lietuvoje viešojo ir privataus kapitalo partnerystės projektas „Palangos aplinkkelio tiesimo ir eksploatacinės priežiūros vykdymo projektas“. Šiuo metu atliekamos partnerystės projekto viešųjų pirkimų procedūros ir vyksta derybos su projekte dalyvaujančiais kandidatais. Taip pat pradėtos nagrinėti viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų „Kelias Vilnius–Utena“ ir „Via Baltica“ atkarpa Mauručiai–Puskelniai“ galimybių studijos.

Saugaus eismo užtikrinimas. Itin gerų rezultatų pasiekta saugaus eismo srityje. Europos transporto saugumo taryba Lietuvai, kaip vienai iš pirmaujančių tarp Europos

Sąjungos valstybių narių pagal eismo įvykiuose žuvusiųjų skaičiaus mažėjimą, įteikė apdovanojimą „2011 Road Safety PIN“. Avaringumas sparčiai mažėjo dėl nuoseklaus ir kompleksiško daugelio suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo keičiant eismo dalyvių elgesį ir kultūrą keliuose, ugdant pilietiškumą, atsakomybę ir sąmoningumą, tobulinant kelių infrastruktūrą.

Lietuvoje eismo įvykiuose žuvo mažiausiai žmonių nuo 1965 metų. Išankstiniais duomenimis, 2011 metais Lietuvos keliuose užfiksuota beveik 5 procentais mažiau eismo įvykių, apie 4 procentus sumažėjo žuvusiųjų ir sužeistųjų. Per metus keliuose žuvo 297 žmonės – 2 mažiau nei 2010 metais. 2011 metais šalyje užfiksuota 3 312 eismo įvykių (2010 metais – 3 530), juose sužeista 3 975 žmonės (2010 metais – 4 230).

10 pav. Eismo įvykių, žuvusiųjų ir nukentėjusiųjų juose skaičius 2007–2011 metais

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Vyriausybė patvirtino Valstybinę saugaus eismo plėtros 2011–2017 metų programą. Stengiantis gerinti eismo saugumo būklę bus siekiama, kad pagal žuvusių eismo dalyvių skaičių, tenkantį 1 mln. šalies gyventojų, Lietuva atsidurtų tarp 10 geriausių rezultatų pasižyminčių Europos Sąjungos valstybių narių.

Oro transporto plėtra. 2011 metai Lietuvos tarptautiniams oro uostams buvo patys sėkmingiausi per visą veiklos istoriją, pralenkę ir prieškrizinių 2008 metų rezultatus. Praėjusiais metais Vilniaus, Kauno ir Palangos oro uostuose iš viso aptarnauta beveik 2,7 mln. keleivių – 17,9 procento daugiau nei 2010 metais ir 5,5 procento daugiau nei 2008 metais. 2011 metais Tarptautinis Vilniaus oro uostas aptarnavo 1 709,4 tūkst., Kauno oro uostas – 870,8 tūkst. ir Palangos oro uostas – 111,8 tūkst. keleivių.

Per metus 25 procentais daugiau keleivių aptarnavęs Tarptautinis Vilniaus oro uostas sparčiausiai augo ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje. Tarptautinės oro uostų tarybos (ACI Europe) duomenimis, Tarptautinis Vilniaus oro uostas 2011 metų spalį užėmė pirmą vietą pagal keleivių skaičiaus augimą tarp visų tarybos vertinamų 170 Europos oro uostų.

Nuo 2011 metų balandžio vidurio iš Tarptautinio Vilniaus oro uosto 8 kryptimis pradėjo skraidyti Vengrijos pigių skrydžių oro bendrovės „Wizzair“ lėktuvai. Kompanija

„Ryanair“, iki šiol savo veiklą vykdžiusi tik Kaune, nuo gegužės taip pat įsitvirtino sostinės oro uoste. Šiuo metu iš Tarptautinio Vilniaus oro uosto ir į jį tiesioginiai reguliarieji skrydžiai vykdomi 24 kryptimis, iš Kauno oro uosto ir į jį – 17 krypčių ir Tarptautinio Palangos oro uosto – 3 kryptimis (Ryga, Kopenhaga ir Oslas).

Pašto paslaugų sektoriaus optimizavimas ir konkurencingumo didinimas. Nors esminių permainų pašto sektoriuje 2011 metais neįvyko, išankstiniai statistiniai duomenys rodo, kad pašto ir pasiuntinių rinkos pajamos augo, o paslaugų teikėjų skaičius išliko panašus.

2011 metais klientams buvo pasiūlyta patogi ir greita siuntinio siuntimo Lietuvoje paslauga gyventojams ir verslo klientams – „Ekonomiška siunta“, pradėjo veikti pirmieji siuntų siuntimo ir gavimo savitarnos terminalai – siuntos per 24 valandas, be to, atsirado dar viena nauja paslauga – mišrusis paštas: siuntėjas laišką gali parašyti kompiuteriu ir išsiųsti jį elektroniniu būdu, o gavėjas gauna popierinį laišką. Skatinant informacijos sklaidą kaimo gyvenamosiose vietovėse, universaliųjų pašto paslaugų teikėjas įpareigotas nuo 2012 m. sausio 1 d. pristatyti periodinius leidinius kaimo gyvenamųjų vietovių prenumeratoriams.

XIV. LIETUVOS KAIMO PLĖTRA

2011 metai žemės ūkiui buvo palankūs, pagerėjo pagrindiniai šakos rodikliai. Teigiamus makroekonominių rodiklių pokyčius žemės ūkyje lėmė geresnis žemės ūkio augalų derlius ir padidėjusios žemės ūkio produktų supirkimo kainos. Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2011 metais žemės ūkio pridėtinė vertė didėjo ir sudarė 2,6 mlrd. litų. Žemės ūkio produkcijos buvo pagaminta už 7,9 mlrd. litų. Produkcijos mastas, palyginti su 2010 metais, padidėjo 6 procentais.

Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos (toliau – programa) įgyvendinimas. Nuo programos įgyvendinimo pradžios pateikta 558 tūkst. paraiškų, kuriose prašoma paramos suma yra 7,09 mlrd. litų, pasirašyta paramos sutarčių už 5,46 mlrd. litų, išmokėta 4,15 mlrd. litų, arba 52 procentai visų programai skirtų lėšų. Per 2011 metus pasirašyta 114,4 tūkst. paramos sutarčių už 1,42 mlrd. litų, išmokėta 1,19 mlrd. litų paramos, arba 15 procentų visam programiniam laikotarpiui skirtos sumos.

Visuomenė buvo nuolat per žiniasklaidos priemones informuojama apie programos priemones dėl renkamų paraiškų, jų vertinimo procedūrų, administravimo, mokėjimo prašymų teikimo ir pirkimų vykdymo, dažniausiai pareiškėjų ir paramos gavėjų daromų klaidų.

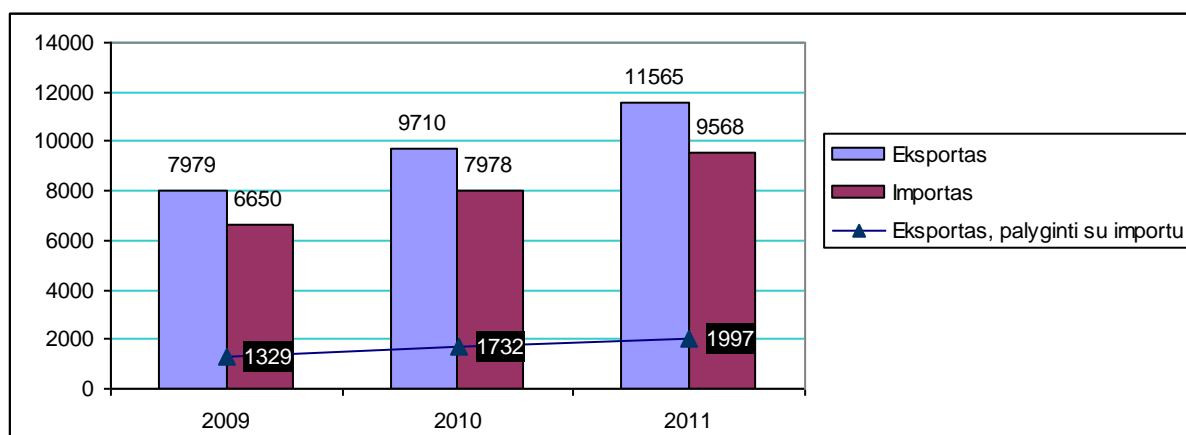
Prie programos lėšų panaudojimo 2011 metais, kaip ir ankstesniais metais, aktyviai prisidėjo uždaroji akcinė bendrovė Žemės ūkio paskolų garantijų fondas – už kredito įstaigų žemdirbiams, kaimo verslininkams ir žemės ūkio produktų perdirbėjams išduotus 203,9 mln. litų kreditų šis fondas suteikė 503 garantijas už 124,8 mln. litų, arba beveik trečdaliu daugiau nei 2010 metais (išduota 415 garantijų už 92,5 mln. litų). Beveik 80 procentų visos kreditų su garantija sumos buvo skiriama investicijoms. Parengti teisės aktai, kuriais suteikta galimybė uždarajai akcinei bendrovei Žemės ūkio paskolų garantijų fondui teikti valstybės garantijas finansinės nuomos (lizingo) bendrovėms dėl naujos gamybinės įrangos ir (arba) naujų

įrenginių, kuriuos įsigyja žemdirbiai, kaimo verslininkai ir įmonės, finansinės nuomos (lizingo) sutartyje nustatytos kainos dalies sumokėjimo.

Bioenergetikos plėtra. Skatinant energetinių kultūrų auginimo plėtrą ir kitų žemės ūkio produktų ne maisto reikmėms gamybą ir perdirbimą ir siekiant, kad mažiau palankios ūkininkauti, apleistos žemės plotai būtų apsodinami mišku, kiek leido finansinės galimybės, buvo remiami biodegalų gamintojai. Nors biodegalų rinkos padėtis buvo sudėtinga, tačiau jų pagaminta apie 100 tūkst. tonų (2010 metais – 128,5 tūkst. tonų).

Tiesioginės išmokos. Įvykusiems ūkių dydžių struktūriniais pokyčiams teigiamos įtakos turėjo investicinė parama ūkių modernizavimui ir tiesioginės išmokos. Pareiškėjų, siekiančių gauti tiesiogines išmokas, mažėja, o jų deklaruotas plotas didėja – 2011 metais paramos tiesioginėmis išmokomis prašė 166,7 tūkst. pareiškėjų, deklaravusių 2,73 mln. hektarų plotą, o 2010 metais – 172,1 tūkst. pareiškėjų, deklaravusių 2,67 mln. hektarų plotą. Bendra tiesioginių išmokų suma kartu su papildomomis nacionalinėmis tiesioginėmis išmokomis 2011 metais siekė 1,227 mlrd. litų. Nuo 2011 m. spalio 17 d. pradėti mokėti tiesioginių išmokų avansai už 2011 metus.

Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto skatinimas. Remiantis išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2011 metais žemės ir maisto produktų eksporto vertė, palyginti su 2010 metais, padidėjo 19 procentų, o teigiamas prekybos balansas sudarė beveik 2 mlrd. litų.

11 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos pokyčiai (mln. litų)

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Žemės reforma, žemės tvarkymas ir administravimas. Iki 2012 m. sausio 1 d. piliečių nuosavybės teisės į žemę, mišką ir vandens telkinius kaimo vietovėse atkurtos į 3,96 mln. hektarų žemės, arba 98,46 procento ploto, nurodyto piliečių prašymuose, miestų teritorijose – į 28,64 tūkst. hektarų žemės, arba 73,45 procento ploto, nurodyto piliečių prašymuose. Imtasi papildomų priemonių piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimui Vilniaus rajone paspartinti.

Daugiau parduota valstybinės žemės. 2011 metais sudarius 4,4 tūkst. pirkimo–pardavimo sutarčių, parduota 46,6 tūkst. hektarų valstybinės žemės ūkio paskirties žemės. Be

to, patvirtintuose žemės reformos žemėtvarkos projektuose 12,46 tūkst. asmenų 169 tūkst. hektarų plote suformuoti parduoti skirti valstybinės žemės sklypai.

Apleistos žemės plotų mažinimas. Ryžtingai siekiama mažinti nenaudojamos (apleistos) žemės plotus. Parengta ir patvirtinta Apleistos žemės naudojimo programa, kurios tikslas – skatinti naudoti apleistą žemę, kad joje būtų vykdoma žemės ūkio veikla, sumažėtų apleistos žemės plotų, būtų sudarytos sąlygos naudoti žemę racionaliau ir įvairiau, pagerėtų šalies kraštovaizdis.

Pusiausvyros tarp verslo laisvės ir saugaus maisto gamybos skatinimas, reikalavimų smulkiąjam ir vidutiniam verslui mažinimas, vartotojų teisių gynimas. Siekdamą išlaikyti pusiausvyrą tarp vartotojų ir verslo interesų ir teisių, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba 2011 metais priėmė teisės aktus, lengvinančius verslo sąlygas. Buvo peržiūrėti ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos interneto svetainėje paskelbti 84 ūkio subjektų patikrinimo klausimynai, 20 atmintinių ir bukletų dėl teisės aktų reikalavimų taikymo, pateikta 12 rašytinių ar viešai paskelbtų konsultacijų ūkio subjektams. Suorganizuota 110 renginių socialiniams partneriams maisto ir veterinarijos reikalavimų, vartotojų teisių apsaugos klausimais.

Pagal ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų 2011 m. rugsėjo 14 d. pasirašytą Deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų veiklą pradėjusioms įmonėms pirmaisiais veiklos metais netaikomos baudos ar veiklos ribojimai. Nustačius pažeidimus, pirmaisiais nustatomas terminas jiems ištaisyti, kuris, atsižvelgiant į aplinkybes, gali būti pratęsiamas. 2011 metais valstybinė maisto kontrolė buvo vykdoma daugiau kaip 35 tūkst. gyvūninio ir negyvūninio maisto tvarkymo subjektų. Per metus šiuose subjektuose atlikti 30 564 patikrinimai, iš kurių 3 330 atvejų (11 procentų patikrinimų) nustatyti teisės aktų pažeidimai ir už juos pritaikytos sankcijos. Net 89 procentams patikrinimų atvejų sankcijos netaikytos, ūkio subjektai buvo konsultuojami, teikiamos rekomendacijos, kaip pašalinti nustatytus nedidelius neatitikimus ar patobulinti įmonės veiklą. Nuo 2011 m. spalio 16 d. įdiegta bendra verslo subjektų konsultavimo sistema, pradėjo veikti nemokama verslo konsultavimo telefonu linija. Iki 2012 m. sausio 1 d. šia linija verslo atstovams suteiktos 772 konsultacijos.

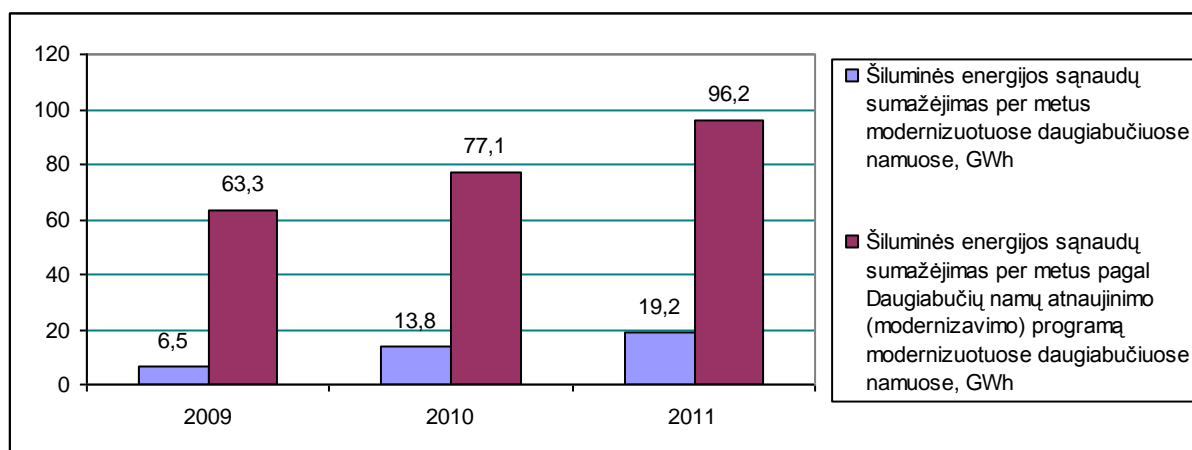
Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje įdiegta skundų registravimo sistema. 2011 metais „Transparency International“ Lietuvos skyriaus surengtoje konferencijoje „Pranešėjų apsauga Lietuvoje“ ši sistema pristatyta kaip pavyzdinė. Nurodytos sistemos duomenimis, 2011 metais užregistruoti ir ištirti 2 748 vartotojų skundai, iš jų 916, arba trečdalis, pasitvirtino.

XV. APLINKOS POLITIKA

Daugiabučių modernizavimas. 2011 metais modernizuoti 85 daugiabučiai namai – 9 procentais daugiau negu 2010 metais. Šiluminės energijos sąnaudos jų naudingojo ploto vienetai, palyginti su sąnaudomis iki projektų įgyvendinimo, sumažintos vidutiniškai 54 procentais, per metus sutaupyta apie 19,2 GWh šilumos energijos (planuota 16 GWh).

Vyriausybė patvirtino naujos redakcijos Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą, kurioje nustatyti aiškūs siektini rezultatai – iki 2020 metų senos statybos gyvenamųjų namų sektoriuje sutaupyti ne mažiau kaip 20 procentų šiluminės energijos. Taip pat patikslintos Valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) teikimo taisyklės, kuriose numatyta, kad, esant lėšų Klimato kaitos specialiojoje programoje, butų ir kitų patalpų savininkams, laikotarpiu nuo 2009 m. rugsėjo 20 d. parengusiems daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projektą ir jį įgyvendinusiems iki 2013 m. gruodžio 31 d., ir atitinkantiems nustatytas sąlygas, teikiama papildoma valstybės parama kompensuojant 15 procentų investicijų, tenkančių energinį efektyvumą didinančioms priemonėms.

Siekiant užtikrinti veiksmingą daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo kontrolę, parengtas ir patvirtintas Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašas. Taip pat parengtas ir patvirtintas naujos redakcijos Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projekto rengimo tvarkos aprašas, sudarantis galimybę atnaujinimo (modernizavimo) projektus įgyvendinti etapais, užtikrinant valstybės paramos teikimą pasiekus D pastato energinio naudingumo klasę.

12 pav. Skaičiuojamųjų šiluminės energijos sąnaudų sumažėjimas atnaujinant (modernizuojant) daugiabučius namus, GWh

Oro taršos mažinimas ir klimato kaitos poveikio švelninimas. Vyriausybės nutarimais ir aplinkos ministro įsakymais patvirtinti teisės aktai, prisidedantys prie sėkmingo žaliųjų investicijų projektų įgyvendinimo ir nustatytosios šiltnamio efektą sukeliančių dujų normos vienetų (NNV) įsigijimo ir perleidimo sandorių sudarymo. Parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, numatantis galimybę už perleidžiamus NNV atsiskaityti ne tik lėšomis, bet ir ilgalaikiu materialiuoju turtu. Už 3 NNV įsigijimo ir perleidimo sandorius buvo gauta 206 mln. litų, ir jie paskirstyti žaliosios investavimo sistemos projektams – energiniam efektyvumui didinti ir atsinaujinantiems energijos šaltiniams naudoti.

2011 metais pasirašytas Lietuvos Respublikos susitarimas dėl prisijungimo prie Europos meteorologinių palydovų eksploatacijos organizacijos (EUMETSAT) konvencijos nuo 2014 m. sausio 1 d. ir susitarimas dėl Lietuvos Respublikos bendradarbiavimo su EUMETSAT pratęsimo iki 2013 metų pabaigos. Prisijungus prie EUMETSAT konvencijos, bus galima neribotą laiką naudotis visais meteorologinių palydovų stebėjimų duomenimis ir jų pagrindu kuriamais informaciniais produktais. Palydovų informacija suteiks galimybę laiku ir kokybiškai prognozuoti orus, perspėti apie pavojingus ir stichinius atmosferos reiškinius, vykdyti klimato ir aplinkos pokyčių, žmogaus poveikio gamtai stebėseną.

Siekiant užtikrinti išsamų ir patikimą duomenų apie oro kokybę surinkimą, 2011 metais ir toliau buvo modernizuojama oro kokybės stebėjimo sistema (numatoma baigti 2012 metais) (iš esmės pakeista nusidėvėjusi matavimo įranga ir papildyta nauja įranga, būtina aplinkos oro kokybės vertinimui pagal Europos Sąjungos reikalavimus užtikrinti).

2011 metais priimti nauji aplinkos oro taršos degalinėse iš benzino išsiskiriančiais lakiaisiais organiniais junginiais mažinimo reikalavimai.

Vandens kokybės užtikrinimas, nuotekų tvarkymas. Vyriausybė pritarė parengtam Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo projektui, kuris sudarys galimybes parinkti viešuosius vandens tiekėjus, nustatyti privalomą geriamojo vandens tiekėjų licencijavimą, stambinti geriamojo vandens tiekimo įmones ir nustatyti naujus paslaugų kokybės standartus, siekiant išvengti didelių kainų skirtumų miestuose ir kaimuose, paslaugų teikimo netolygumo regionuose, reglamentuoti vandens paslaugų kainodaros principus ir kita.

Iš Europos Sąjungos paramos lėšų 2011 metais baigti įgyvendinti 27 vandentvarkos projektai. Įgyvendinus sutartis, prie nuotekų tinklų jau prijungti 12 738 gyventojai. 2011 metais įgyvendinus 16 vandentvarkos projektų, nutiesta 607 kilometrai naujų vandentiekio tinklų ir 798 kilometrai naujų nuotekų tinklų, rekonstruota 146 kilometrai vandentiekio tinklų ir 102 kilometrai nuotekų tinklų, pastatytos ar rekonstruotos 399 siurblinės.

Atliekų tvarkymas. 2011 metais priimti įstatymai, susiję su gamintojo atsakomybės principo taikymu, kuriuos įgyvendinus bus atsisakyta pažymų sistemos. Visi atliekų tvarkymo sistemos dalyviai turės tiksliai nustatytas pareigas, bus aiškiai reglamentuoti šių pareigų vykdymo būdai; gamintojai ir importuotojai, prisiimdami atsakomybę už jų rinkai tiekiamų gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą, taip pat jų poveikį aplinkai, organizuos ir finansuos šių atliekų tvarkymą; bus užtikrintas pakankamas elektros ir elektroninės įrangos, pakuočių atliekų surinkimo iš komunalinių atliekų srauto finansavimas – gyventojai nemokės už išrūšiuotų atliekų tvarkymą; bus sudaryta galimybė gyventojams patogiose vietose nemokamai atiduoti elektros ir elektroninės įrangos, baterijų ir akumuliatorių, padangų atliekas, netinkamas eksploatuoti transporto priemones; bus nuolat teikiama išsami informacija vartotojams apie atliekų poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, būtinybę jas rūšiuoti, šalyje veikiančias gaminių ir pakuočių atliekų surinkimo sistemas, taip pat vietas, kur gyventojai gali nemokamai atiduoti gaminių atliekas, ir panašiai.

Parengtas ir priimtas Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimas, kuriuo patikslinti pakuočių projektavimo ir gamybos reikalavimai.

Priimti Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimai, parengtos ir aplinkos ministro įsakymu patvirtintos Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklės. Šiais teisės aktais siekiama sumažinti neigiamą atliekų susidarymo ir tvarkymo įtaką žmonių sveikatai ir aplinkai, sumažinti išteklių naudojimą ir skatinti praktinį atliekų hierarchijos taikymą, plėtoti atliekų prevencijos priemones, mažinti į sąvartynus vežamų biologiškai skaidžių atliekų kiekį, nustatyti reikalavimus asmenims, kurie kitų vardu organizuoja atliekų naudojimą ar šalinimą ar verčiasi atliekų prekyba, ir kita.

Iš Europos Sąjungos paramos lėšų 2011 metais buvo finansuojamos sąvartynų uždarymo, atliekų priėmimo ir žaliųjų atliekų aikštelių įrengimo, pavojingųjų atliekų sąvartyno statybos veiklos. Baigti įgyvendinti 2 atliekų tvarkymo sistemos sukūrimo projektai Šiaulių ir Alytaus rajonuose. Pradėtos eksploatuoti 4 dumblo kompostavimo aikštelės – nuo šiol kompostuojamas Jonavos, Druskininkų, Ukmergės ir Raseinių nuotekų valyklose susidarantis nuotekų dumbblas. Įrengtas Klaipėdos regiono atliekų sąvartynas, kuris pakeitė Europos Sąjungos reikalavimų neatitinkančius 38 Klaipėdos apskrities sąvartynus.

Kraštovaizdžio, kultūros ir ekologiškai jautrių teritorijų apsauga. Parengti ir patvirtinti 18 naujos redakcijos valstybinių parkų apsaugos reglamentų, kuriuose patikslintos ir praplėstos veiklos galimybės, derinant jas su gamtosaugos ir kultūros paveldo apsaugos ir naudojimo reikalavimais, įvertinti konkrečių vietovių poreikiai. Parengtas ir patvirtintas Pajūrio juostos žemyninės dalies specialusis planas, nustatantis šio jautraus regiono gamtosaugos ir urbanizacijos strategiją.

Iš Europos Sąjungos paramos lėšų įrengtas Pajūrio regioninio parko lankytojų centras ir ekspozicija Krekenavos regioninio parko lankytojų centre, pritaikyta lankyti 10 išskirtinių paveldo objektų, įrengta infrastruktūra lankytojams 3 valstybiniuose parkuose (Pajūrio, Pagamančio ir Dubysos regioniniuose parkuose), atlikti buveinių atkūrimo darbai 6 „Natura 2000“ teritorijose, sutvarkyta 18 valstybės saugomų gamtos paveldo objektų (medžių).

Iš Europos Sąjungos paramos lėšų Lietuvos saugomose teritorijose toliau tvarkomi (griaunami) apleisti ir kiti aplinką darkantys objektai. 2011 metais Vištyčio, Asvejos, Anykščių ir Labanoro regioniniuose parkuose nugriauti 33 statiniai.

Miškų ir žemėnaudos struktūros optimizavimas. 2011 metais parengtas ir Vyriausybei pateiktas Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros programos, kuri numato miškų ūkio plėtros strateginius tikslus ir uždavinius laikotarpiu iki 2020 metų, projektas. Tai dokumentas, turėsimas įtakos visų Lietuvos miškų, kaip ypatingos ekonominės, ekologinės ir socialinės reikšmės aplinkos elementų, tvarkymui, priežiūrai ir naudojimui ateityje ir apie 240 tūkst. miško savininkų veiklai privačiuose miškuose.

Parengta ir įdiegta Apvaliosios medienos elektroninė pardavimo sistema (AMEPS). Pagal Prekybos apvaliąja mediena taisyklės didmeninei prekybai skirta mediena (apie 90 procentų visos valstybiniuose miškuose pagamintos medienos) bus parduodama aukciono

būdu per elektroninę pardavimo sistemą, o mažmeninei prekybai skirtą medieną (apie 10 procentų), kaip ir iki šiol, pirkėjai galės įsigyti tiesiogiai iš pardavėjų. Įdiegus šią sistemą, padidėjo medienos pardavimo skaidrumas, aiškumas ir supaprastėjo prekybos apvaliaja mediena eiga, sudarytos palankesnės galimybės šalies medienos perdirbimo įmonėms stabiliai apsirūpinti žaliavine mediena ir už pasiūlytą rinkos kainą jos skaidriai įsigyti, taip pat sumažinta administracinė našta prekybos mediena proceso dalyviams.

Parengtos ir patvirtintos Valstybinės miškų ūkio paskirties žemės sklypų pardavimo taisyklės ir jų pardavimo aukcionų organizavimo taisyklės, kurios sudarys teisinis prielaidas parduoti aukcionuose žemės reformos metu nepanaudotus, tačiau rezervuotus nuosavybės teisėms atkurti valstybinius miškus, kurie nepriskirti valstybinės reikšmės miškams.

Darni plėtra ir teritorijų vystymasis. Parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo projektas, kurį priėmus būtų iš esmės pakeistas teritorijų planavimo teisinis reguliavimas ir sukurta nauja teritorijų planavimo sistema, leidžianti sutrumpinti ir pagreitinti planavimo procedūras, nustatyti aiškesnį reglamentavimą, užtikrinti geresnės kokybės planavimą ir taip taupyti laiką, lėšas ir didinti šalies investicinį patrauklumą.

Siekiant supaprastinti teritorijų planavimo procesą, parengtas ir Vyriausybės nutarimu patvirtintas Detaliojo plano tvirtinimo, kai savivaldybės taryba arba savivaldybės administracijos direktorius savivaldybės tarybos pavedimu detaliojo plano per nustatytą terminą nepatvirtina, tvarkos aprašas. Šis aprašas nustato, kad Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos gali savo sprendimu patvirtinti detalųjį planą (planavimo organizatoriaus prašymu), jeigu šio plano Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme nustatytu terminu nepatvirtina savivaldybė. Vyriausybės nutarimu patobulintas visuomenės dalyvavimo teritorijų planavimo procese reglamentavimas nustatant, kad suinteresuotoms institucijoms pateikiami visi visuomenės pasiūlymai, o ne tik juos apibendrinanti medžiaga.

XVI. TURIZMO POLITIKA

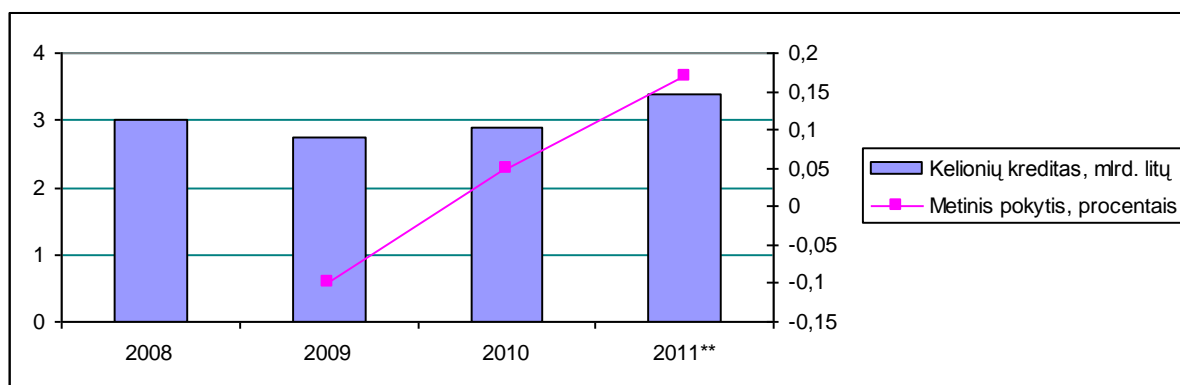
Europos kelionių komisijos (angl. *European Travel Commission*, ETC), vienijančios 33 Europos valstybių nacionalines turizmo organizacijas, paskelbtais turizmo Europoje 2011 metų duomenimis, Lietuva – viena iš lyderių Europoje tarp didžiausių užsienio turistų ir nakvynių apgyvendinimo įstaigose skaičiaus augimą pasiekusių valstybių. ETC ataskaitos duomenimis, Baltijos šalyse užsienio turistų daugėjo sparčiausiai: Lietuvoje – 20,3 procento, Latvijoje – 20,8 procento, Estijoje – 15,6 procento.

2011 metų I–III ketvirčiais Lietuvos kelionių kreditas – pajamos, gautos iš atvykstamojo turizmo, – sudarė 2,5 mlrd. litų (išaugo 23,8 procento), arba 26,4 procento viso paslaugų eksporto. Prognozuojama, kad 2011 metais Lietuvos kelionių kreditas viršijo 2008 metų lygį ir turėtų siekti apie 3,4 mlrd. litų, arba 4,4 procento BVP.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, per 2011 metų 9 mėnesius Lietuvą aplankė 1,4 mln. užsienio turistų, o per visus 2010 metus sulaukta 1,5 mln. užsienio turistų.

Prognozuojama, kad 2011 metais Lietuvą aplankiusių turistų skaičius turėjo priartėti prie 1,75 mln. ir viršyti rekordinį lygį, pasiektą 2008 metais. Tai didžiausias iki šiol Lietuvoje pasiektas turistų skaičius ir augimo tempas.

13 pav. Kelionių kredito dydis* (kelionių paslaugų eksportas), mlrd. litų, ir metinis pokytis, procentais

* Prie Lietuvos banko pateikto kelionių kredito pridėtos tarptautinių keleivių vežimo pajamos.

** Valstybinio turizmo departamento prognozė 2011 metams, apskaičiuota remiantis 2011 metų I–III ketvirčių duomenimis.

Šaltinis – Lietuvos bankas

Sveikatos turizmo paslaugų eksporto skatinimas. Siekiant populiarinti sveikatos turizmą ir skatinti sveikatos turizmo paslaugų eksportą, 2011 metai paskelbti Sveikatos turizmo metais.

Pasirašytas Ūkio ministerijos ir Medicinos turizmo asociacijos susitarimo memorandumas dėl bendradarbiavimo medicinos turizmo srityje, parengta Lietuvos medicinos turizmo plėtros ir medicinos paslaugų eksporto skatinimo galimybių analizė ir rekomendacijos, Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme įteisintos sveikatos turizmo paslaugos, sudarytos galimybės gauti Europos Sąjungos paramą sveikatos turizmo paslaugų sertifikavimui.

Nacionalinio konferencijų biuro steigimas. Siekiant didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą ir mažinti sezoniškumo įtaką, sukurtas Nacionalinio konferencijų biuro modelis ir su 5 savivaldybėmis pasirašytas memorandumas dėl šio biuro steigimo 2012 metais.

Tarptautinis bendradarbiavimas ir turizmo projektų įgyvendinimas. 2011 metais įgyvendinta Lietuvos parodų centro LITEXPO plėtra, rengiantis pirmininkauti ESBO. Kartu su Lietuvos turizmo verslo atstovais dalyvaujama įgyvendinant Europos Komisijos projektą „Dėl bandomojo turistų srautų tarp Pietų Amerikos ir Europos didinimo projekto „50 000 turistų“, kurio tikslas – skatinti turizmo srautus tarp Pietų Amerikos ir Europos, sudarant palankesnes sąlygas keliauti ne turistinio sezono metu. Siekiant optimizuoti Lietuvos turizmo atstovavimo užsienyje modelį, 2011 metais pradėta Lietuvos turizmo informacijos centrų užsienyje pertvarka.

Pasiekiamumo oro transportu skatinimas. Sprendžiant Lietuvos pasiekiamumo oro transportu problemas, parengtas veiksnių planas ir inicijuoti nauji skrydžiai turizmui svarbiomis kryptimis – iš Paryžiaus ir Maskvos. Susisiekimo ministerijos duomenimis, 2011 metai Lietuvos tarptautiniams oro uostams buvo patys sėkmingiausi per visą jų veiklos istoriją, pralenkę ir 2008 metų rezultatus. 2011 metais Vilniaus, Kauno ir Palangos oro uostuose iš viso aptarnauta beveik 2,7 mln. keleivių – 18,1 procento daugiau nei 2010 metais ir 5,7 procento daugiau nei 2008 metais.

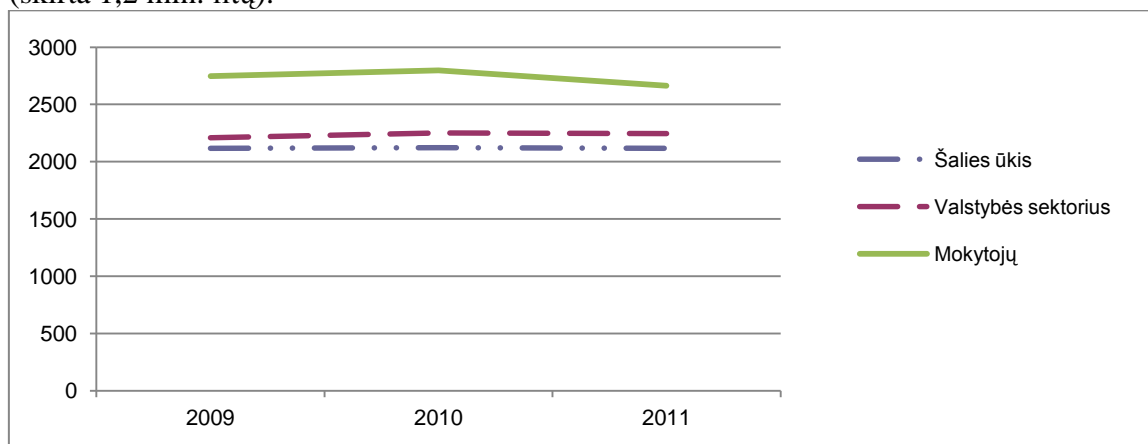
Investicijos ir Europos Sąjungos parama turizmo sektoriuje. Plėtojant viešąją turizmo infrastruktūrą, pritraukta 72,35 mln. litų privačių investicijų į turizmo sektorių. 2011 metais efektyviai panaudota 175,63 mln. litų Europos Sąjungos paramos ir bendrojo finansavimo lėšų ir papildomai paskirstyta 134,95 mln. litų Europos Sąjungos paramos lėšų 31 valstybės planuojamam turizmo projektui. Plėtojant aktyvųjį turizmą, įgyvendintas bandomasis Platelių ežero zonos kompleksinės turizmo infrastruktūros plėtros projektas, sudaryti aktyviojo poilsio turizmo (dviračių, pėsčiųjų, vandens, automobilių) maršrutai.

Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimas. Įgyvendinant Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programą, pastatyti 2 stendai prie 2 piligrimų kelio objektų ir informaciniai kelio ženklai prie 7 piligrimų kelio objektų. Sukurta ir per Lietuvos televiziją parodyta televizijos laida, išleistas vaizdo filmas CD ir DVD formatu, taip pat lankstinukas lenkų, vokiečių, italų ir ispanų kalbomis bendru 60 tūkst. egzempliorių tiražu (po 15 tūkst. vienetų kiekviena kalba).

XVII. ŠVIETIMO IR MOKSLO PERTVARKA

Bendrosios priemonės. 2011 metų kovą priėmus Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymą, įteisintos progimnazijos ir gimnazijos tipo mokyklos. Tai leis pamažu išspręsti 9–10 klasių dubliavimąsi miesto mokyklose ir lengviau restruktūrizuoti vidurines mokyklas (nutarta atsisakyti nuo 2015 m. rugsėjo 1 d.). Įteisintas privalomas pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas. Nustatyta, kad nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose, kuriose mokomasi tautinės mažumos kalbos arba tautinės mažumos kalba, valstybinės lietuvių kalbos dalykas yra sudėtinė ugdymo programos dalis ir jos mokymui skiriama ne mažiau laiko kaip gimtosios kalbos mokymui. Siekiant sklandžios tautinių mažumų integracijos, prieš pradedant 2013 metais vykdyti lietuvių kalbos brandos egzaminą pagal bendrą egzamino programą, pasirengta nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. visose mokyklose (taip pat ir tautinių mažumų) lietuvių kalbos mokymą organizuoti vadovaujantis viena lietuvių kalbos vidurinio ugdymo bendrąja programa. Visose ugdymo pakopose padidintas pamokų skaičius lietuvių kalbai mokyti tautinės mažumos mokyklose, parengta nauja elektroninė chrestomatija, padėsianti įgyvendinti lietuvių kalbos ir literatūros programą (tam skirta 337,5 tūkst. litų), kiekvienai mokyklai tautinės mažumos kalba papildomai skirta lėšų lietuvių kalbos mokymo priemonėms įsigyti (iš viso 300 tūkst. litų) ir kitoms mokymo priemonėms mokyti lietuvių kalba (iš viso 300 tūkst. litų). Taip pat

skirta 204,6 tūkst. litų kvalifikacijos tobulinimo programoms, skirtoms mokytojams, dirbantiems mokyklose, kuriose mokoma tautinės mažumos kalba, parengti, organizuoti ir įgyvendinti. 2011 metais pradėta įgyvendinti tęstinė 2 metų trukmės kvalifikacijos tobulinimo programa aukštosiose mokyklose lietuvių ir tautinių mažumų gimtųjų kalbų mokytojams (skirta 1,2 mln. litų).

14 pav. Pedagogų ir kitų darbuotojų bruto darbo užmokesčio statistika*

*Lietuvos statistikos departamentas dar nepaskelbė 2011 metų IV ketvirčio duomenų, todėl palyginamajai analizei naudoti 2011 metų III ketvirčio duomenys.

Nors ekonomikos sąlygos ir buvo sudėtingos, mokytojų darbo užmokestį pavyko išlaikyti daugiau kaip 20 procentų didesni už šalies atlyginimų vidurkį. 2011 metais vidutinis mokytojų atlyginimas 25,8 procento viršijo šalies ūkyje dirbančių asmenų vidutinį atlyginimą ir 18,6 procento – dirbančių valstybės sektoriuje.

Tęsiant pradėtus Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų rengimo darbus, 2011 metais suorganizuoti 8 renginiai su politikais, tautinių mažumų, savivaldybių administracijų, mokyklų, pedagogų asociacijų atstovais, šalies ir užsienio ekspertais. Siekiant įtraukti visuomenę į švietimo politikos formavimą, surengtas švietimo raidos scenarijų konkursas.

Vyriausybės nutarimu atnaujinta Lietuvos kvalifikacijų sandara. Dalyvaujant užsienio ekspertams, ji susieta su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara. Tai stiprina pasitikėjimą tarp Europos valstybių ir atveria daugiau praktikų ir mokymosi įvairiose šalyse galimybių.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Didinant dalyvaujančių ikimokykliniame ugdyme aprėptį ir mažinant skirtumus tarp miesto ir kaimo, nuo 2011 m. sausio 1 d. pradėtas taikyti ikimokyklinio ugdymo krepšelis, kuris skiriamas sutarčių pagrindu toms savivaldybėms, kuriose po 2010 m. rugsėjo 2 d. padaugėjo ikimokyklinio amžiaus vaikų. Mokinių registro duomenimis, 2011 metais į darželius priimta 6 tūkst. daugiau vaikų (tai yra apie 400 grupių).

Bendras lavinimas. Patvirtintos atnaujintos vidurinio ugdymo programos. Jose patikslintas dalykų turinys, atsisakyta perteklinių žinių ir pasikartojimų, skatinamas mokinių

savarankiškumas prisiimant daugiau atsakomybės už savo mokymąsi (pasirinkimo galimybių didinimas, kaupiamasis vertinimas ir kita).

Neformalusis vaikų ir jaunimo ugdymas. 2011 metais vykdytas pasirenkamojo (formalųjį švietimą papildančio ir neformaliojo ugdymo) finansavimo modelio, paremtu principu „pinigai paskui vaiką“, diegimo bandomasis projektas 4 savivaldybėse: Panevėžio miesto, Panevėžio rajono, Anykščių rajono ir Klaipėdos rajono. Įvertinus bandomojo projekto rezultatus, bus sprendžiama dėl tolesnės šio modelio diegimo plėtros.

Profesinis mokymas. Modernizuojant profesinio mokymo įstaigų infrastruktūrą, nuo 2011 m. liepos 1 d. sujungtos 6 profesinio mokymo įstaigos (Biržų politechnikos mokykla sujungta su Vabalninko žemės ūkio mokykla, Kauno prekybos ir verslo mokykla prijungta prie Kauno maisto pramonės mokyklos, Šeduvos technologijų ir verslo mokykla – prie Lietuvos reabilitacinio profesinio rengimo centro). 2011 metais parengti teisės aktų, reglamentuojančių 12 profesinio mokymo įstaigų pertvarkymą į viešąsias įstaigas, projektai, 2012 metų vasarį 7 profesinės mokyklos pertvarkytos į viešąsias įstaigas. Viešųjų įstaigų statusas užtikrina galimybę įvairiems socialiniams partneriams dalyvauti profesinio mokymo įstaigų veikloje dalininko teisėmis – taip gerinami ryšiai su darbdaviais, orientuojamasi į sparčiai besikeičiančius darbo rinkos poreikius. Įgyvendinant išorinį profesinio mokymo kokybės užtikrinimą, jau įvertintos 124 formaliojo profesinio mokymo programos ir 206 programoms atliktos pasirengimo vykdyti programos ekspertizės.

Šiuo metu kuriami 42 sektoriniai praktinio mokymo centrai, aprūpinti naujausiomis technologijomis ir įranga, kad besimokantys asmenys įgytų darbo rinkos poreikius atitinkančius praktinius gebėjimus. Šių centrų paslaugomis naudosis visų profesinio mokymo įstaigų mokiniai, aukštųjų mokyklų studentai, sektoriaus įmonių darbuotojai, profesijos mokytojai ir kiti.

Nuolatinis (tęstinis) mokymasis ir suaugusiųjų švietimas. Įgyvendinamo Europos Sąjungos remiamo projekto 2011 metų mokymuose 25 savivaldybėse pagal 15 modulių dalyvavo 695 suaugę asmenys. Organizuotuose andragogų (dirbančiųjų su suaugusiais) mokymuose pagal 5 teminius ciklus supažindinta su metodinėmis suaugusiųjų mokymo naujovėmis, dalyvavo 303 andragogai ir švietimo vadybininkai.

2011 metais paskelbtas išankstinis kvietimas specialistų perkvalifikavimo programoms (moduliams) rengti ir įgyvendinti, kvalifikacijai tobulinti. Iš gautų ir įvertintų 54 valstybės projektų aprašymų atrinkta 18 geriausių projektinių idėjų.

2011 metais 22 Lietuvos aukštosiose mokyklose pagal 125 švietimo ir mokslo ministro patvirtintas kvalifikacijos tobulinimo programas mokėsi daugiau nei 1 tūkst. bedarbių, turinčių aukštąjį išsilavinimą.

Mokslo ir aukštojo mokslo reforma. 2011 metais pirmą kartą įvykdyta studentų rotacija ir išmokėtos kompensacijos geriausiems valstybės nefinansuojamose studijų vietose besimokantiems studentams. Už studijas sumokėti pinigai buvo gražinti 2009 metais įstojusiems ir 2 metus studijavusiems arba pusę studijų programos baigusiems studentams. Iš

viso kompensacijas gavo 1 767 studentai, iš jų 883 studijuojantys universitetuose, 884 – kolegijose, tam skirta daugiau nei 11,6 mln. litų.

2011 metais sudaryta galimybė valstybės lėšomis sumokėti visas (100 procentų) valstybės remiamų paskolų palūkanas visiems to norintiems studentams (įskaitant studentus, gavusius valstybės remiamas paskolas studijų kainai sumokėti ir dalinėms studijoms pagal tarptautines (tarpžinybines) sutartis, iki įsigaliojant 2011 m. liepos 7 d. priimtiems pakeitimams). Valstybinis studijų fondas sumokėjo daugiau kaip 392 tūkst. litų palūkanų. 2011 metais, palyginti su ankstesniais metais, išlaikytas socialinėms stipendijoms skiriamų valstybės lėšų lygis; išlaikytas toks pat procentas abiturientų, galinčių gauti valstybės finansavimą studijoms.

Patvirtinta Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2011–2012 metų programa, kurios tikslas – skatinti Lietuvos aukštojo mokslo tarptautiškumą: plėtoti tarptautiškumui skatinti skirtą veiklą, gerinti jos kokybę, siekti Lietuvos aukštojo mokslo pripažinimo tarptautiniu mastu, remti lituanistikos (baltistikos) plėtrą užsienyje, skatinti bendradarbiauti užsienyje ir Lietuvoje dirbančius tyrėjus. Įgyvendinant šią programą, plėtojamos jungtinių studijų programos su užsienio aukštosiomis mokyklomis (joms rengti ir įgyvendinti 2011 metais skirta apie 10 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų); taip pat skatinamas studentų judumas per „Erasmus“ ir kitas tarptautines aukštojo mokslo programas, remiamos geriausiųjų trečiųjų šalių piliečių studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose, teikiama parama lituanistikos (baltistikos) centrams užsienyje, vykdoma Lietuvos aukštojo mokslo sklaida tarptautiniu mastu ir kitos veiklos.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo nuostatų įgyvendinimas. Visos 26 valstybinės aukštosios mokyklos pertvarkytos į viešąsias įstaigas (paskutinė aukštoji mokykla į viešąją įstaigą pertvarkyta 2012 m. sausio 3 d.).

Nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. Lietuvos aukštosios mokyklos perėjo prie naujos studijų kreditų skaičiavimo sistemos, kuri apibrėžia ne tik studento darbo krūvį ir studijų turinį, bet ir studijų rezultatus, kuriuos turi pasiekti studentas.

2011 metais pradėjo veikti vartotojams prieinama Studentų registro duomenų bazė. Šiame registre saugomi studento asmens duomenys ir išsami informacija apie jo studijas.

Patvirtinus Valstybės tikslinio finansavimo studijų programoms įgyvendinti skyrimo tvarką, sudarytos sąlygos nuo 2012 metų taikyti tikslinį studijų finansavimą. Šiam tikslui iš biudžeto numatoma skirti 1,118 mln. litų. Valstybei būtinos, bet tarp stojančiųjų nepopuliarios specialybės galės gauti tikslines studijų vietas, į tokią vietą priimtas studentas turės 3 metus dirbti pagal įgytą specialybę, o darbdavys – prisidėti finansuojant būsimojo darbuotojo studijas. Tikslinio finansavimo konkursui aukštosios mokyklos iš viso pateikė paraiškas beveik 2,4 tūkst. studijų vietų.

Mokslinių tyrimų kokybė ir tarptautiškumas. Lietuvos mokslo taryba, norėdama paskatinti 7-osios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos (7BP) dalyvius Lietuvoje, 65 pareiškėjams, rengusiems 7BP paraiškas pagal 2011 metų darbo programų kvietimus, skyrė 722 tūkst. litų paramą. Lietuvos mokslo

tarybos koordinuojamų 7BP specifinių programų projektuose dalyvauja 245 Lietuvos atstovai, iš kurių 11 – projektų koordinatoriai. Lietuvos dalyvių biudžetas vykdomuose projektuose – 38,59 mln. eurų, iš jų 28,57 mln. eurų – Europos Komisijos skirta dotacija.

Siekdama skatinti patyrusių ir jaunųjų mokslininkų tarptautinio lygio mokslinius tyrimus ir mobilumą, pritraukti aukšto lygio užsienio mokslininkus į Lietuvos mokslinių tyrimų erdvę, Lietuvos mokslo taryba 2011 metais skyrė šalies ir užsienio mokslininkams visuotinės dotacijos paramą (8,024 mln. litų) 33 aukščiausio lygio mokslinių tyrimų projektams. Programinis konkursinis mokslinių tyrimų ir ekonominės plėtros finansavimas per Lietuvos mokslo tarybą 2011 metais sudarė 49,9 mln. litų.

Lietuvos mokslų akademija, populiarindama mokslą visuomenėje ir norėdama paskatinti tyrėjų ir visuomenės dialogą, 2011 metais pradėjo įgyvendinti projektą „Nacionalinės mokslo populiarinimo priemonių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas“ (2,947 mln. litų).

XVIII. KULTŪROS POLITIKA

Bendrosios priemonės. Siekiant užtikrinti mažas ir neregulias pajamas gaunančių meno kūrėjų, taip pat meno kūrėjų, patiriančių kūrybines prastovas, socialines garantijas, 2011 metais valstybiniu socialiniu draudimu buvo apdrausti 997 meno kūrėjai, kūrybinės prastovos išmokos skirtos 32 meno kūrėjams, kompensacinės išmokos skirtos 82 teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybiniam darbuotojams.

Kultūros ir meno plėtros skatinimas. Siekiant sudaryti sąlygas vykdyti kultūros ir meno projektus, iš Kultūros rėmimo fondo iš dalies finansuoti 1 345 projektai. Siekiant paremti ir paskatinti Lietuvos literatūros kūrėjų originaliosios kūrybos leidybą, iš dalies finansuoti 99 grožinės literatūros ir kiti Lietuvos kultūrai ir visuomenei reikšmingi leidybos projektai. Siekiant išsaugoti tautinių mažumų tapatumą ir užtikrinti tautinių santykių darną, paremti 99 tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę projektai.

Veiklos valdymo sistemų tobulinimas. Siekiant atskirti politikos formavimą ir įgyvendinimą, politikos įgyvendinimo funkcijos perduotos įstaigai prie Kultūros ministerijos – Lietuvos kultūros tarybai, parengtas Lietuvos Respublikos Lietuvos kultūros tarybos įstatymo projektas. Politikos formavimo ir įgyvendinimo funkcijas numatoma atskirti ir kino srityje: Kultūros ministerija parengė Lietuvos Respublikos kino įstatymo pakeitimą, kurio pagrindu savo veiklą pradės Lietuvos kino centras.

Kultūros įstaigų valdymo optimizavimas. Siekiant didinti kultūros įstaigų veiklos efektyvumą, sutelkti turimus žmogiškuosius ir materialiuosius išteklius, įvertinta kai kurių įstaigų veikla ir atlikti institucinės sandaros gerinimo darbai. Biudžetinė įstaiga Šiaulių filharmonija prijungta prie biudžetinės įstaigos koncertinės įstaigos Šiaulių valstybinio kamerinio choro „Polifonija“. Pradėtos biudžetinės įstaigos Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi centro likvidavimo procedūros. Vykdytos viešųjų įstaigų „Lietuviškos knygos“, „Tarptautinis M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas“, „Skulptorių kūrybinės

dirbtuvės“ likvidavimo procedūros. Taip pat atlikti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos ir Lietuvos liaudies kultūros centro veiklos optimizavimo 2012 metais parengiamieji darbai.

Kultūros prieinamumo didinimas. Siekiant mažinti kultūrinę ir socialinę atskirtį, Rytų Lietuvoje organizuotas teatrų turas – parodyta 30 spektaklių Šalčininkų, Švenčionių, Ignalinos, Vilniaus, Širvintų, Trakų savivaldybėse; finansuoti 44 regionų kultūros projektai, juos įgyvendinant į kultūrinę veiklą įtraukta per 24 tūkst. žmonių.

Skatinant Lietuvos miestų ir miestelių gyventojų kultūrinį aktyvumą, plėtojant kultūrą ir meną regionuose, buvo tęsiamas projektas „Lietuvos kultūros sostinė“. 2011 metais projektas įgyvendintas Šilutės rajono savivaldybėje: įvyko 92 renginiai, juose apsilankė per 100 tūkst. žmonių, įgyvendinti 5 kultūrinio turizmo maršrutai.

Bibliotekų paslaugų plėtra. 2011 metais viešųjų bibliotekų fondus papildė 123 450 naujų leidinių, 132 bibliotekose įdiegti viešosios prieigos kompiuteriai, interneto ryšys pagerintas 343 bibliotekose. Viešosiose bibliotekose individualiai ar grupėse naudojimosi informacinėmis technologijomis gebėjimus pagerino 32 542 gyventojai.

Kultūros objektų skaitmeninimas. Suskaitmeninta daugiau kaip 120 tūkst. kultūros paveldo objektų: bibliotekose – daugiau kaip 50 tūkst. rankraščių, knygų, senosios periodikos ir garso įrašų, muziejuose – apie 20 tūkst. meno vertybių. Siekiant pagerinti prieigą prie Nacionalinio dokumentų fondo, skaitmeninta apie 46 tūkst. istorinio paveldo dokumentų.

Vykdamas projektą „Lietuvos dokumentinis kinas internete (e. kinas)“, skaitmeninta 300 dokumentinių filmų. Įgyvendinus šį projektą, į virtualiąją erdvę bus perkelta Lietuvos centriniame valstybės archyve saugomo Lietuvos dokumentinio kino palikimo dalis. Įgyvendinant tarptautinį projektą „Europos filmų tinklas“ (*The European Film Gateway, EFG*), sukurta viešoji internetinė prieiga prie skaitmenintų archyve saugomų 1946–1960 metų Lietuvos filmų (iš viso 130).

Nacionalinės kultūros sklaida užsienyje. 2011 metų birželį–lapkritį vykusioje 54-ojoje Venecijos bienalėje Dariaus Mikšio projektui „Už baltos užuolaidos“ suteiktas Specialaus paminėjimo apdovanojimas už konceptualią eleganciją ir produktyvų daugiaprasmių nacionalinės meno istorijos pateikimą. Lietuva 2011 metais dalyvavo Jeruzalės, Geteborgo, Frankfurto knygų mugėse ir Bolonijos vaikų knygų mugėje.

Kultūros infrastruktūros modernizavimas. Įgyvendinta 10 investicinių projektų – rekonstruotos 3 viešosios bibliotekos, 2 kultūros centrai, 3 muziejai, pastatytas Alytaus miesto teatras ir atstatyta Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio partizanų vadavietė Radviliškio rajone.

XIX. SOCIALINĖ POLITIKA

Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarka. Patvirtinus Valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos gaires ir šių gairių įgyvendinimo priemonių planą, nustatyti prioritetiniai ir ilgojo laikotarpio darbai. Įgyvendinant pirmąją pertvarkos etapą, pritarta nuo 2012 metų ilginti senatvės pensijos amžių iki 65 metų. Įgyvendinant minėto plano prioritetinius darbus, parengti pensijų kaupimo sistemą tobulinančių įstatymų projektai, sudaryta darbo grupė socialinio draudimo pensijų skaičiavimo būdui išanalizuoti ir pasiūlymui pateikti.

Siekiant užtikrinti, kad, pasibaigus Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo galiojimo laikui, nuo 2012 m. sausio 1 d. būtų atkurtos iki šio įstatymo įsigaliojimo buvusio dydžio valstybinės socialinio draudimo pensijos, 2012 metams patvirtintos 1 488 litų dydžio einamųjų metų draudžiamosios pajamos.

Nuo 2011 m. liepos 1 d. pradėtos taikyti Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo nuostatos, leidusios optimizuoti motinystės (tėvystės) pašalpų mokėjimo dydžius – sudaryta galimybė asmeniui pasirinkti, ar gauti 100 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio motinystės (tėvystės) pašalpą pirmaisiais vaiko auginimo metais, ar šią pašalpą gauti dvejus metus: pirmaisiais vaiko auginimo metais – 70 procentų, o antraisiais – 40 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio. Pašalpos gavėjui sudaryta galimybė antraisiais vaiko auginimo metais dirbti ir gauti viso dydžio pašalpą. Taip pat buvo optimizuotas motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimas, gimus daugiau nei vienam vaikui: pašalpos dydis didinamas, atsižvelgiant į vienu metu gimusių vaikų skaičių, tačiau mokama bendra pašalpų suma negali būti didesnė kaip 100 procentų pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Didžiausias kompensuojamasis uždarbis socialinio draudimo pašalpoms apskaičiuoti nuo 2012 m. sausio 1 d. negali viršyti teisės į atitinkamą pašalpą atsiradimo mėnesį galiojusią Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų 3,2 dydžio sumos.

Valstybinio socialinio draudimo fondo veikla. Siekiant pagerinti Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – Fondas) valdybos teritorinių skyrių darbą, buvo pertvarkyta Fondo administravimo įstaigų struktūra – centralizuotas bendrųjų funkcijų valdymas, užtikrintas veiksmingesnis Fondo biudžeto lėšų ir žmogiškųjų išteklių naudojimas. Dėl to 2012 metais numatoma sutaupyti 10,4 mln. litų lėšų.

Negalutiniais duomenimis, per visus 2011 metus Fondo įplaukos buvo 11 mlrd. 26,2 mln. litų, tai yra 2,1 procento, arba 222,9 mln. litų, didesnės nei planuotos ir 6,2 procento, arba 643 mln. litų, didesnės nei 2010 metais.

Draudėjų ir apdraustųjų sumokėtos socialinio draudimo įmokos 2011 metų sausio–gruodžio mėnesiais sudarė 94 procentus Fondo biudžeto įplaukų, arba 10 mlrd. 366,3 mln. litų. Palyginti su 2010 metų sausio–gruodžio mėnesiais, šių įmokų suma padidėjo 6,4 procento, arba 620,8 mln. litų.

Fondo biudžeto išlaidos 2011 metų sausį–gruodį buvo 12 mlrd. 989 mln. litų, tai yra 3,9 procento, arba 525,1 mln. litų, mažesnės nei planuotos ir 1 procentu, arba 132,7 mln. litų, mažesnės nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį.

2011 metais Fondo biudžeto išlaidos viršijo pajamas 1 mlrd. 962,8 mln. litų, tai yra 748 mln. litų mažiau, nei planuota.

Neįgaliųjų socialinės integracijos stiprinimas. Vykdam Nacionalinę neįgaliųjų socialinės integracijos 2010–2012 metų programą, socialinės integracijos projektuose dalyvavo ir paramą gavo per 63 tūkst. neįgaliųjų, 23 procentai sunkų neįgalumą turinčių asmenų. Vykdam Gyventojų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis programą, techninės pagalbos priemonėmis 2011 metais aprūpinti 34 tūkst. neįgalių asmenų. Bendras aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis lygis per 2011 metus sudarė 90,2 procento.

Būsto pritaikymo žmonėms su negalia programą įgyvendino 57 savivaldybės, neįgaliesiems pritaikyti 253 būstai. Būsto pritaikymo poreikis patenkintas 44,5 procento. Parengtas ir patvirtintas Būsto pritaikymo neįgaliesiems finansavimo tvarkos aprašas.

Siekiant decentralizuoti socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektų įgyvendinimą, ši funkcija nuo 2012 metų perduota savivaldybėms.

Socialinių paslaugų prieinamumas ir jų kokybės gerinimas. Siekiant plėtoti socialinių paslaugų prieinamumą ir gerinti jų kokybę, skirtinguose Lietuvos regionuose iš Europos regioninės plėtros fondo lėšų 2011 metais buvo įgyvendinamas 21 nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros projektas, skirtas išimtinai neįgaliems suaugusiems asmenims arba neįgaliems vaikams. Iki 2011 metų pabaigos įgyvendinti 6 tokie projektai.

Gerinant gyvenimo sąlygas ir paslaugų kokybę stacionariuose paslaugų įstaigose gyvenantiems asmenims, pradėta vykdyti Stacionarių socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūros modernizavimo programa. Ja siekiama sudaryti sąlygas sėkmingai veikiančioms minėtoms įstaigoms pasirengti socialinės globos įstaigų licencijavimui. Siekiama pradėti žmonių su negalia socialinės globos įstaigų infrastruktūros pertvarką – kurti šiems asmenims nedidelius, modernius grupinio gyvenimo namus.

Moterų ir vyrų lygios galimybės. Toliau įgyvendinama Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių programa. 2011 metais organizuotas Šiaurės ir Baltijos valstybių renginys „Šiaurės ir Baltijos valstybių kelias moterų ir vyrų lygių galimybių link“. Vilniuje, bendradarbiaujant su Vilniaus universiteto Lyčių studijų centru ir ESBO generaliniu sekretoriatu Vienoje ir jam remiant, organizuota konferencija, skirta moterų verslo pasiekimams ir problemoms aptarti.

Nevyriausybinių sektoriaus plėtra ir bendruomenių vaidmens stiprinimas. Pradėta įgyvendinti Nevyriausybinių organizacijų sektoriaus plėtros 2011–2013 metų programa, kurios įgyvendinimas skatina plėtoti savanorišką veiklą regionuose, sustiprinti valdžios ir nevyriausybinių sektoriaus partnerystę.

Parengta ir pradėta įgyvendinti Bendruomenių socialinės plėtros 2011–2013 metų programa. Bendruomenių socialinei veiklai vykdyti, finansiniam savarankiškumui ugdyti, plėtojant paslaugas, konkurso būdu finansuotas 61 bendruomenių organizacijų projektas.

Patvirtinti Bendruomenių organizacijų asocijuotų struktūrų projektų finansavimo konkurso organizavimo nuostatai ir finansuotos 3 asocijuotos struktūros.

Europos Komisijai paskelbus 2011 metus Europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metais, parengta Nacionalinė Europos savanoriškos veiklos metų programa. Ją įgyvendinant buvo skleidžiama savanorystės idėja.

XX. PARAMA ŠEIMAI

Siekiant stiprinti šeimą, kurti jai palankią aplinką, patvirtintas Nacionalinės demografinės (gyventojų) politikos strategijos šeimos gerovės srityje įgyvendinimo 2011–2013 metų priemonių planas. Jame numatoma sudaryti palankias sąlygas šeimos nariams derinti profesinę veiklą ir šeimos pareigas, gerinti vaikų priežiūros ir ugdymo paslaugas, plėtoti psichologinių ir socialinių paslaugų šeimoms tinklą, mažinti skurdą ir socialinę atskirtį. Iš dalies finansuota 16 nevyriausybinių organizacijų, dirbančių šeimos gerovės srityje, projektų, surengta įvairaus pobūdžio renginių šeimoms, kuriuose dalyvavo daugiau nei 13 tūkst. asmenų, 3,4 tūkst. šeimų.

Šeimos ir darbo išipareigojimų derinimas. Įgyvendinama Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojama priemonė „Šeimos ir darbo išipareigojimų derinimas“ – šeimos ir darbo išipareigojimų derinimo sunkumų turintys asmenys skatinami grįžti į darbo rinką. Toliau įgyvendinami 22 projektai; iki metų pabaigos juose dalyvavo daugiau kaip 4,6 tūkst. asmenų, iš jų įsidarbino ar tęsia mokymąsi 14,4 procento projektų dalyvių.

Smurto artimoje aplinkoje apraiškų mažinimas. Esminių pokyčių įvyko priėmus Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą. Parengta Specializuotos pagalbos centrų programa, remiamos nevyriausybines organizacijos, teikiančios pagalbą asmenims, patiriantiems smurtą artimoje aplinkoje: finansuotas 21 šioje srityje dirbančių nevyriausybinių organizacijų projektas. Iš viso tokiuose projektuose dalyvavo daugiau nei 1 300 smurtą patyrusių asmenų ir 160 asmenų, norinčių dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose.

Parama nepasiturinčioms šeimoms. Siekiant garantuoti valstybės paramą jautriausiai visuomenės daliai – šeimoms ir asmenims, kurie dėl objektyvių priežasčių savo pastangomis negali gauti pragyvenimui reikalingų lėšų, piniginei socialinei paramai 2011 metais išleista 1 034,7 mln. litų.

Išmokoms vaikus auginantiems asmenims ir globojamiems vaikams (asmenims) per metus išleista 223,6 mln. litų (21,6 procento visų išlaidų piniginei socialinei paramai).

Atsižvelgiant į valstybės finansines galimybes ir siekiant veiksmingai naudoti valstybės biudžeto lėšas, 2011 metais išmoka vaikui buvo skiriama pagal šeimos pajamas. Tokias išmokas 2011 metais kas mėnesį gavo vidutiniškai 117,3 tūkst. vaikų.

Socialinėms pašalpoms, kompensacijoms už būsto šildymo išlaidas ir išlaidas už vandenį, kredito, paimto daugiabučiam namui atnaujinti (modernizuoti), palūkanoms

sumokėti už asmenis, turinčius teisę į būsto šildymo išlaidų kompensaciją, taip pat piniginei paramai iš savivaldybių biudžetų, kuri mokama nepasiturintiems gyventojams, atsižvelgiant į jų turtą ir pajamas, per 2011 metus išleista 768,5 mln. litų, tai yra 74,3 procento visų išlaidų piniginei socialinei paramai, iš jų socialinei pašalpai mokėti – 618 mln. litų, būsto šildymo išlaidų ir išlaidų vandeniui kompensacijoms – 139,6 mln. litų, kredito, paimto daugiabučiam namui atnaujinti (modernizuoti), ir palūkanoms sumokėti už asmenis, turinčius teisę į būsto šildymo išlaidų kompensaciją, – 1,8 mln. litų. Iš savivaldybių biudžetų gyventojams paremti skirta 9,1 mln. litų.

2011 metais kas mėnesį socialinę pašalpą gavo vidutiniškai 221,1 tūkst. asmenų (6,9 procento visų Lietuvos gyventojų). Palyginti su 2010 metais, kas mėnesį socialinę pašalpą gavusių asmenų pagausėjo vidutiniškai 22 procentais (nuo 181,3 iki 221,1 tūkst.).

2011 metais kas mėnesį būsto šildymo išlaidų kompensacijas gavo vidutiniškai 220,9 tūkst. asmenų (6,9 procento visų Lietuvos gyventojų). Per 2011 metus, palyginti su 2010 metais, asmenų, kas mėnesį gavusių būsto šildymo išlaidų kompensacijas, pagausėjo vidutiniškai 32,7 procento (nuo 166,5 iki 220,9 tūkst.).

Nemokamus pietus mokyklose kas mėnesį gavo vidutiniškai 142,4 tūkst. (apie 35 procentus), pusryčius – 2,5 tūkst. (0,6 procento), nemokamą maitinimą mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose – 12 tūkst. (3 procentai) mokinių. Mokinių nemokamam maitinimui (maisto produktams) išleista 92,8 mln. litų, iš jų maitinimui stovyklose – 0,8 mln. litų.

Įsigaliojo Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, leidžiantis mažinti socialinės pašalpos dydį, skurdo spąstų riziką, piktnaudžiavimo pinigine socialine parama galimybes, derinti piniginės socialinės paramos teikimą su socialinėmis paslaugomis. 2012–2014 metais įgyvendinant bandomąjį projektą, piniginės socialinės paramos teikimą nepasiturintiems gyventojams organizuoja Akmenės rajono, Panevėžio rajono, Radviliškio rajono, Raseinių rajono ir Šilalės rajono savivaldybės. Šios savivaldybės kartu su socialiniais partneriais savivaldybės tarybos nustatyta tvarka turės įvertinti konkrečios šeimos ar asmens padėtį ir teikti piniginę socialinę paramą tik tuo atveju, jeigu suaugę asmenys yra išnaudoję visas galimybes gauti kitų pajamų.

Priimtas Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo atitinkamų straipsnių pakeitimo įstatymas, kuriuo nuo 2012 metų nustatomas valstybės finansines galimybes atitinkantis išmokos vaikui mokėjimas ir užtikrinamas išmokos vaikui mokėjimo tęstinumas – vertinant pajamas išmoka vaikui mokama, kol jam sukaks 7 metai, o gausių šeimų vaikams – kol sukaks 18 metų. Šiais pakeitimais suvienodinama ir nustatoma 4 bazinių socialinių išmokų (520 litų) dydžio globos (rūpybos) išmoka globojamam (rūpinamam) vaikui, nepaisant globos formos. Pagal šį įstatymą šeimynos veiklai užtikrinti globėjui (rūpintojui) už vaiką, kuriam globa (rūpyba) nustatyta šeimynoje, turi būti mokamas 4 bazinių socialinių išmokų (520 litų) dydžio globos (rūpybos) išmokos tikslinis priedas.

Patikslinti Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas ir Lietuvos Respublikos paramos mirties atveju įstatymas – į šiuos nacionalinius teisės aktus buvo perkeltos Europos

Sąjungos Tarybos direktyvos 2009/50/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą nuostatos. Užsieniečiams, kuriems leidimas laikinai gyventi išduotas kaip ketinantiems dirbti Lietuvos Respublikoje aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą (Europos Sąjungos mėlynosios kortelės turėtojams), socialinės apsaugos srityje bus taikomos tokios pat sąlygos kaip ir mėlynąją kortelę išdavusios valstybės narės piliečiams.

Vaiko teisė augti šeimoje ir globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus vaikų globos įstaigose mažinimas. Siekiant, kad kuo daugiau vaikų augtų šeimos aplinkoje, 2011 metais pagal globėjų (rūpintojų) ir tėvių rengimo programą PRIDE mokymuose dalyvavo 199 būsimųjų globėjų (rūpintojų) šeimos ir 91 šeima, norinti įvaikinti vaiką.

Kad globojamiems vaikams būtų sudarytos sąlygos gyventi šeimos aplinkoje, patobulintas Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas. Šiuo metu Lietuvoje yra 47 šeimynos, jos globoja 368 likusius be tėvų globos vaikus.

Įgyvendinant Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategiją, 2011 metais toliau buvo finansuojami vaikų dienos centrai. Šiam tikslui iš valstybės biudžeto 2011 metais skirta 7 382,7 tūkst. litų ir iš dalies finansuoti 176 projektai. Vaikų dienos centrų teikiamas paslaugas gavo 5 165 vaikai ir 3 406 jų šeimos nariai.

Smurto prieš vaikus prevencija. Įgyvendinamos Nacionalinės smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2011–2015 metų programos priemonės, skirtos smurto prieš vaikus paplitimui mažinti, prevencijai ir pagalbai vaikams. 2011 metais projektų įgyvendinimo veikloje dirbę kvalifikuoti specialistai kompleksinę pagalbą suteikė 646 nuo smurto nukentėjusiems vaikams ir 419 jų šeimos narių.

Siekiant aktyvesnio vaiko teisių apsaugos skyrių ir teritorinių prokuratūrų bendradarbiavimo, 2011 metų sausio mėnesį pasirašytas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Generalinės prokuratūros ir Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos bendradarbiavimo susitarimas, parengtos savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriams skirtos bendradarbiavimo su teritorinėmis prokuratūromis rekomendacijos.

XXI. SVEIKATA

Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas. Įgyvendinant Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo trečiojo etapo programą, 2010–2011 metais likviduota 19 juridinių asmenų (iš 81 asmens sveikatos priežiūros įstaigos liko 62). Sujungus gydymo įstaigas, atitinkamose ligoninėse sumažėjo administravimo, laboratorijos, radiologijos tarnybų, sterilizacinės išlaikymo ar paslaugų pirkimo, maitinimo, vaistų ir medicinos pagalbos priemonių įsigijimo, ūkinės ir kitos bendrosios išlaidos, racionaliau naudojamos turimos patalpos, žmogiškieji išteklių, atsisakyta neracionalių projektų finansavimo. Lėšos skirtos sudaryti palankesniems sąlygoms teikti kokybiškesnes ir prieinamesnes sveikatos priežiūros paslaugas, darbuotojų darbo užmokesčiui didinti ir kvalifikacijai tobulinti, ligoninių finansiniam stabilumui užtikrinti.

Optimizuojant sveikatos priežiūros įstaigų tinką, planuotas šalies gydymo įstaigų sujungimo ekonominis efektas 2011 metais sudarė 43,8 mln. litų.

Atsižvelgiant į tai, kad įgyvendintos dar ne visos Sveikatos priežiūros įstaigų ir paslaugų restruktūrizavimo trečiojo etapo programos nuostatos, susijusios su asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklo optimizavimu, šios programos įgyvendinimo terminas pratęstas iki 2012 metų pabaigos.

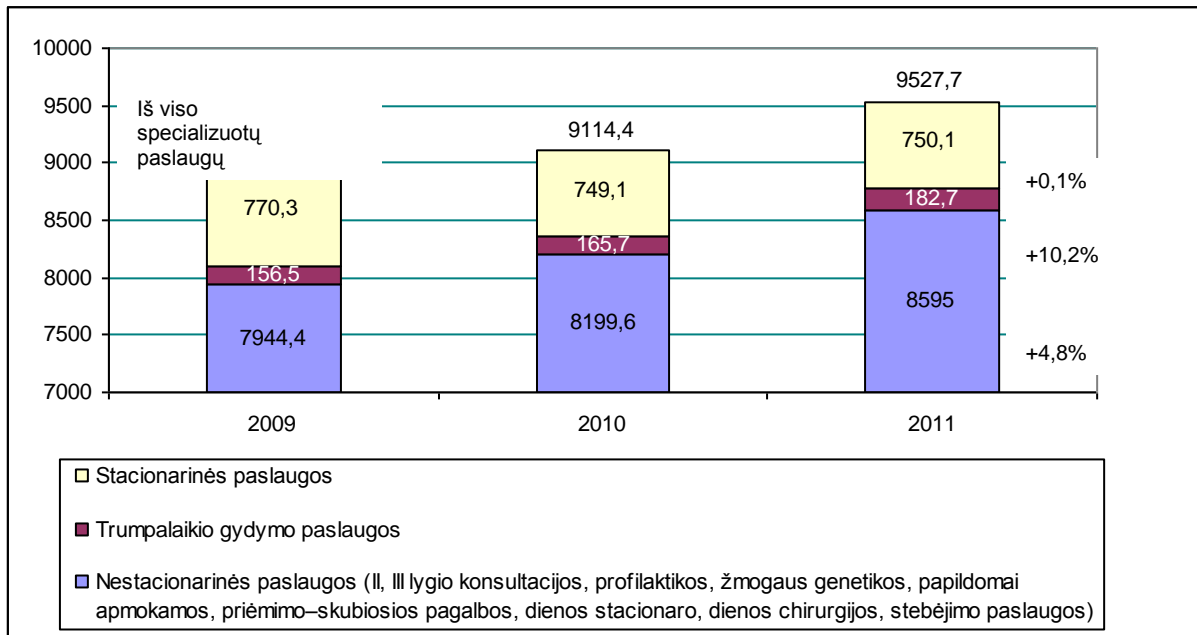
Parengti teisės aktai, leidžiantys restruktūrizuojant ligonines pagal galimybes teikti ne stacionarines, o pacientui priimtinesnes ir ekonomiškai veiksmingesnes dienos stacionaro, dienos chirurgijos ir kitas paslaugas. 2011 metais daugiau paslaugų suteikta ekonomiškai veiksmingomis paslaugų teikimo formomis.

1 lentelė. Faktiškai suteiktų asmens sveikatos priežiūros paslaugų duomenys 2010–2011 metais (paslaugų skaičius, tūkst.)

	Specializuotos ambulatorinės paslaugos*	Priėmimo–skubiosios pagalbos paslaugos	Dienos stacionaro paslaugos	Dienos chirurgijos paslaugos	Stebėjimo paslaugos	Trumpalaikio gydymo paslaugos	Stacionarinės paslaugos
2010 metai	7 464,8	149,6	410,9	129,7	44,6	165,7	749,1
2011 metai	7 789,9	156,8	448,3	144,7	55,2	182,7	750,1
Pokytis 2011 metais, palyginti su 2010 metais, procentais	+4,4	+4,8	+9,1	+11,6	+23,8	+10,2	+0,1

2011 metais, palyginti su 2010 metais, faktiškai suteiktų nestacionarinių paslaugų (II ir III lygio konsultacijos, profilaktikos, žmogaus genetikos, papildomai apmokamos, priėmimo–skubiosios pagalbos, dienos stacionaro, dienos chirurgijos, stebėjimo paslaugos) pagausėjo 4,8 procento, trumpalaikio gydymo paslaugų – 10,2 procento. Sveikatos priežiūros paslaugų restruktūrizavimo planuotas ekonominis efektas 2011 metais sudarė 84,6 mln. litų.

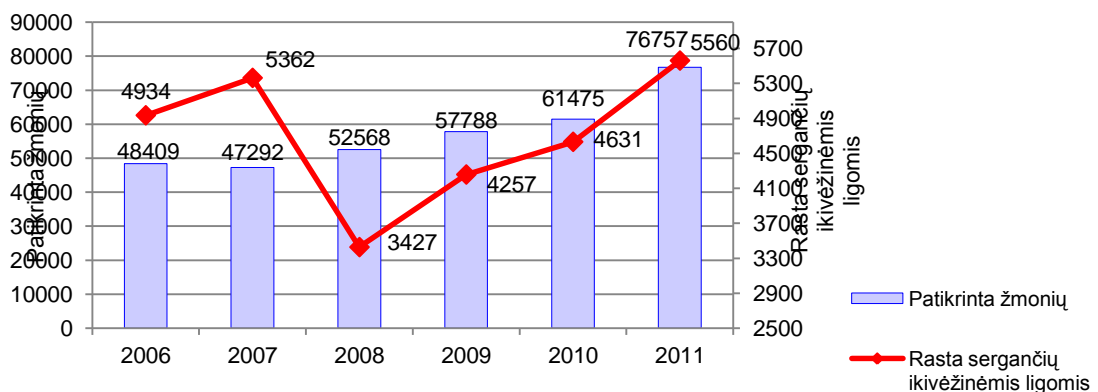
* Specializuotos ambulatorinės paslaugos: II ir III lygio konsultacijos, profilaktikos, žmogaus genetikos, papildomai apmokamos paslaugos.

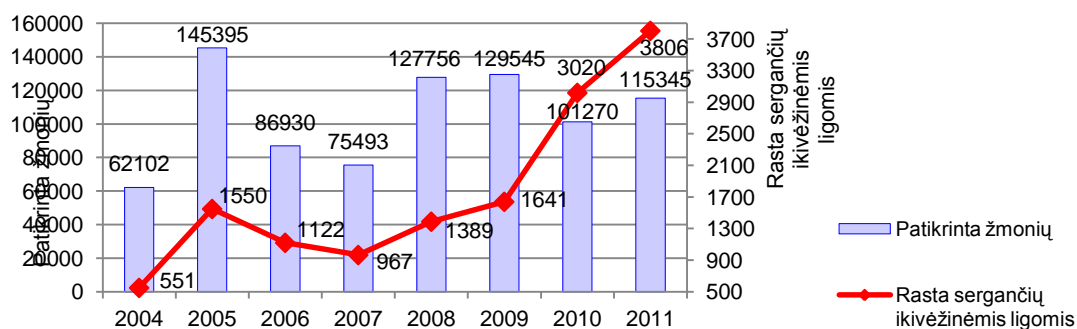
15 pav. Faktiškai suteiktų stacionariųjų, nestacionariųjų ir trumpalaikio gydymo asmens sveikatos priežiūros paslaugų skaičius (tūkst.) 2009–2011 metais

Pirminės sveikatos priežiūros grandies stiprinimas. 2011 metais buvo toliau tobulinama mokėjimo už pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas sistema – plečiama šeimos gydytojų ir pirminės sveikatos priežiūros srityje dirbančių slaugytojų kompetencija ir funkcijos, formuojama šeimos gydytojo komanda (šeimos gydytojas, slaugytojas, akušeris, socialinis darbuotojas ir kita), įvedamos 2 skatinamosios paslaugos (nėščiosios šlapimo pasėlio tyrimas besimptomai bakterijai nustatyti ir antibiotikogramos atlikimas). Pradėta mokėti už gerų darbo rezultatų rodiklį „sergančiųjų arterine hipertenzija hospitalizacija“. Įvestas finansinis skatinimas už prisirašymą prie šeimos gydytojo – kiekvieno šeimos gydytojo, o ne gydytojų komandos aptarnaujamo gyventojų paslaugų metinė bazinė kaina didinama 2 balais. Nustatyti pirminės odontologinės pagalbos vaikams gerų darbo rezultatų rodikliai.

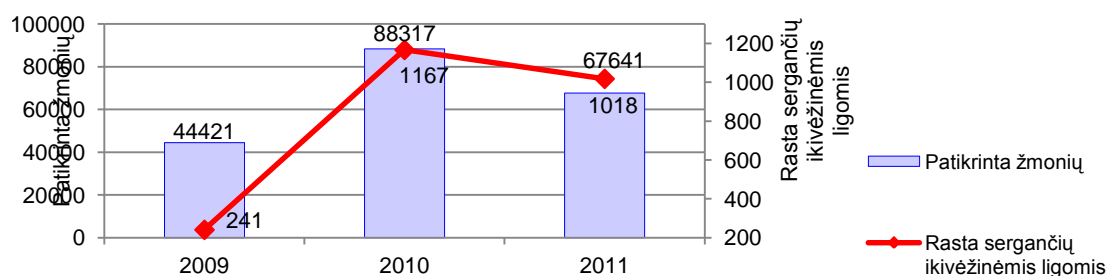
Siekiant mažinti sergamumą ir mirtingumą nuo gimdos kaklelio, priešinės liaukos, storosios žarnos vėžio ir kitų vėžinių ligų, 2011 metais toliau buvo vykdomos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo finansuojamos prevencinės programos.

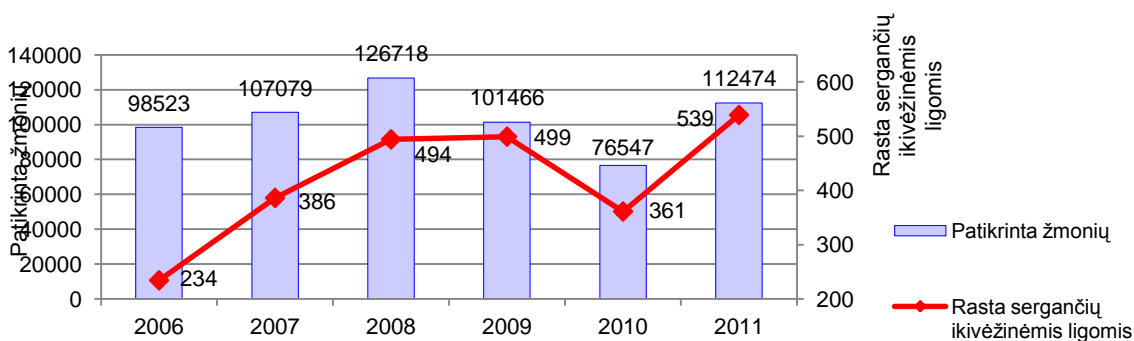
16 pav. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programos duomenys

17 pav. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programos duomenys

18 pav. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programos duomenys

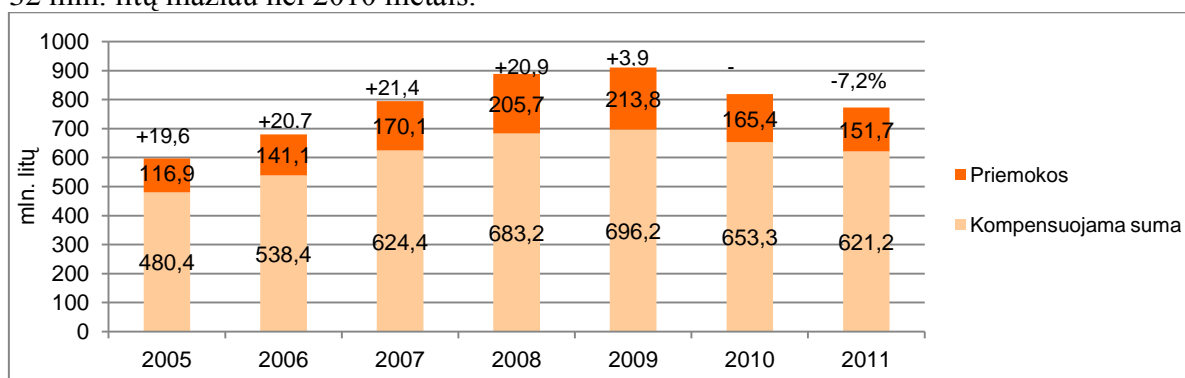
19 pav. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programos duomenys

Vaistų kainų mažinimas. Pacientų priemokos už kompensuojamuosius vaistus 2010 metais, palyginti su 2009 metais, sumažėjo nuo 213,9 mln. litų iki 165,4 mln. litų, tai yra pacientai sutaupė 48,5 mln. litų. 2011 metais, palyginti su 2010 metais, pacientų priemokos dar sumažėjo nuo 165,4 mln. litų iki 151,7 mln. litų per metus ir 2011 metais pacientai sutaupė 13,7 mln. litų.

Faktinė vidutinė priemoka už kompensuojamąjį receptą sumažėjo nuo 18,8 lito (2009 metais) iki 14,2 lito (2010 metais). 2011 metais, palyginti su 2010 metais, paciento priemoka už vieną kompensuojamąjį receptą sumažėjo dar 1,2 lito, tai yra iki 13 litų.

Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto išlaidos vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms kompensuoti 2010 metais, palyginti su 2009 metais, sumažėjo nuo 696,2 mln. litų iki 653,3 mln. litų, arba 43,9 mln. litų per metus. 2011 metais Privalomojo

sveikatos draudimo fondo biudžetas vaistams kompensuoti išleido 621,2 mln. litų, arba 32 mln. litų mažiau nei 2010 metais.

20 pav. 2005–2011 metų vaistų ir medicinos pagalbos priemonių kompensuojamos sumos ir pacientų priemokos sumos santykis (mln. litų)

Sutaupytos lėšos panaudotos naujiems, moderniems vaistiniams preparatams kompensuoti. Iš viso 2011 metais pradėta kompensuoti 16 naujų vaistinių preparatų.

Sveikatos priežiūros sistemos finansavimo tobulinimas. Siekiant įdiegti šalies mastu stacionariųjų paslaugų apmokėjimą, taikant giminingų diagnozių grupių metodą, 2011 metais atlikti svarbūs darbai grupuojant aktyvaus gydymo stacionarines paslaugas pagal giminingų diagnozių grupių sistemą:

įteisintas Tarptautinės statistinės ligų ir susijusių sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtasias pataisytas ir papildytas leidimas „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija TLK-10-AM);

Valstybinės ligonių kasos interneto svetainėje paskelbtas TLK-10-AM – medicininių intervencijų ir Kodavimo standartų elektroninis vadovas;

sukurta Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“ Stacionariųjų paslaugų apskaitos posistemė, skirta asmens sveikatos priežiūros paslaugoms grupuoti pagal giminingų diagnozių grupių sistemą;

patvirtintos naujos statistinės formos Nr. 066/a-LK „Stacionare gydomo asmens statistinė kortelė“ bandomoji versija ir šios formos laikinosios pildymo, pateikimo ir tikslinimo taisyklės. Nuo 2011 m. balandžio 1 d. įteisinamas šios formos pildymas ir stacionariųjų paslaugų grupavimas pagal giminingų diagnozių grupes dviejose bandomosiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose (viešojoje įstaigoje Vilniaus universitetinėje Antakalnio ligoninėje ir viešojoje įstaigoje Mykolo Marcinkevičiaus ligoninėje), o nuo birželio 1 dienos visose ligoninėse pradėtas bandomasis aktyvaus gydymo stacionariųjų paslaugų grupavimas pagal giminingų diagnozių grupių sistemą;

atliktas aktyvaus gydymo asmens sveikatos priežiūros įstaigų pajamų modeliavimas ir vertinimas per 3 mėnesius sukauptos informacijos pagrindu, taikant (australiškus) AR-DRG grupių kainų koeficientus. Patvirtintas Giminingų diagnozių grupių sąrašas, Normatyvinės gydymo trukmės ir kainų koeficientų pagal giminingų diagnozių grupes sąrašas, bazinė aktyviojo gydymo atvejo (gydymo etapo) kaina, pagal kurią nustatomos šiam gydymui priskiriamų paslaugų bazinės kainos.

Nuo 2012 m. sausio 1 d. šalies mastu įdiegtas aktyviojo gydymo stacionariųjų (tarp jų ir dienos chirurgijos) paslaugų apmokėjimas taikant giminingų diagnozių grupių metodą ir įgyvendinamos priemonės, užtikrinančios sklandų perėjimą prie naujos apmokėjimo sistemos.

Greitosios medicinos pagalbos sistemos optimizavimas. 2011 metais už greitosios medicinos pagalbos paslaugas pradėta mokėti pagal vienodus kriterijus. Kaina diferencijuota miesto ir kaimo gyventojams, taip pat nustatytas optimalus aptarnaujamų miesto ir kaimo gyventojų, tenkančių vienai budinčiai greitosios medicinos pagalbos brigadai, skaičius. Pradėta atskirai mokėti už dispečerinių tarnybų paslaugas ir įvestas kriterijus – greitosios medicinos pagalbos geri darbo rezultatai. Taip pat numatyta, kad ne vėliau kaip nuo 2012 m. sausio 1 d. greitosios medicinos pagalbos dispečerinių tarnybų funkcijos turi būti atliekamos Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Vilniaus apskričių centrų greitosios medicinos pagalbos paslaugas teikiančiose įstaigose.

Sveikatos sistemos įstaigų valdymo optimizavimas. 2011 metais toliau buvo tobulinamas Sveikatos apsaugos ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų valdymas ir finansavimas:

Higienos instituto statusas pakeistas į biudžetinę įstaigą;

nuo 2012 m. sausio 1 d. Valstybinę medicininio audito inspekciją prie Sveikatos apsaugos ministerijos prijungus prie Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos, išlaidos sumažintos 330 tūkst. litų. Atsisakius besidubliuojančių funkcijų, etatų skaičius sumažėjo 5 etatais;

biudžetinė įstaiga Nacionalinis transplantacijos biuras nuo 2011 m. liepos 1 d. tapo viešojo administravimo įstaiga Nacionaliniu transplantacijos biuru prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Nustatytas didžiausias leistinas pareigybių skaičius – 25 pareigybės;

2012 metais bus reorganizuota Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos.

E. sveikatos sistemos plėtra. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo pakeitimus, kuriais įvesta elektroninės sveikatos sistemos sąvoka, apibrėžtas Lietuvos e. sveikatos sistemos valdymas, įtvirtintas valstybės Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos steigimas. Patvirtinti Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos nuostatai. Pagrindiniu informacinės sistemos tvarkytoju paskirta valstybės įmonė Registrų centras, sistemos tvarkytojomis taip pat paskirtos sveikatinimo veiklą vykdančios įstaigos, o sistemos valdytoja – Sveikatos apsaugos ministerija. Siekiant sukurti Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinę sistemą, numatoma įgyvendinti Europos Sąjungos finansinės paramos lėšomis finansuojamą projektą „E. sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros plėtra“. Paciento duomenys, susiję su sveikata, ateityje bus tvarkomi elektroniniu būdu.

XXII. KOVA SU NESAIKINGU ALKOHOLIO VARTOJIMU IR NARKOMANIJA

Instituciniai pokyčiai. Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sujungimo būdu reorganizuoti į naują Vyriausybės įstaigą – Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentą, kuriam pavesta rengti valstybines alkoholio, tabako, narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programas, koordinuoti ir kontroliuoti jų įgyvendinimą.

Alkoholio ir tabako kontrolė. Patvirtinta Alkoholio ir tabako kontrolės 2012–2014 metų programa (tarpinstitucinis veiklos planas), kurios pagrindinis tikslas – mažinti visų alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių vartojimą Lietuvoje. Programa taip pat siekiama skatinti piliečius saugoti sveikatą vartojant mažiau alkoholio, mažinti alkoholinių gėrimų prieinamumą, tobulinti sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų, vykdančių alkoholio vartojimo prevenciją ir teikiančių sveikatos priežiūros paslaugas, kvalifikaciją, remti nevyriausybinių institucijų veiklą kuriant laisvą nuo alkoholio vartojimo ir rūkymo aplinką.

Priimti Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimai, nuo 2013 metų drausiantys mažmeninės prekybos vietose parduoti alų, sidrą, alaus mišinius su nealkoholiniais gėrimais, alkoholinius kokteilius, išpilstytus į didesnę negu vieno litro tarą.

Narkotinių medžiagų vartojimo prevencija. 2011 metais buvo patvirtinti svarbūs strateginiai dokumentai, nustatantys Lietuvos valstybės politikos prioritetus, kryptis ir priemones narkotikų vartojimo prevencijos srityse.

Vykdamt psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją, organizuotos socialinės prevencinės akcijos „Sugriauk mitus apie kvaišalus“, „Gimiau nerūkantis“, „Kai širdys plaka išvien“. Rengta ir platinta metodinė medžiaga, apmokyti specialistai. Daug dėmesio skirta sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, reabilitacijos paslaugų prieinamumui užtikrinti ir padidinti, taip pat teisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) apyvartos kontrolei stiprinti.

Mažinant neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų pirmtakų (prekursorių) pasiūlą, buvo stiprinama šių medžiagų apyvartos kontrolė, ugdomas neigiamas visuomenės požiūris į narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą, ypač tarp vaikų ir jaunimo.

XXIII. MIGRACIJOS POLITIKA

Užsienio valstybių aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimos nariams atvykimo į Lietuvą sąlygų supaprastinimas. Siekiant skatinti į Lietuvą atvykti aukštos kvalifikacijos darbuotojus, taip pat sutrumpinti užsieniečių prašymų išduoti leidimą gyventi Lietuvoje nagrinėjimo terminus, Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektas.

Vidaus reikalų ministro ir užsienio reikalų ministro bendru įsakymu patvirtintu vizų išdavimą reglamentuojančiu tvarkos aprašu padidintas sąrašas asmenų, kuriems gali būti išduodama nacionalinė ilgalaikė viza. Siekiant skatinti mokslininkų ir pedagogų atvykimą, nustatyta, kad nacionalinę ilgalaikę vizą gali gauti užsieniečių, atvykstančių į Lietuvos Respubliką dirbti pedagoginio darbo ir (arba) vykdyti mokslinių tyrimų ir (arba) eksperimentinės plėtros darbų mokslo ir studijų institucijose, šeimos nariai.

Asmens dokumentų ir kelionės dokumentų su biometriniais duomenimis išdavimo ir kontrolės sistemos diegimas. Patvirtinta Leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje blanko privalomoji forma, o nuo 2012 metų pradžios užsieniečiams pradėti išduoti biometriniai leidimai gyventi Lietuvos Respublikoje.

Siekiant atitikties Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, keičiamos teisės aktų, reglamentuojančių asmens be pilietybės kelionės dokumento, užsieniečio paso ir pabėgėlio kelionės dokumento išdavimą, nuostatos, susijusios su asmenų pirštų atspaudų nuskaitymo tvarka.

Siekiant mažinti administracinę naštą, pakeistos teisės aktų, reglamentuojančių dokumentų užsieniečiams išdavimą, nuostatos – atsisakyta reikalavimo pateikti dokumentus, kurių duomenys yra tvarkomi duomenų bazėse, tarp jų ir dokumentus, patvirtinančius sumokėtą valstybės rinkliavą, taip pat atsisakyta reikalavimo pateikti dokumentų kopijas, kai pateikiami šių dokumentų originalai.

Nelegalios migracijos prevencijos ir kontrolės stiprinimas. Siekiant stiprinti nelegalios migracijos prevenciją ir kontrolę, išplėstas administracinės atsakomybės taikymas, susijęs su užsieniečių teisine padėtimi. Nustatyta atsakomybė: užsieniečiui už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje, asmenims, kurie atstovauja juridiniams asmenims, už gyvenamojo ploto suteikimą neteisėtai esantiems šalyje užsieniečiams ar sąlygų užsiimti tam tikra veikla sudarymą tokiems užsieniečiams, asmenims, kvietusiems užsieniečius laikinai atvykti į Lietuvos Respubliką ir pateikusiems melagingus duomenis arba kitu neteisėtu būdu padėjusiems užsieniečiams gauti dokumentą, patvirtinantį teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje.

Sėkmingai įgyvendinus projektą „Nacionalinės vizų informacinės sistemos įdiegimas“, Lietuva nuo 2011 m. spalio 11 d. prisijungė prie Europos Sąjungoje pradėjusios veikti Centrinės vizų informacinės sistemos. Ši sistema palengvina patikrinimus prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų perėjimo punktų ir Europos Sąjungos valstybių narių teritorijoje, padeda nustatyti asmenis, kurie neatitinka atvykimo, buvimo ar gyvenimo Europos Sąjungos valstybių narių teritorijoje sąlygų, ir taip užkirsti kelią galimoms grėsmėms valstybių vidaus saugumui.

Praktinis bendradarbiavimas migracijos klausimais su gretimomis Rytų valstybėmis. Vyriausybė patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Moldovos Respublikos Vyriausybės protokolą dėl Europos Bendrijos ir Moldovos Respublikos susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos įgyvendinimo. Pasirašytas Lietuvos

Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl asmenų readmisijos (dar neratifikuotas).

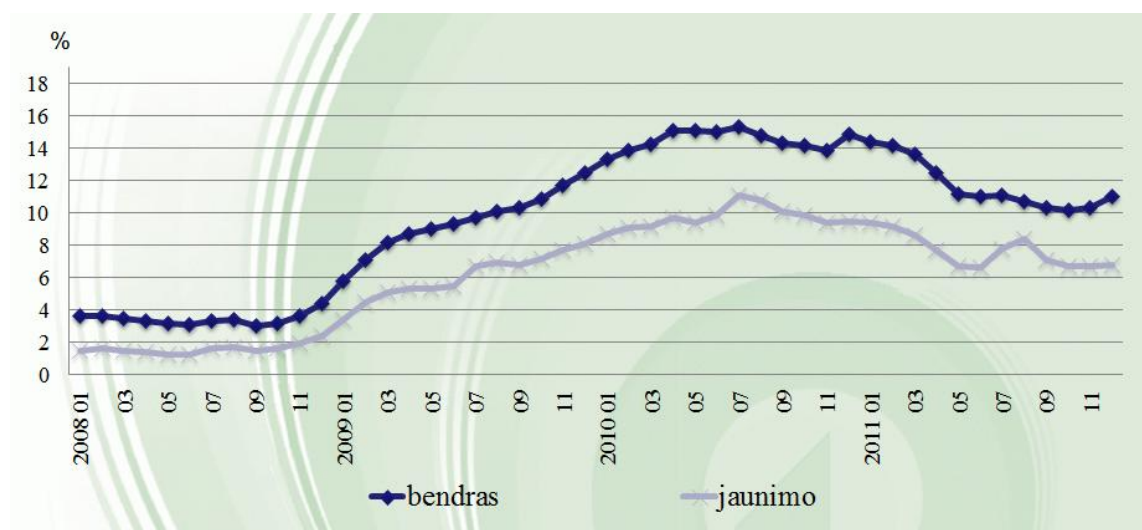
Siekiant pasirengti įgyvendinti Seimo ratifikuotą Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės susitarimą dėl Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos pasienio gyventojų kelionių tvarkos, patvirtintas priemonių planas ir Vietinio eismo per sieną leidimo išdavimo, keitimo ir panaikinimo Baltarusijos Respublikos pasienio gyventojui tvarkos aprašas. Vyriausybės 2011 m. rugsėjo 14 d. nutarimu Nr. 1081 pakeisti Užsieniečių registro nuostatai.

XXIV. JAUNIMO POLITIKA

Plėtojant jaunimo politiką, stiprinamas tarpžinybinis bendradarbiavimas vietos savivaldos ir nacionaliniu lygmenimis, prioritetas teikiamas jaunimo užimtumui skatinti, jaunimo organizacijų potencialui stiprinti.

Jaunimo užimtumas. 2011 metais jaunimo nedarbas mažėjo. 2012 m. sausio 1 d. darbo biržoje registruota 29,6 tūkst. jaunų (iki 25 metų) bedarbių. 2012 m. sausio 1 d. registruota 7,5 tūkst. absolventų. 2012 m. sausio 1 d. jaunimas sudarė 13 procentų visų bedarbių (2011 metais – 14,4 procento). 2012 m. sausio 1 d. buvo 10 tūkst. jaunų ilgalaikių bedarbių (registruotų darbo biržoje daugiau nei 6 mėnesius). Tai 50 procentų mažiau nei 2011 m. sausio 1 d. (buvo 20 tūkst.).

Registruotas jaunimo nedarbas (įregistruotų jaunų (16–24 metų) bedarbių procentas nuo jaunų darbingo amžiaus gyventojų) 2012 m. sausio 1 d. sudarė 6,8 procento. Palyginti su 2011 m. sausio 1 d., registruotas jaunimo nedarbas sumažėjo 2,7 procentinio punkto (buvo 9,5 procento).

21 pav. Registruotas jaunimo nedarbas mėnesio pabaigoje (procentais nuo 16–24 metų gyventojų)

Šaltinis – Lietuvos darbo birža

Dažna jaunimo nedarbo priežastis – profesinio pasirengimo, darbo patirties trūkumas arba įgytų profesinių žinių ir darbo rinkos reikmių neatitikimas. Pusė jaunuolių (32,5 tūkst.) darbo ieškojo pirmą kartą (neturi darbo patirties), kas antras jaunas bedarbis (31,8 tūkst.) neturėjo profesinės kvalifikacijos, todėl negalėjo konkuruoti darbo rinkoje.

Siekiant integruoti jaunus (iki 25 metų) bedarbius į darbo rinką, 9,7 tūkst. asmenų įtraukta į aktyvios darbo rinkos politikos priemones. Iš jų 1,7 tūkst. nusiųsta į profesinį mokymą, 2,5 tūkst. įtraukta į darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonę.

Per 2011 metus įdarbinta 37,9 tūkst. jaunų (iki 25 metų) bedarbių (59,1 procento įregistruotų jaunų bedarbių), tai 11,4 procento daugiau nei 2010 metais, kai jų buvo įdarbinta 34,1 tūkst. (46,1 procento).

Jaunimo verslumo skatinimas. Įgyvendinant Nacionalinę jaunimo verslumo skatinimo ir ugdymo programą, daugiausia dėmesio skirta jaunų žmonių užimtumui vasarą ir jų verslumo ugdymui per amatų veiklą (2011 metais iš dalies finansuoti 7 projektai). Plėtojant jaunimo politiką savivaldybėse ir įgyvendinant Jaunimo politikos plėtros savivaldybėse programą, siekiama stiprinti savivaldybių jaunimo reikalų tarybas, skatinama jaunimo organizacijų veikla, stiprinami jų ryšiai su savivaldybių institucijomis ir bendruomenėmis.

Skatinant verslą pradėdantį jaunimą, toliau įgyvendinama mikrokreditų (iki 86 tūkst. litų) teikimo priemonė „Verslumo skatinimas“. Ji padeda sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, taip pat fiziniams asmenims pradėti savo verslą. Mikrokreditų teikimas derinamas su pradedančiųjų verslą mokymu ir konsultavimu. Mikrokreditai teikiami per 57 kredito unijas. Iki 2011 m. gruodžio 1 d. buvo išduotos 146 paskolos (iš jų – 57 jauniems asmenims). Mokymuose ir konsultacijose jau dalyvavo 3 336 asmenys (iš jų – 1 419 jaunų asmenų).

Jaunų žmonių pilietiškumo skatinimas. Įgyvendinant programą „Veiklus jaunimas“, buvo paremti 144 projektai, kuriais skatinamas jaunų žmonių pilietiškumas, tolerancija, ugdomas solidarumo jausmas, į veiklą įtraukiamas mažiau galimybių turintis jaunimas, padedama išvengti socialinės atskirties. Tiesiogiai programoje „Veiklus jaunimas“ 2011 metais dalyvavo 4,6 tūkst. jaunų žmonių.

Siekiant stiprinti jaunimo organizacijas, skatinti jaunus žmones dalyvauti visuomeniniame gyvenime, 2011 metais buvo toliau remiamos nacionalinės ir regioninės jaunimo struktūros – finansuotos 49 programos ir projektai, skirti jaunimo organizacijoms stiprinti. Per 2011 metus programose ir projektuose dalyvavo 37,5 tūkst. jaunų asmenų. Įvairių jaunimo organizacijų veikloje dalyvauja 12 procentų Lietuvos jaunimo.

Siekiant per ateinančius 3 metus įgyvendinti jaunimo politikos prioritetus, tikslus, veiksmų kryptis, valstybės ir visuomenės siekius, 2011 metais patvirtintas Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programos įgyvendinimo 2011–2013 metų priemonių planas.

Plėtojamas Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos koordinuojamo tinklo informacinis portalas www.eurodesk.lt, kuriame teikiama informacija apie jaunimo padėti

Europoje, jaunimo veiklą, problemas ir jų sprendimo būdus. Šį portalą aplankė 431,4 tūkst. unikalių lankytojų (IP).

XXV. KŪNO KULTŪROS IR SPORTO POLITIKA

Aukšto meistriškumo sportas. 2011 metais po daugiau nei 72 metų pertraukos mūsų šalyje buvo sėkmingai suorganizuotas Europos vyrų krepšinio čempionatas. Lietuva pirmą kartą istorijoje surengė tokio lygio (dalyvavo 24 Europos valstybių vyrų krepšinio rinktinės) Europos krepšinio čempionatą. Čempionato metu buvo sužaista 90 rungtynių, kurias arenose stebėjo 135 tūkst. žiūrovų.

2011 metais šalies sportininkai olimpinėse žaidynėse, pasaulio ir Europos suaugusiųjų, jaunimo ir jaunių čempionatuose laimėjo 293 medalius (iš jų: olimpinių sporto šakų Europos ir pasaulio suaugusiųjų čempionatuose – 8 medalius (3 aukso, 1 sidabro ir 4 bronzos); olimpinių sporto šakų Europos ir pasaulio jaunimo čempionatuose – 7 medalius (2 aukso, 3 sidabro ir 2 bronzos); olimpinių sporto šakų Europos ir pasaulio jaunių čempionatuose, Europos jaunimo olimpiniam festivalyje – 26 medalius (8 aukso, 11 sidabro ir 7 bronzos). Neįgalieji sportininkai pasaulio ir Europos čempionatuose, specialiosios olimpiados žaidynėse iškovojo 45 medalius.

Lietuvos olimpinis sporto centras atrinko ir sporto klasių principu (užtikrinant nakvynę, maitinimą, ugdymą ir mokomąjį sportinį darbą) rengė 80 Lietuvos perspektyvinės pamainos sportininkų (10 sportininkų daugiau nei 2010 metais). Lietuvos olimpiniam sporto centre buvo rengiami 199 olimpinės pamainos vasaros ir žiemos šakų ir 123 Lietuvos olimpinės rinktinės kandidatai (suaugusieji sportininkai).

2011 metais sportininkams pasiruošti olimpinėms žaidynėms papildomai buvo skirta 200 tūkst. litų Privatizavimo fondo lėšų.

Kūno kultūros ir sporto infrastruktūra. 2011 metais padidintos galimybės sportuoti visiems – įrengta 12 universalių dirbtinės dangos sporto aikštelių, pastatyti (ar rekonstruoti) ir atiduoti naudoti 9 (įskaitant 3 pramogų ir sporto arenas) modernūs ir tarptautinius standartus atitinkantys sporto infrastruktūros objektai.

Kūno kultūros ir sporto rėmimo fondo lėšomis buvo remiami 233 iš 601 pateikto projekto. Mažėjant fondo finansavimui, pirmenybė buvo teikiama tiems projektams, kurie susiję su Europos ir pasaulio čempionatų bei kitų svarbių sporto renginių organizavimu Lietuvoje (2012 metais Lietuvoje vyks 5-osios TAFISA pasaulio sporto visiems žaidynės, Pasaulio jaunimo irklavimo čempionatas, Europos dviračių treko čempionatas) ir sportininkų atranka į olimpinės žaidynes (2012 metais vyks Londono olimpinės žaidynės ir pirmosios Jaunimo žiemos olimpinės žaidynės). Vertinant projektus buvo atsižvelgiama ir į tai, kiek prie projekto įgyvendinimo prisideda atitinkama savivaldybė ar ministerija, kaip projektas atitinka šios institucijos veiklos prioritetus, kiek jį remia privataus sektoriaus subjektai. Tokiu būdu skatinamos viešojo ir privataus sektorių partnerystės iniciatyvos, tarpinstitucinis požiūris į Lietuvos gyventojų fizinio aktyvumo ir sveikos gyvensenos skatinimą.

Vaikų ir jaunimo fizinio aktyvumo ir sveikos gyvensenos skatinimas. 2011 metais 9-ioose programos „Sugražinkime vaikus į stadionus“ projektuose dalyvavo 25 275 vaikai. Vykdamas Vaikų mokymo plaukti bendrojo lavinimo mokyklose programą, 2011 metais 1 746 moksleiviai buvo mokomi plaukti ir saugiai elgtis vandenyje ir prie vandens. Buvo organizuojami įvairūs konkursai („Sportiškiausia mokykla“, „Geriausių Lietuvos mokinių sportininkų ir jų trenerių dešimtukas“, „Geriausias kūno kultūros mokytojas“, „Sveikuolių sveikuolis“), kurių nugalėtojai paskatinti Kūno kultūros ir sporto departamento įsteigtais prizais.

Sportininkų skatinimas. 2011 metais buvo padidintos valstybės stipendijos didelio meistriškumo sportininkams. Tai įgyvendinta be papildomų valstybės biudžeto asignavimų – racionaliai paskirsčius lėšas olimpinių, parolimpinių ir kurčiųjų olimpinių žaidynių programoms vykdyti bei Kūno kultūros ir sporto departamento vidaus administravimui.

Siekdama tinkamai įvertinti sportininkų, atstovaujančių Lietuvai tarptautinėse sporto varžybose, laimėjimus ir užtikrinti teisingą premijų už sporto laimėjimus paskirstymą visiems prie šio laimėjimo prisidėjusiems asmenims, Vyriausybė nustatė, kada gali būti paskirta didesnė premija ar premija už kitokį sporto laimėjimą. Kad būtų tinkamai įvertinti universiados prizininkai, nustatytos vienodo dydžio premijos visų į universiados programą įtrauktų sporto šakų (rungčių) nugalėtojams, neatsižvelgiant į tai, ar laimėjimas pasiektas olimpinėje, ar neolimpinėje sporto šakoje (rungtyje).

VYRIAUSYBĖS 2012 METŲ VEIKLOS PRIORITETAI

Vyriausybė, tikėdama, kad 2012 metai taps vilties, tarpusavio pasitikėjimo ir sėkmės, naujų pažangos darbų pradžios ir lūžio mūsų šalies gyvenime ir ekonomikos srityje metais, tęsia pradėtus darbus. Tik sutelktomis jėgomis įmanoma sukurti modernią, veržlią ir atvirą pasauliui Lietuvą, tokią šalį, kurioje gera gyventi ir dirbti, kurios kiekvienas pilietis, įgyvendindamas savo lūkesčius, su optimizmu žvelgia į ateitį.

Svarbiausi siekiai:

gerinti verslo aplinką ir mažinti nedarbą. Mažinti administracinę naštą verslui, suteikti daugiau galimybių pradėti ir plėtoti smulkų ir vidutinį verslą, sukurti įvairesnes ir patogesnes teisinės verslo formas, leisiančias kurti naujas darbo vietas;

išlaikyti finansinį stabilumą ir stabilizuoti valdžios sektoriaus skolos lygį (bendrojo vidaus produkto procentais). Valstybės skola neturi tapti našta ateities kartoms;

siekti, kad gyventojai gautų kuo geresnės kokybės viešąsias paslaugas, kad jos būtų veiksmingos, teikiamos greitai ir skaidriai. Iš esmės pakeisti tarnautojų požiūrį į gyventojams teikiamas paslaugas, griežtai reikalauti atsakomybės iš jas teikiančių valstybės tarnautojų;

išskaidyti monopolijas energetikos srityje, mažinti energijos kainas. Kurti naują energetikos ir transporto infrastruktūrą, kuri visiems laikams įtvirtintų valstybės ekonominę nepriklausomybę;

kovoti su korupcija valdžios sektoriuje. Pasiiekti, kad sumažėtų korupcijos galimybių labiausiai jos pažeistose srityse, užtikrinti atsakomybės už korupciją neišvengiamumą, galutinai įtvirtinti valdžios, ypač viešųjų pirkimų, skaidrumo ir nešališkumo standartus;

pertvarkyti socialinio draudimo ir pensijų sistemą, užtikrinti jos ilgalaikį finansinį tvarumą, orią dabarties ir ateities pensininkų senatvę; kurti šeimai ir bendruomenei draugišką aplinką;

sukurti veikiančią mokymosi visą gyvenimą sistemą, garantuojančią nuolatinį vidutinės ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą, naujų kompetencijų įgijimą aukštosiose mokyklose, profesinio mokymo ir kitose įstaigose.

I. PALANKESNĖ APLINKA VERSLUI – NAUJOMS DARBO VIETOMS KURTI

Mažesnė administracinė našta, darbo santykių lankstumas ir tiesioginės užsienio investicijos paskatins kurti naujas ir geriau apmokamas darbo vietas. Bus rūpinamasi kvalifikuotų darbuotojų išsaugojimu šalyje, švietimo sistemos veiksmingumo ir atitikties rinkos paklausai didinimu, nes tik tai gali užtikrinti didesnės pridėtinės vertės gamybos plėtrą.

Kryptys:

Gerinti verslo sąlygas ir skatinti verslumą: sumažinti licencijų, leidimų ir kitokių reikalavimų, taip pat verslo priežiūros naštą, didinti finansinių išteklių prieinamumą smulkiąjam verslui, ypač jį pradedant.

Įvertinti jau padarytų darbo santykių lankstumo pakeitimų poveikį ir plačiau taikyti pasiteisinusias priemones, analizuojant darbo laiko bei darbo sutarčių sudarymo ir nutraukimo reglamentavimą, sumažinti administracinę naštą darbo santykių srityje.

Plėtoti pažangią ekonomiką.

Siekti pritraukti tiesiogines užsienio investicijas ir skatinti eksportą.

Kurti ir įgyvendinti sistemines priemones, kurios užtikrins specialistų kvalifikacijos suteikimo ir perkvalifikavimo atitiktį rinkos poreikiams.

Pertvarkyti piniginės socialinės paramos sistemą. Siekti, kad žmonės būtų motyvuoti dirbti ir išvengtų ilgalaikės priklausomybės nuo piniginės socialinės paramos (socialinių pašalpų ir kompensacijų būstui išlaikyti) sistemos.

Pertvarkyti mokslinių tyrimų finansavimą ir valdymą, kad mokslas būtų naudingas visuomenei ir valstybei.

II. STABILŪS VIEŠIEJI FINANSAI – EKONOMIKOS AUGIMO PAGRINDAS

Bus išlaikytas viešųjų finansų stabilumas ir pasitikėjimas finansų rinkomis, mažinant valdžios sektoriaus deficitą ir stabilizuojant valdžios sektoriaus skolos lygį.

Kryptys:

Mažinti oficialiai neapskaitomos ekonomikos prielaidų ir sąlygų.

Siekti, kad 2012 metais nebūtų perviršinio biudžeto deficito.

Toliau įgyvendinti valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos reformą, optimizuoti Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų tvarkymą.

III. NAUJOS KOKYBĖS VIEŠOSIOS PASLAUGOS ŽMONĖMS

Bus siekiama, kad viešųjų paslaugų teikimo srityje būtų daugiau pasirinkimo galimybių ir geros kokybės paslaugų. Valstybės lėšos bus naudojamos veiksmingai, o sutaupytos lėšos skiriamos paslaugų kokybei gerinti. Bus užtikrinta asmenų, kurie kreipiasi į viešojo administravimo institucijas ir įstaigas, gera aptarnavimo kokybė – didinamas paslaugų prieinamumas, garantuojamas viešumas ir mažinama administracinė našta.

Kryptys:

Baigti optimizuoti sveikatos priežiūros įstaigų tinklą ir pertvarkyti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų struktūrą.

Taikyti giminingų diagnozių grupių (DRG) metodą aktyviojo gydymo stacionariųjų paslaugų apmokėjimui ir užtikrinti su DRG susietą vienodą šių paslaugų sąnaudų apskaitą gydymo įstaigose.

Skatinti savarankišką mokyklų tobulėjimą, kviesti mokinius ir mokytojus įsivertinti ir atsiskaityti už savo pasiekimus ir mokyklos veiklą, organizuoti mokyklų išorinį vertinimą ir rezultatų viešinimą.

Baigti numatytus aukštojo mokslo sistemos pertvarkymo darbus (aukštųjų mokyklų tinklo konsolidacija, studijų kokybės valdymo priemonės, tęstinio mokymo pertvarka).

Baigti valstybės valdomų įmonių pertvarką pagal veiksmingo valdymo standartus (įgyvendintos skaidrumo gairės, nustatyti veiklos efektyvumo rodikliai, parengta valdymo organų skyrimo tvarka).

Gerinti administracinių ir viešųjų paslaugų teikimą: užtikrinti didesnę šių paslaugų prieinamumą perkeltiant jas į elektroninę erdvę, susieti paslaugų kokybę su vartotojų pasitenkinimo rodikliais, veiksmingiau taikyti vieno langelio principą.

IV. EKONOMINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS STIPRINIMAS (ENERGETIKOS IR TRANSPORTO INFRASTRUKTŪROS MODERNIZAVIMAS)

Bus kuriamas vartotojams palankus ir aplinkai nekenksmingas energetikos sektorius, užbaigta elektros energetikos sektoriaus ir tęsiama gamtinių dujų sektoriaus pertvarka – tai sudarys sąlygas konkurencijai iki šiol monopoliniame energetikos sektoriuje ir ilguoju laikotarpiu užtikrins mažiausias (rinkos) kainas vartotojams. Bus sparčiau įgyvendinami strateginiai energetikos infrastruktūros projektai, kurie užtikrins patikimą energetinės sistemos veikimą. Bus siekiama, kad Lietuva kartu su partneriais iš kitų Europos Sąjungos valstybių (Švedijos, Vokietijos) taptų lydere formuojant Rytų–Vakarų transporto koridoriaus regioninės reikšmės transporto mazgą (logistikos ir transporto klasterį) pietinėje Baltijos jūros dalyje.

Kryptys:

Tęsti energijos tiekimo įvairovę užtikrinančių projektų – suskystintų gamtinių dujų terminalo ir naujos atominės elektrinės – įgyvendinimą.

Įgyvendinti elektros energetikos ir gamtinių dujų sektorių pertvarką pagal Trečiojo Europos Sąjungos energetikos paketo nuostatas.

Tęsti elektros jungčių su Lenkija („LitPol Link“) ir Švedija („NordBalt“) projektų įgyvendinimą.

Didinti atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą. Sukurti energijos išteklių biržą.

Užtikrinti energijos vartotojų interesų apsaugą, skatinti energijos taupymą ir efektyvų vartojimą.

Tęsti transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą.

Plėtoti intermodalinį transportą ir skatinti logistikos paslaugų plėtrą.

Diegti informacinių išteklių valdymo procesus, siekiant kuo geriau panaudoti informacinių technologijų išteklius. Siekti, kad Lietuva ir toliau būtų viena iš pasaulio lyderių pagal šviesolaidinio interneto plėtrą.

Diplomatinėmis priemonėmis prisidėti prie valstybės ekonominės nepriklausomybės stiprinimo ir svarbiausių energetikos ir transporto projektų įgyvendinimo. Tęsti veiklą įvairiuose tarptautiniuose forumuose įvairiomis priemonėmis, siekiant, kad Baltarusijoje ir Kaliningrado srityje nebūtų vykdomi tarptautinių saugumo standartų neatitinkantys branduolinių jėgainių projektai.

V. SKAIDRUMAS IR ATSAKOMYBĖ VIEŠAJAME SEKTORIUJE

Bus didinamas skaidrumas ir mažinama korupcijos prielaidų labiausiai korupcijos pažeistose srityse – sveikatos apsaugos, viešųjų pirkimų, teritorijų planavimo, statybų.

Kryptys:

Užtikrinti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiklos (priimamų sprendimų, viešųjų finansų naudojimo, išduodamų dokumentų, teikiamų paslaugų) viešumą.

Didinti skaidrumą ir mažinti korupcijos prielaidų sveikatos apsaugos, viešųjų pirkimų, statybos priežiūros srityse.

Diegti informacines technologijas, skirtas baudžiamojo proceso ir administracinių nusižengimų teisenos procedūroms optimizuoti ir modernizuoti.

VI. STIPRI ŠEIMA – STIPRI BENDRUOMENĖ

Bus formuojamas teigiamas požiūris į šeimą, sudaromos sąlygos derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, šeimos skatinamos aktyviau dalyvauti ekonominėje ir visuomeninėje veikloje, didinama paslaugų šeimai įvairovė, suteikiama daugiau įgaliojimų bendruomenių ir šeimų organizacijoms ir skatinamas jų kūrimasis.

Kryptys:

Plėtoti paslaugas šeimai ir didinti jų prieinamumą; sudaryti sąlygas bendruomenių organizacijoms ir nevyriausybinėms organizacijoms dalyvauti teikiant viešąsias paslaugas.

Sukurti šeimos politikos įgyvendinimo veiksmų koordinavimo visais valstybės valdymo lygiais schemą, įtraukti vietos valdžios institucijas į šeimos politikos formavimą ir įgyvendinimą.

VII. NARYSTĖS NATO ĮTVIRTINIMAS IR PASIRENGIMAS PIRMININKAUTI EUROPOS SĄJUNGOS TARYBAI

Bus stiprinamas nacionalinis saugumas, vadovaujantis nuostata, kad narystė NATO suteikia Lietuvai patikimas kolektyvinės gynybos garantijas, tačiau neatleidžia nuo atsakomybės skirti pastangas ir išteklius savo pačios ir bendram Aljanso saugumui stiprinti. Bus siekiama, kad valstybei įveikiant finansinius sunkumus būtų nuosekliai didinami krašto apsaugai skiriami asignavimai. Bus pasirengta priiimti didesnę atsakomybę už Europos integraciją. Bus siekiama įgyvendinti Lietuvos strateginius interesus kartu su Europos partneriais – taip užtikrinti daugiau Europos Lietuvoje ir daugiau Lietuvos Europoje.

Kryptys:

Modernizuoti Lietuvos kariuomenę, taip pat formuoti kariuomenės rezervą ir rengti piliečius valstybės gynybai.

Dalyvauti NATO ir Europos Sąjungos tarptautinėse operacijose, NATO greitojo reagavimo pajėgose ir Europos Sąjungos kovinėse grupėse, įgyvendinti NATO pajėgų tikslus ir užtikrinti kitų tarptautinių įsipareigojimų saugumo ir gynybos politikos srityje vykdymą.

Pasirengti pirmininkauti Europos Sąjungos Tarybai – sutelkti institucijas bendram darbui, stiprinti administracinius gebėjimus, įtraukti socialinius partnerius ir informuoti visuomenę apie pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai teikiamą naudą.

Kartu su Lietuvos valdžios institucijomis parengti Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai prioritetus.

VIII. VILNIAUS APSKRITIES SAVIVALDYBIŲ SOCIALINĖ-EKONOMINĖ PLĖTRA

Bus mažinama Vilniaus apskrities savivaldybių ekonominė ir socialinė atskirtis – keliamas regiono gyventojų verslumo lygis, spartinamas šio regiono infrastruktūros vystymasis, Vilniaus apskrities savivaldybių gyventojai skatinami dalyvauti socialinėje ir kultūrinėje veikloje. Panaudojant Vilniaus apskrities savivaldybių ekonominį potencialą, bus siekiama darnios Vilniaus miesto ir Vilniaus apskrities savivaldybių plėtros.

Kryptys:

Skatinti Vilniaus apskrities savivaldybių gyventojų verslumą, pritraukiant privačias investicijas, plėtojant pažintinį ir aktyvaus poilsio turizmą.

Didinti teikiamų socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, įvairovę ir prieinamumą Vilniaus regione ir skatinti regiono bendruomenių įsitraukimą į socialinę veiklą.

Užtikrinti švietimo (valstybine ir gimtąja kalba) prieinamumą ir kokybę, aktyvinti kultūrinį Vilniaus apskrities regiono gyvenimą.

LIETUVOS ŪKIO KONKURENCINGUMO TENDENCIJŲ 2011 METŲ ATASKAITA

Seimo 2006 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. X-921 „Dėl Seimo ir Vyriausybės veiklos principų įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas“ Vyriausybė įpareigota kiekvienais metais pateikti Seimui išsamią šalies ūkio konkurencingumo tendencijų ataskaitą (toliau – konkurencingumo ataskaita), Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir šiai strategijai įgyvendinti būtinų nacionalinės svarbos projektų, susijusių su ilgalaikio Lietuvos ūkio konkurencingumo didinimu, įgyvendinimo ataskaitą, taip pat kartu su konkurencingumo ataskaita teikti šalies sėkmės rodiklių duomenis.

Vyriausybė, vykdydama šį Seimo įpareigojimą, teikia Seimui konkurencingumo ataskaitą, kurią sudaro dvi dalys: „I. Lietuvos ūkio konkurencingumo tendencijos ir jų vertinimas“ ir „II. Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijos ir veiksmų programų įgyvendinimas“.

I. LIETUVOS ŪKIO KONKURENCINGUMO TENDENCIJOS IR JŲ VERTINIMAS

Lietuvos ūkio konkurencingumą pasaulyje geriausiai atspindi tarptautinių institucijų atlikti vertinimai. Turime žinoti, kaip atrodome tarptautiniu mastu, taip pat vidines Lietuvos konkurencingumo stipriąsias, silpnąsias vietas ir problemas. Esamą Lietuvos konkurencingumo būklę geriausiai rodo 3 tarptautinių institucijų vertinimai: verslo aplinkos vertinimas (Pasaulio banko „Doing Business“ 2012 metų tyrimas), pasaulio konkurencingumo indeksas (Pasaulio ekonomikos forumo 2011–2012 metų konkurencingumo tyrimas) ir korupcijos suvokimo indeksas („Transparency International“ 2011 metų tyrimas).

Verslo aplinkos vertinimas (Pasaulio banko „Doing Business“ 2012 metų tyrimas)

Dėl pakitusios Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ vertinimo metodikos¹ 2011 metais Lietuva šiame tyrime nukrito dviem pozicijomis, palyginti su ankstesniais metais, ir yra 27 tarp 183 verslui palankių pasaulio valstybių.

---

¹ Atlikdamas „Doing Business“ tyrimą, Pasaulio bankas pagal savo metodiką įvertina 183 pasaulio valstybių verslo aplinką. Tai pagrindinis verslo aplinką vertinantis rodiklis, leidžiantis palyginti esamą Lietuvos verslo aplinkos būklę su kitomis valstybėmis. Tyrimą sudaro šių indeksų įvertinimas: verslo pradžia; statybos leidimų išdavimas; prijungimas prie elektros tinklų; nuosavybės registravimas; kreditų gavimas; investuotojų apsauga; mokesčių mokėjimas; užsienio prekyba; sutarčių sudarymas; verslo pabaiga. Atskirai pateikiami darbuotojų įdarbinimo rezultatai. Pasaulio bankas kasmet pateikia klausimynus savo partneriams (konsultacinėms įmonėms, advokatų kontoroms) kiekvienoje valstybėje, pagal gautus atsakymus apibendrina rezultatus ir pateikia juos savo interneto svetainėje.

Kaip rodo palankumo verslui tyrimas, Lietuvoje smarkiai pagerėjo investuotojų apsauga (šioje srityje pakilta 28 pozicijomis ir atsidurta 65 vietoje). Geriau vertinamas ir mokesčių mokėjimas (pakilta 5 pozicijomis ir atsidurta 62 vietoje), užsienio prekyba (pakilta 2 pozicijomis ir atsidurta 28 vietoje). Geriausiai Pasaulio bankas įvertino nuosavybės registravimą: pagal šį kriterijų Lietuva lenkia ne tik kaimynines, bet ir Vakarų Europos valstybes ir yra net 7 vietoje.

Kad gerėtų verslo pradžios sąlygos, siūloma panaikinti minimalaus įstatinio kapitalo reikalavimą uždarosioms akcinėms bendrovėms, reikalavimą verslui turėti ir naudoti antspaūdą, sutrumpinti įmonės registravimo PVM mokėtoju terminą nuo 7 iki 3 darbo dienų. Statybų srityje ketinama sumažinti statinio registravimo per vieną darbo dieną Registrų centro įkainius. Ketinama sumažinti prisijungimo prie elektros tinklų procedūrų nuo 5 iki 3, jų trukmę – nuo 148 iki 74 dienų, taip pat mažinti Vilniuje prisijungimo prie vandentiekio ir kanalizacijos įkainį ir procedūrų.

Artimiausios Lietuvos kaimynės: Estija – 24 vieta (palyginti su 2010 metais, nukrito iš 18 vietos), Latvija – 21 vieta (+10), Baltarusija – 69 vieta (+22), Rusija – 120 vieta (+4), Lenkija – 62 vieta (–3).

Pasaulio reitingo viršūnėje – Singapūras (nepakito ir aukščiausią įvertinimą gavusių valstybių penketukas: Honkongas, Naujoji Zelandija, JAV, Danija), ambicingiausias ekonomines reformas įgyvendinusi valstybė – Baltarusija (pakilo iš 91 vietos į 69 vietą). Paskutinė – 183 vieta atiteko Čadui. Aukščiausią vietą iš posovietinių ir pokomunistinių valstybių užimanti Gruzija šiemet vienu laipteliu pakilo – į 16 vietą.

1 lentelė. Lietuvos vertinimas pagal palankumo verslui 2012 ir 2011 metų tyrimą

	Vertinimas		
	2012 metais	2011 metais	pokyčiai („+“ pagerėjimas, „–“ pablogėjimas)
Palankumo verslui vertinimas	27	25	–2
Verslo pradžia	101	89	–12
Statybos leidimų išdavimas	47	47	–
Prijungimas prie elektros tinklų	81	67	–14
Nuosavybės registravimas	7	6	–1
Kreditų gavimas	48	45	–3
Investuotojų apsauga	65	93	+28
Mokesčių mokėjimas	62	67	+5
Užsienio prekyba	28	30	+2
Sutarčių sudarymas	15	18	+3
Verslo pabaiga	40	39	–1

Šaltinis – Pasaulio bankas („World Bank“ 2012)

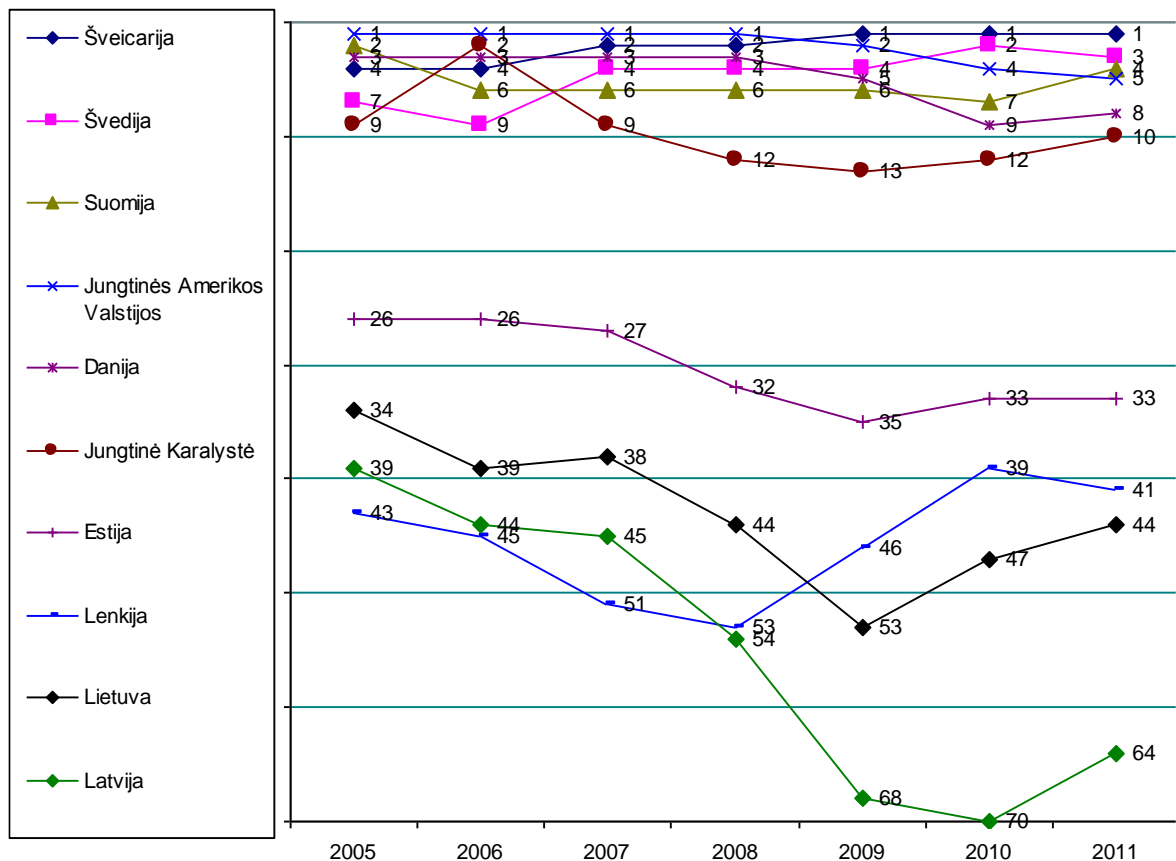
Pastaba. Einamieji metai atspindimi kitų kalendorinių metų ataskaitoje (pavyzdžiui, 2011 metų rezultatai pateikti 2012 metų ataskaitoje).

Pasaulio ekonomikos forumo 2011–2012 metų konkurencingumo tyrimas

Siekdamas įvertinti valstybių išsivystymo lygį ir konkurencingumą, Pasaulio ekonomikos forumas kasmet atlieka pasaulio valstybių konkurencingumo tyrimą, kuriame dalyvauja daugiau nei šimtas valstybių (2011 metais – 142, 2010 metais – 139 valstybės).

2011 metų konkurencingumo tyrimo duomenimis (žr. 1 pav.), pagal bendrąjį konkurencingumo indeksą Lietuva iš 47 vietos pakilo į 44 vietą, Estija liko toje pat vietoje kaip 2010 metais (33 vieta), o Latvija, nuo 2006 metų smukusi, 2011 metais pakilo 6 pozicijomis ir užima 64 vietą.

Pagal pagrindinių reikalavimų subindeksą, įvertinantį valstybės institucinę aplinką, infrastruktūrą, makroekonomiką, sveikatos apsaugą ir pradinį išsilavinimą, Lietuva iš 52 vietos pakilo į 49 vietą. Geriausiai įvertinta Lietuvos infrastruktūra (43 vieta 2011 ir 2010 metais), sveikatos apsauga ir pradinis išsilavinimas (46 vieta 2011 metais ir 52 vieta 2010 metais), prasčiausiai – makroekonominė aplinka (73 vieta 2011 metais ir 71 vieta 2010 metais) ir institucinė aplinka (62 vieta 2011 metais ir 60 vieta 2010 metais).

1 pav. Lietuvos ir kai kurių pasaulio valstybių reitingo pagal bendrąjį konkurencingumo indeksą kitimas 2005–2011 metais

Pagal našumą skatinančius veiksmus, aprėpiančius aukštojo išsilavinimo ir profesinio mokymo, prekių ir darbo rinkos našumo, finansų rinkos plėtros, technologinės parengties, rinkos dydžio vertinimus, Lietuva pakilo iš 49 vietos į 48 vietą. Kaip ir praeitais metais gerai vertinama Lietuvos aukštojo išsilavinimo ir profesinio mokymo sritis – 26 vieta (2010 metais 25 vieta) ir technologinė parengtis – 34 vieta (2010 metais 33 vieta). Prasčiausiai vertinama Lietuvos finansų rinkos plėtra – 89 vieta (kaip ir 2010 metais), rinkos dydis – 79 vieta (2010 metais 77 vieta). Pagal inovacijų ir verslo lankstumą (s sofistikaciją) Lietuva iš 48 vietos nusileido į 50 vietą.

Valstybių konkurencingumo 2011–2012 metų ataskaitoje Lietuva gerai vertinama pagal darbo užmokesčio nustatymo lankstumą (8 vieta), judriojo ryšio abonentų ir turinčiųjų aukštąjį išsilavinimą skaičių (atitinkamai 11 ir 12 vietos), moterų užimtumą (20 vieta), ŽIV/AIDS prevenciją (21 vieta), interneto spartą (27 vieta), geležinkelių infrastruktūros kokybę (25 vieta), galimybę naudotis internetu mokyklose (27 vieta), kelių kokybę (32 vieta), mokslo ir gamybos darbuotojų bendradarbiavimą (31 vieta) ir kūdikių mirtingumo rodiklį (32 vieta).

Lietuvai reikia tobulinti šias pagrindines sritis: apmokestinimo masto ir poveikio; išsilavinusių gyventojų išvykimo; įdarbinimo, atleidimo iš darbo ir paskolų prieinamumo. Remiantis bendruoju konkurencingumo indeksu, valstybės skirstomos pagal ekonominio išsivystymo etapus. Iki 2008 metų Lietuva buvo priskiriama toms valstybėms, kuriose ekonomika grindžiama našumu. Nuo 2009 metų Lietuva, kaip ir Latvija su Estija, priskiriama valstybėms, pereinančioms į naujovėmis grindžiamą (žinių) ekonomiką.

Korupcijos suvokimo indeksas² („Transparency International“ 2011 metų tyrimas)

Pagal „Transparency International“ atlikto 2011 metais korupcijos suvokimo indekso tyrimą Lietuvai skirta 4,8 balo ir 50 vieta tarp 183 valstybių. 2010 metais Lietuva gavo 5 balus ir užėmė 46 vietą tarp 178 valstybių; 2009 metais – 4,9 balo, o 2008 metais – 4,6 balo. Po 2011 metais atlikto korupcijos suvokimo indekso tyrimo pirmauja Naujoji Zelandija (9,5 balo), Danija (9,4 balo) ir Suomija (9,4 balo).

---

²„Transparency International“ atliekamas korupcijos suvokimo indekso tyrimas – vienas garsiausių pasaulyje, parodo, kaip įvairioms pasaulio valstybėms sekasi kontroliuoti korupciją. Esama būklė įvertinama konkrečiu balu – nuo 0 iki 10 (0 – labai korumpuota valstybė, o 10 – labai skaidri valstybė).

2 lentelė. Europos Sąjungos ir kitų Vakarų Europos valstybių korupcijos suvokimo 2011 metų indeksas

Vieta regione	Valstybė	Korupcijos suvokimo indeksas	Vieta regione	Valstybė	Korupcijos suvokimo indeksas
1	Danija	9,4	16	Kipras	6,3
2	Suomija	9,4	17	Ispanija	6,2
3	Švedija	9,3	18	Portugalija	6,1
4	Norvegija	9	19	Slovėnija	5,9
5	Nyderlandai	8,9	20	Malta	5,6
6	Šveicarija	8,8	21	Lenkija	5,5
7	Liuksemburgas	8,5	22	Lietuva	4,8
8	Islandija	8,3	23	Vengrija	4,6
9	Vokietija	8	24	Čekija	4,4
10	Austrija	7,8	25	Latvija	4,2
11	Jungtinė Karalystė	7,8	26	Slovakija	4
12	Airija	7,5	27	Italija	3,9
13	Belgija	7,5	28	Rumunija	3,6
14	Prancūzija	7	29	Graikija	3,4
15	Estija	6,4	30	Bulgarija	3,3

Šaltinis – „Transparency International“

LIETUVOS ŪKIO KONKURENCINGUMO NACIONALINĖ APLINKA

Ekonomikos nuosmukis stipriai paveikė investavimo procesus ir vartojimą, tačiau 2011 metai buvo sėkmingi Lietuvos ekonomikai. Ūkis 2011 metais augo 5,9 procento – sparčiausiai per paskutinius 3 metus (BVP 2011 metų kainomis sudarė 106 mlrd. litų). Tai antras (po Estijos) rezultatas pagal BVP augimą Europos Sąjungoje. 2011-ieji buvo puikūs metai šalies pramonei. Pramonės produkcija, palyginti su 2010 metais, išaugo 7,4 procento, Lietuvos eksporto augimas 2011 metais buvo vienas sparčiausių Europos Sąjungoje. Prekių eksportas 2011 metais sudarė 69,6 mlrd. litų ir, palyginti su tuo pačiu 2010 metų laikotarpiu, padidėjo 28,8 procento. Mažmeninės prekybos įmonių apyvarta 2011 metais, palyginti su 2010 metais, padidėjo 20,6 procento. Tai rodo, kad atsigauna vidaus rinka, gyventojai, užuot taupe, aktyviau vartoja. Nedarbas ne itin sparčiai, tačiau mažėjo visus 2011 metus ir buvo 15,4 procento, arba 2,4 procento mažesnis nei 2010 metais. Valstybė vykdo ir remia struktūrines reformas, didinančias konkurenciją produktų, darbo ir finansų rinkose. Sparčių technologinių pokyčių sąlygomis valstybės politika turi būti skirta užimtumui ir darbo rinkos lankstumui didinti, mokesčių sistemai tobulinti, kad būtų užtikrinta spartesnė inovacinės veiklos plėtra ir technologinė pažanga. Atliekant finansų rinkų struktūrines reformas, daug dėmesio skiriama rizikos kapitalui, užtikrinančiam finansinius išteklius aukštųjų technologijų verslui ir inovacijoms sparčiau plėtoti.

Mokslo ir studijų įstaigų infrastruktūros, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos bazės atnaujinimas ir plėtra

Toliau vykdomi kolegijų ir universitetų infrastruktūros atnaujinimo ir studijoms reikalingos įrangos įsigijimo projektai – 2011 metais baigti įgyvendinti 2 projektai. Ypač svarbus Vilniaus universiteto projektas „Šiuolaikinio telechirurgijos centro (Lietuvos chirurgijos rezidentūros bazės) Vilniaus universitete įkūrimas“ – įsigyta telemedicininė, medicinos įranga ir stimulatoriai leis atnaujinti chirurgijos rezidentūros programą; rengiami medikai galės kur kas geriau praktiškai taikyti įgytas teorines žinias. Tai greitins mokymo procesą, mažins parengtų gydytojų klaidų. Baigtas įgyvendinti projektas „Žemaitijos kolegijos Mažeikių fakulteto studijų bazės sukūrimas“ – suremontuotose ir studijoms reikalinga įranga aprūpintose patalpose mokosi Žemaitijos kolegijos Vadybos fakulteto studentai.

Mokymosi visą gyvenimą programos parengimas ir jos projektų įgyvendinimas

Informacija pateikta Vyriausybės ataskaitos XVII dalyje „Švietimo ir mokslo pertvarka“.

Mokslo, studijų ir verslo integravimo tinklo sukūrimas

Švietimo ir mokslo ministerija administravo 14 slėnių projektų įgyvendinimą. 2011 metais pradėjo veikti 5 nauji centrai, įsteigti Europos Sąjungos ir nacionalinio biudžeto lėšomis. Kauno technologijos universitete 2011 metų sausį veiklą pradėjo Maisto mokslo ir technologijų kompetencijos centro vienos iš kryptų padalinys. Centro patalpos naudojamos studijoms, moksliniam darbui. Centro atsiradimas skatina mokslo ir verslo bendradarbiavimą – sukurta kelių maisto technologijų tyrimo bazė leido pradėti vykdyti verslo įmonių bandomuosius užsakymus, skirtus jų gaminamai ar planuojamai kurti produkcijai pagerinti. Kitas struktūrinis šio centro padalinys, susijęs su vaisių ir daržovių maisto ir technologijų tyrimais, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centre veiklą pradėjo 2011 metų vasarį. Sparčiai kuriamo „Nemuno“ slėnio sudėtyje centras pradės veikti 2012 metais. Vilniaus universitete 2011 metų kovą pradėjo veikti Optoelektronikos technologijų centras, turintis šiuolaikišką įrangą ir infrastruktūrą, kuriais galės naudotis įmonės, nepajėgiančios investuoti į tokio lygio tyrimus; centras pagerins technologinių studijų kokybę, jame bus atliekami taikomieji mokslo darbai. Vilniaus Gedimino technikos universitete 2011 metų birželį veiklą pradėjo Civilinės inžinerijos mokslo centras, atliekantis kai kuriuos civilinės inžinerijos mokslinius tyrimus ir statybos sektoriui reikalingus tyrimus. Visu pajėgumu centras pradės veikti 2012 metais.

2011 metų pabaigoje pagal vieną iš baigtų įgyvendinti slėnių projektų įsteigtas ir veiklą pradėjo Informacinių technologijų atviros prieigos centras – sudėtinė „Santaros“ slėnio informatikos ir komunikacijų technologijų komponentė, įsigytas superkompiuteris; centras

teiks skaičiavimo paslaugas diegiant ir aprūpinant naujus studijų dalykus ir technologijų mokymą; Vilniaus universitetas galės dalyvauti įgyvendinant tarptautines programas – kurti naujas informacijų ir komunikacijų technologijas.

2011 metais įkurti 5 integruoti mokslo ir verslo slėniai, kuriuose veiks atviros prieigos centrai. Diegiant atviros prieigos centrų veiklos modelį, nuspręsta atnaujinti jų valdymo reglamentą (supaprastinti atviros prieigos centrų sudarymo ir registravimo tvarką, atnaujinti jų vertinimo tvarką), kadangi beveik visos slėnių projektus įgyvendinančios institucijos (14 institucijų) jau išigijo daug naujausios šiuolaikinės moksliniams tyrimams atlikti reikalingos įrangos. Įranga jau galėjo būti naudojama mokslo ir verslo poreikiams tenkinti, todėl aktyviai imtasi kurti atviros prieigos centrus ir tobulinti jų veiklos modelį – prireikė didesnės veiksmų laisvės užtikrinant atvirą prieigą prie sukurtos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) infrastruktūros ne tik mokslo institucijoms, bet ir verslo subjektams.

Rizikos kapitalo priemonės

JEREMIE kontroliuojančiojo fondo priemonei „Rizikos kapitalo fondai“ įgyvendinti skirta 111,2 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšų. Rizikos kapitalo fondų investicijos skirtos didelio augimo potencialo įmonėms. 2010 metais pasirašytos sutartys su uždarosiomis akcinėmis bendrovėmis „BaltCap Management“ ir „LitCapital Asset Management“, pagal šias sutartis įsteigti 2 rizikos kapitalo fondai (komandinės ūkinės bendrijos „Lithuania SME Fund“ ir „LitCapital I“). Fondus sudaro 70 procentų Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšų ir 30 procentų privačių investuotojų lėšų. Nuo veiklos pradžios iki 2011 m. gruodžio 31 d. fondai į 6 įmones investavo 15 mln. litų (kartu su privačių investuotojų lėšomis).

Kitai JEREMIE kontroliuojančiojo fondo rizikos kapitalo priemonei „Bendrai investuojantis fondas (verslo angelai)“ skirta 27,6 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšų. Į įmonės kapitalą investuojama ne daugiau kaip 45 procentai iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų skirtų lėšų ir ne mažiau kaip 55 procentai privačių investicijų, iš kurių bent 5 procentus turi investuoti pats valdytojas, o kitą dalį privatus investuotojas – „verslo angelas“. Nuo veiklos pradžios iki 2011 m. gruodžio 31 d. fondas kartu su „verslo angelais“ investavo į 7 įmones 5,7 mln. litų.

Europos investicinis fondas 2011 metais atrinko naujausių pagal JEREMIE iniciatyvą Lietuvoje steigiamų rizikos kapitalo fondų valdytoją. Koordinuojamas „Practica Capital“ profesionalų konsorciumas, kuris įsteigs naują fondų valdymo įmonę, pasirinktas valdyti Pradinės stadijos rizikos kapitalo ir Rizikos kapitalo fondus (*angl. Seed and Venture Capital Funds*), kurie investuos akcinį kapitalą į labai mažas, mažas ir vidutines Lietuvos įmones. Numatomas naujųjų Pradinės stadijos rizikos kapitalo ir Rizikos kapitalo fondų dydis – 20,7 mln. eurų. Šie fondai teiks finansavimą nuo itin ankstyvos iki plėtros stadijų ir verslo paramą

augimo potencialą turinčioms Lietuvos įmonėms. Pagal šią finansinę priemonę ypač daug dėmesio numatoma skirti naujoms labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms ir pagalbai steigiant pradedančiąsias įmones.

Ši priemonė prisidės prie inovacijų potencialo stiprinimo Lietuvoje ir padės atrasti ar išugdyti ateities rinkos lyderius. Naujų fondų steigimo proceso pabaiga priklausys nuo galutinio teisinio įvertinimo ir sėkmingo privačių lėšų pritraukimo į fondus.

Protų susigrąžinimo ir pritraukimo iš kitų valstybių programos parengimas (numatant kiekybinius rodiklius) ir įgyvendinimas

Įgyvendinant Nacionalinę studijų programą pagal priemonę „Studijų kokybės gerinimas, tarptautiškumo didinimas“, siekiama atnaujinti studijų programas ir dalį jų dėstyti užsienio kalba. Iš viso pagal šiuos projektus atnaujinta 130 studijų programų.

Su 18 universitetų ir 23 kolegijomis 2011 metais pasirašytos naujos sutartys „Erasmus“ mobilumui remti 2011–2012 mokslo metais, tam skirta 3,4 mln. litų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir 6,9 mln. litų iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.

Siekiant skatinti Lietuvos aukštojo mokslo tarptautiškumą ir pritraukti į Lietuvos aukštųjų mokyklų antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijas gabius trečiųjų valstybių piliečius, suteikiant jiems paramą studijoms, patvirtintas Paramos teikimo į antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijų programas Lietuvos aukštosiose mokyklose priimtų užsieniečių studijoms tvarkos aprašas. Parama bus teikiama tik į antrosios pakopos studijas įstojušioms užsieniečiams, laikantis nuostatos, kad bakalauro laipsnį užsienietis turėtų įgyti savo valstybės aukštojoje mokykloje. Taip tikimasi pritraukti turinčius motyvų ir dėl savo akademinio kelio tvirtai apsisprendusius užsieniečius. 2011 metais 3 Ukrainos piliečiams, įstojušioms į antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose, skirta stipendija ir išmoka studijų kainai padengti, o 3 Azerbaidžano Respublikos piliečiams skirtos stipendijos.

Paskirtos 7 Lietuvos mokslo premijos, 2011 m. kovo 1 d. Lietuvos mokslų akademijoje vykusiame iškilmingame laureatų apdovanojimo posėdyje diplomai įteikti 13 mokslininkų.

Siekiant skatinti tarptautinį bendradarbiavimą mokslo srityje, užmegzti, atnaujinti ir palaikyti ryšius su lietuvių išeivijos mokslininkais ir verslininkais, 2011 m. liepos 2–5 d. organizuotas XV pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas, jame dalyvavo daugiau nei 300 dalyvių, o bendroje simpoziumo ir Pasaulio lietuvių ekonomikos forumo sesijoje dalyvavo apie 500 dalyvių.

Paskirtos 3 mokslo premijos lietuvių kilmės užsienio mokslininkams ir gyvenantiems užsienyje Lietuvos Respublikos pilietybę turintiems mokslininkams.

Investicijų skatinimo programos parengimas ir įgyvendinimas. Pramoninių parkų (Šiauliuose, Kėdainiuose, Visagine, Marijampolėje, Panevėžyje, Alytuje, Naujojoje Akmenėje ir kitur) įrengimas ir laisvųjų ekonominių zonų (Kaune ir Klaipėdoje) kūrimas

2010–2011 metais parengtas projektas Investicijų pritraukimo 2011–2020 metų programos, kurios tikslas – pritraukti į Lietuvos Respubliką tiesioginių užsienio investicijų: gerinti Lietuvos Respublikos investicinę aplinką ir kurti efektyvią tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo sistemą, skirtą ilgalaikiai Lietuvos Respublikos ūkio plėtrai, ekonomikos augimui skatinti ir visuomenės gerovei didinti.

Kad į pramoninius parkus ateitų kuo daugiau investuotojų, kurie galėtų naudotis ten įrengta infrastruktūra, ir jiems ten būtų sudarytos kuo geresnės veiklos sąlygos, suteikiant mokestines lengvatas, Alytaus, Kėdainių, Marijampolės, Naujosios Akmenės, Panevėžio ir Šiaulių pramoniniuose parkuose pasiūlyta įsteigti laisvasias ekonomines zonas. 2011 m. gruodžio 23 d. Seimas pritarė siūlymui steigti Naujosios Akmenės, Marijampolės ir Šiaulių pramoniniuose parkuose laisvasias ekonomines zonas ir priėmė Lietuvos Respublikos Akmenės laisvosios ekonominės zonos įstatymą, Lietuvos Respublikos Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymą, Lietuvos Respublikos Šiaulių laisvosios ekonominės zonos įstatymą.

Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 1515 pakeistas Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 580 „Dėl Kauno laisvosios ekonominės zonos teritorijos ribų patvirtinimo ir specialiojo plano rengimo“, nustatantis naujas Kauno laisvosios ekonominės zonos ribas ir priskiriantis jai teritoriją, esančią Kaišiadorių rajone. Tai leido Kauno laisvosios ekonominės zonos teritoriją planuoti kitoje potencialiems investuotojams patrauklesnėje teritorijoje.

Kompleksinių programų, skirtų konkrečios MTEP srities ir jai giminingo mokslui imlaus verslo sektoriaus kompleksinei plėtrai ir specialistų rengimui užtikrinti, įgyvendinimas

Įgyvendinant nacionalines kompleksines programas, finansuojama ir vykdoma 12 projektų pagal priemonę „Studijų programų plėtra nacionalinėse kompleksinėse programose“, per 2011 metus panaudota 6,6 mln. litų (iš viso projektams įgyvendinti skirta 42,1 mln. litų), parengtos arba atnaujintos 54 pirmosios ir antrosios pakopų studijų programos, 32 dėstytojai stažavosi ir 54 dėstytojai tobulino kvalifikaciją mokydamiesi pagal neformaliojo švietimo programas, 2011 metais universitetuose į studijų programas, atitinkančias nacionalinių kompleksinių programų tematikas, priimta 816 antrosios pakopos studentų (finansuojamos jų magistrinės studijos).

Įgyvendinant nacionalines kompleksines programas, pagal priemonę „Bendrosios mokslo ir studijų infrastruktūros stiprinimas“ 4 projektams 2011 metais papildomai skirta

daugiau nei 17,4 mln. litų, už kuriuos bus įsigyta papildomos ir kitų techninių parametru įrangos, tai leis gerinti studijų procesą, kompleksiščiau atnaujinti patalpas, skirtas mokslinei tiriamajai veiklai.

Įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos projektą „Aukštos kvalifikacijos specialistų mokslui imlių ūkio subsektorių plėtrai rengimo tobulinimas – NKPDOKT“ (lėšos – 8,89 mln. litų), mokslo ir studijų institucijose pagal NKP tematikas studijuoja 87 trečiosios pakopos studentai.

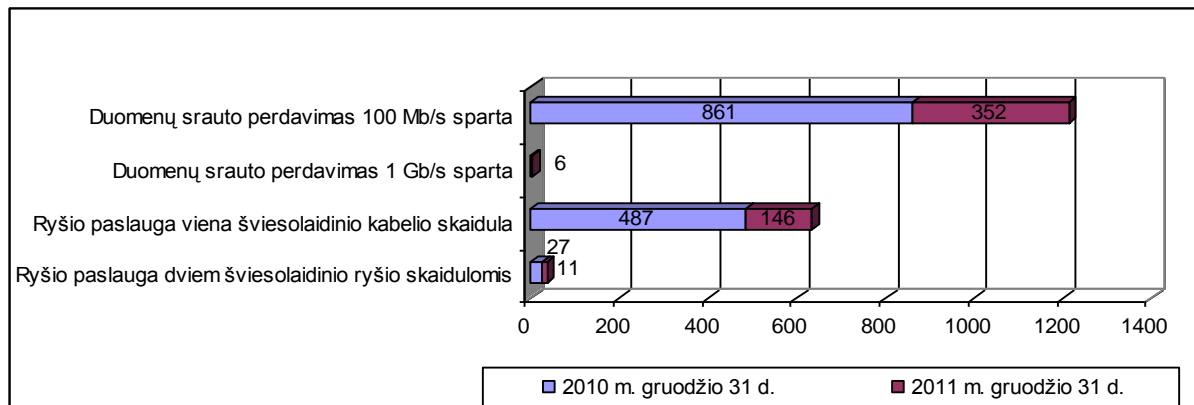
Plačiajuosčių elektroninių ryšių tinklų plėtra Lietuvos kaimiškiose vietovėse

Susisiekimo ministerija kartu su partnere viešąja įstaiga „Plačiajuostis internetas“ įgyvendina projektą „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuosčio tinklo RAIN plėtra“. Projekto tikslas – sudaryti galimybę gyventojams, valstybės ir vietos savivaldos institucijoms, verslo organizacijoms kaimiškųjų vietovių teritorijose naudotis plačiajuosčio ryšio paslaugomis.

Įgyvendinus projektą, 98 procentai kaimiškųjų vietovių gyventojų galės naudotis plačiajuosčio ryšio paslaugomis, bus sudaryta konkurencinė aplinka plačiajuosčio ryšio paslaugų teikėjams, o pagrindiniai žinių centrai kaimiškiose vietovėse – mokyklos, bibliotekos ir viešojo interneto centrai – prijungti prie plačiajuosčio ryšio tinklų.

Įgyvendinant projektą, iki 2011 m. gruodžio 31 d. nutiesta 4 852 kilometrai (apie 99 procentus) iš visų numatytų apie 4 900 kilometrų šviesolaidinių kabelinių linijų.

Per 2011 metus viešoji įstaiga „Plačiajuostis internetas“ pagal projektą „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN“ sukurtu ir pagal projektą „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuosčio tinklo RAIN plėtra“ kuriamu tinklu suteikė ryšio operatoriams 680 naujų ryšio paslaugų, iš jų 205 ryšio paslaugas – šviesolaidinio kabelio skaidulomis (atstumas – 939,238 kilometro), ir 475 duomenų srauto perdavimo 100 Mb/s sparta paslaugas. 2012 metais viešoji įstaiga „Plačiajuostis internetas“ ryšio operatoriams iš viso teikė 1 890 ryšio paslaugų. Iš jų 671 ryšio paslaugą šviesolaidinio kabelio skaidulomis (atstumas – 3 753,746 kilometro), ir 1 219 duomenų srauto perdavimo 100 Mb/s sparta paslaugų. 2011 metais dirbta su 40 interneto paslaugų teikėjų (40 ryšio paslaugų teikimo sutarčių).

2 pav. Viešosios įstaigos „Plačiajuostis internetas“ paslaugų masto kaita

3 lentelė. Šalies ūkio konkurencingumo sėkmės rodiklių pokyčiai

Rodiklis	2006 metais	2007 metais	2008 metais	2009 metais	2010 metais	2011 metais
Darbo našumas (1) – pridėtinė vertė, sukurta per vieną faktiškai dirbtą žmogaus valandą, litais buvusiomis kainomis	27,1	30,8	34,5	31,3	33,6*	
Šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, litais	1 495,7	1 802,4	2 151,7	2 056	1 988,1	2 042*
Tiesioginės užsienio investicijos, palyginti su BVP, procentais***	34,8	35,8	28,3	35,9	37,4	
Užimtumo lygis (15–64 metai), procentais; užimtųjų ir tiriamojo amžiaus gyventojų santykis, procentais	63,6	64,9	64,3	60,1	57,8	60,7
Išlaidų MTEP dalis, kurią sudaro verslo įmonių lėšos, procentais	26,2	24,5	21,4	21	24,1	
Išlaidų MTEP dalis, kurią sudaro valdžios lėšos, procentais	53,6	47,9	55,6	53,9	47,5	
Tyrėjų skaičius, tenkantis tūkstančiui darbo jėgos vienetų	7,6	8,35	8,37	8,43	8,47	
Verslumo lygis (1) – įmonių skaičius tūkstančiui gyventojų (metų pabaigoje)	18	19	20	19	21	
Verslumo lygis (2) – fizinių asmenų, užsiimančių individualia veikla, įskaitant asmenis, dirbančius pagal verslo liudijimus, skaičius tūkstančiui gyventojų (metų pabaigoje)	24	34	36	37	24	
Galutinės energijos intensyvumas, tne/mln. litų BVP	66,4	63,6	60,4	63,7**		
Užimtųjų žemės ūkyje iš visų užimtųjų, procentais (Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (toliau – EVRK) 2 red.)	12,4	10,4	7,9	9,2	9	8,5
Tikėtina vidutinė gyvenimo trukmė (vidutinė būsimo gyvenimo trukmė)	71,1	70,9	71,9	73,1	73,5	
Kūdiklių mirtingumas Lietuvoje (iš 1000 gyvų gimusių)	6,8	5,9	5	5	4,3	

12
(1 priedas)

Rodiklis	2006 metais	2007 metais	2008 metais	2009 metais	2010 metais	2011 metais
Transporto ir saugojimo sukuriama visos pridėtinės vertės dalis (EVRK 2 red.), procentais***	9,8	9,9	9,4	10,7	11,7	
Transporto paslaugų eksportas, palyginti su BVP, procentais***	6,4	5,9	6	5,6	6,6	
Šiltnamio dujų kiekis, išmestas į atmosferą, tūkst. tonų CO ₂ ekvivalentu / mln. litų BVP***	0,281	0,253	0,214	0,235		
Susidarantis gamybinių atliekų kiekis, tūkst. tonų / mln. litų BVP***	51,8	44,5	39,6	41,8	42,6	
Prekių ir paslaugų eksportas, palyginti su BVP, procentais***	58,7	53,7	59,5	54,3	68,2	
Kasybos ir karjerų eksploatavimo; apdirbamosios gamybos parduota ne Lietuvos rinkai produkcija, išskyrus rafinuotus naftos produktus, palyginti su kasybos ir karjerų eksploatavimo, apdirbamosios gamybos parduota produkcija, išskyrus rafinuotus naftos produktus, procentais (EVRK 2 red.)	51,6	52,9	54,2	55,7	59,6	60,2
Eksporto dalis, kurią sudaro aukštųjų technologijų prekės, procentais	4,7	7,7	6,8	6,1	6,2	
Eurostato duomenys						
BVP dalis, tenkanti vienam gyventojui, perkamosios galios standartais	13 100	14 700	15 300	12 900	14 200	
Santykiniai kainų lygiai, Europos Sąjungos-27 = 100. Santykiniai kainų lygiai yra perkamosios galios paritetų (PGP) santykiai su rinkos oficialiais nacionalinių valiutų santykiais. Santykis rodo valstybės kainų lygį, palyginti su Europos Sąjungos-27 vidurkiu (Europos Sąjungos-27 = 100)	57,3	60	65,9	66,2	63,5	
Suderinto vartojimo kainų indekso prekių ir paslaugų kainų pokyčiai, procentais	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1
Mokymosi visą gyvenimą lygis, procentais (25–64 metų asmenų, kurie mokėsi per pastarąsias 4 savaites, procentais)	4,9	5,3	4,9	4,5	4	
Išlaidos mokslo tiriamajai veiklai, palyginti su BVP, procentais. Rodiklis parodo, kokia BVP dalis skiriama mokslo tiriamajai veiklai	0,79	0,81	0,8	0,84		
Pateiktų Europos patentų (EPO) biurui paraiškų 1 000 000 gyventojų	2,8	2,9	3			
Pateiktų Jungtinių Amerikos Valstijų patentų ir prekių ženklų (USPTO) tarnybai paraiškų 1 000 000 gyventojų						
Plačiajuosčio ryšio interneto skvarba, 100 gyventojų	8,4	12,7	16,1	18,2	19,6	

* Išankstiniai duomenys.

** Negalutiniai duomenys.

*** Patikslinti duomenys.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

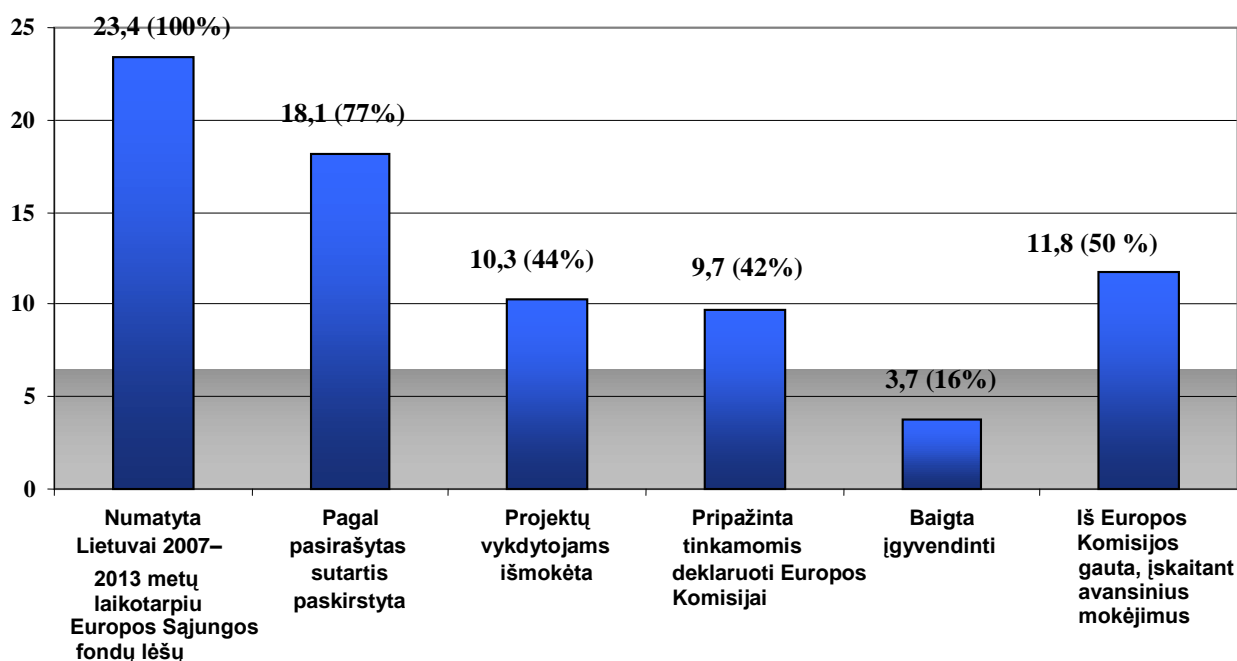

II. LIETUVOS 2007–2013 M. EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMO STRATEGIJOS IR VEIKSMŲ PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMAS

Europos Komisijos 2011 m. gruodžio 31 d. pateiktais duomenimis, pagal 2007–2013 metų Europos Sąjungos fondų lėšų panaudojimą tarp naujų Europos Sąjungos valstybių narių, įstojusių į Europos Sąjungą po 2004 metų, Lietuva pirmauja, o tarp visų Europos Sąjungos valstybių narių yra tarp lyderių – trečiojoje vietoje po Airijos ir Švedijos, tačiau reikia pažymėti, kad Lietuva 2007–2013 metų programavimo laikotarpiu administruoja 9 kartus daugiau Europos Sąjungos lėšų nei Airija ir 4 kartus daugiau nei Švedija.

2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimas

Nuo 2007–2013 metų veiksmų programų įgyvendinimo pradžios iki 2011 m. gruodžio 31 d. buvo įgyvendinama ar įgyvendinta beveik 5 400 projektų, jų vertė kartu su projektų vykdytojų lėšomis sudarė 23,5 mlrd. litų, iš kurių 18,1 mlrd. litų Europos Sąjungos fondų lėšos, tai sudaro 77,5 procento Europos Sąjungos fondų lėšų, numatytų Lietuvai 2007–2013 metų programavimo laikotarpiu.

3 pav. Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos lėšų panaudojimo strategijos įgyvendinimas iki 2011 m. gruodžio 31 d., mlrd. litų

Igyvendinant projektus, iš skiriamų Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir projektų vykdytojų ir partnerių lėšų pagal visas 2007–2013 metų veiksmų programas iki 2011 m. gruodžio 31 d. išmokėta 13,1 mlrd. litų, iš kurių – 10,3 mlrd. litų Europos Sąjungos fondų lėšos, tai sudaro 44 procentus Europos Sąjungos fondų lėšų, numatytų Lietuvai 2007–2013 metų programavimo laikotarpiu. Tik per 2011 metus projektams įgyvendinti išmokėta 3,5 mlrd. litų Europos Sąjungos lėšų (15 procentų), tai yra 102 mln. litų daugiau nei per 2010 metus. Europos Sąjungos lėšų išmokėjimo tempas, palyginti su 2010 metais, padidėjęs nedaug, tačiau 2011 metais šių lėšų išmokėta daugiausiai per visą Europos Sąjungos paramos administravimo Lietuvoje laikotarpį. Daugiausia Europos Sąjungos lėšų 2011 metais išmokėta vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimo ir plėtros (393 mln. litų), viešosios paskirties pastatų renovavimo (164 mln. litų), transeuropinės reikšmės geležinkelio linijų modernizavimo ir plėtros (149 mln. litų), mokslo ir studijų infrastruktūros stiprinimo (148 mln. litų) sričių projektų vykdytojams.

Pasirengimas panaudoti 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinę paramą

2011 metais nacionaliniu lygiu aktyviai rengtasi panaudoti 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinę paramą. Siekiant užtikrinti sėkmingą Lietuvos Respublikos pasirengimą panaudoti 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinę paramą, Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 1224 „Dėl komisijos 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos klausimams spręsti sudarymo ir atsakomybės už pasirengimą panaudoti 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinę paramą paskirstymo“ sudaryta komisija, kuri 2011 metais patvirtino Lietuvos Respublikos pasirengimo panaudoti 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinę paramą darbų tvarkaraštį ir pritarė, kad 2014–2020 metais Europos Sąjungos lėšomis finansuojamos programos būtų rengiamos atsižvelgiant į Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos (toliau – Strategija) tikslus ir pagrindinius projektus, šių programų priemonių lygmeniu nustatomas Strategijai skirtų prioritetinių projektų atrankos kriterijus ir pritaikomos esamos Europos Sąjungos finansinių priemonių stebėsenos sistemos.

2011 metais įvyko 8 komisijos posėdžiai, kuriuose diskutuota apie galimus transporto, švietimo, socialinės, sveikatos, aplinkos apsaugos, ūkio, energetikos, informacinės visuomenės, žemės ūkio, žuvininkystės, regioninės plėtros, kultūros sričių ir horizontalius žinių visuomenės ir jaunimo sričių Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo prioritetus po 2013 metų.

Be to, 2011 metų pabaigoje Finansų ministerija parengė preliminarias pozicijas dėl Europos Komisijos 2011 m. spalio 6 d. paskelbtų 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo reglamentų projektų, apie kuriuos diskutuojama Europos Tarybos Struktūrinių veiksmų darbo grupės posėdžiuose.

NACIONALINIO SAUGUMO BŪKLĖS IR PLĖTROS 2011 METŲ ATASKAITA

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu (Žin., 1997, Nr. [2-16](#)), Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) teikia Lietuvos Respublikos Seimui (toliau – Seimas) nacionalinio saugumo būklės ir plėtros metinės ataskaitos dalį.

I. NACIONALINIO SAUGUMO RIZIKOS VEIKSNIAI

1. Išorinės aplinkos rizikos veiksniai

Geostrateginė aplinka. Lietuvos tarptautinė padėtis 2011 metais išliko stabili, pokyčių, kurie stipriai paveiktų nacionalinį saugumą, išorinėje aplinkoje neįvyko. Tai lėmė priklausymas NATO, Europos Sąjungai ir kitoms tarptautinėms organizacijoms, draugiški ir konstruktyvūs tarpvalstybiniai santykiai, ypač su kaimynėmis Latvija ir Estija bei Šiaurės Europos valstybėmis.

Lietuvos saugumo aplinką formavo ir globalūs procesai – pasaulio finansų krizė, Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) strateginis posūkis į Azijos ir Ramiojo vandenyno regioną, įtampa Artimuosiuose Rytuose ir Šiaurės Afrikos regione, operacija Afganistane, Irano ir Šiaurės Korėjos branduolinės ambicijos, kadangi Lietuva, kaip Europos Sąjungos ir NATO narė, dalyvavo įgyvendinant Europos Sąjungos ir NATO politiką jų atžvilgiu.

Vienas iš nerimą keliančių veiksnių – stiprėjantis autoritarinis valdymas Baltarusijoje, kuris pristabdė šios šalies santykių su Europos Sąjungos ir JAV normalizavimą ir didino tarptautinę izoliaciją. Ekonomikos ir finansų krizė paspartino išitraukimą į Rusijos remiamus integracinius procesus Nepriklausomų Valstybių Sandraugos erdvėje: 2011 metais pradėjo veikti Rusijos, Baltarusijos ir Kazachstano muitų sąjunga, nuo 2012 metų pradžios – vieninga ekonominė erdvė. Tai sudarė prielaidas toliau didėti Baltarusijos politinei, ekonominei ir karinei priklausomybei nuo Rusijos. Lietuvai šių integracinių procesų poveikis yra ir bus nevienareikšmis.

Rusijos užsienio politikos prioritetai ir veikimo posovietinėje erdvėje principai nesikeitė. Siekdama didinti įtaką visoje posovietinėje erdvėje, itin daug dėmesio Rusija skyrė savo kontroliuojamiems integraciniams susivienijimams, ir ypač Ukrainai, kuri tebėra neapsisprendusi dėl ilgalaikių užsienio ir saugumo politikos prioritetų. Esminiai Ukrainos vidaus politikos sprendimai buvo priimami orientuojantis į prezidento ir jo šalininkų interesus. Siekdama pasilikti kuo didesnę veiksmų laisvę, kol šalyje nėra bendro sutarimo dėl

pagrindinės užsienio politikos krypties, Ukraina ir toliau balansavo tarp Rusijos ir Europos Sąjungos.

Rusija stiprino karinius pajėgumus Vakarų kryptimi, taip pat Rusijos Kaliningrado srityje. Čia dislokuoti moderniausi priešlėktuvinės gynybos kompleksai, paskelbti planai dislokuoti moderniausią puolamąją ginkluotę.

Rusija ir toliau naudojo energetinius svertus politiniais tikslais, ypač santykių su kaimyninėmis šalimis srityje. Vyksta sudėtingos derybos su „Gazprom“ įmone dėl Europos Sąjungos Trečiojo energetikos paketo įgyvendinimo dujų rinkoje. Nerimą kelia atominių elektrinių statybos projektai Astrave ir Kaliningrade, kurie vykdomi nepakankamai skaidriai ir dėl kurių atitiktis tarptautiniams aplinkosaugos ir branduolinės saugos reikalavimams kyla daug abejonių.

2. Vidaus rizikos veiksniai

2.1. Ekonominiai rizikos veiksniai

Neaiški pasaulio ekonomikos būklė 2011 metais ir toliau darė įtaką Lietuvos ekonomikos atsigavimo tvarumui.

Dėl santykinai mažos ir užsienio prekybai atviros ekonomikos Lietuva tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai susiduria su išorės rizikos veiksniais. Ribotos pagrindinių Lietuvos eksporto partnerių perspektyvos daro tiesioginę neigiamą įtaką įmonių investicijų planams, jų pelningumui, namų ūkių pajamoms, gyventojų užimtumui. Mažėjantis finansų rinkų pasitikėjimas tam tikromis vyriausybėmis tapo pasaulinės sisteminės rizikos veiksmu ir netiesiogiai neigiamai veikė Lietuvos galimybes skolintis tarptautinėse finansų rinkose, šio skolinimosi kainą ir rizikos vertinimą.

Reaguodami į makroekonominę pasaulio ir Lietuvos situaciją, šalyje veikiantys bankai reikliai vertino prisiimamą riziką, didino kapitalo atsargas ir daugelis jų 2011 metais sugebėjo veikti pelningai. Atsižvelgiant į Lietuvos bankų sektoriaus priklausomybę nuo Skandinavijos bankų grupių veiklos rezultatų ir į tai, kad Skandinavijos valstybių ekonomikos plėtros veiksniai vis dar tvarūs, finansinių problemų atsiradimo ir perdavimo Lietuvos bankų sektoriui rizika buvo ir yra gana maža.

2011 metų pabaigoje akcinės bendrovės banko „Snoras“ akcijos buvo perimtos visuomenės poreikiams ir vėliau paskelbtas šio banko bankrotas. Tai parodė, kad rinkos dalyviai gerai pasirengę tokio masto įvykiams – turi pakankamas likvidumo atsargas. Akcinės bendrovės banko „Snoras“ veiklos sustabdymas nesutrikdė bankų sistemos veiklos.

2011 metais Lietuvos energetinė priklausomybė ir toliau didino nacionalinio saugumo riziką. Lietuva priklausoma nuo elektros importo iš kitų valstybių – 65 procentų bendros pasiūlos, kurios didžiąją dalį sudaro importas iš valstybių – ne Europos Sąjungos valstybių narių. Šią grėsmę veiksmingai mažina sukurta elektros birža, demonopolizavusi elektros rinką. Konstatuotina, kad elektros rinka liberalizuojama nuosekliai. Dalis elektros energijos ir toliau bus importuojama, nes šiuo metu ją importuoti pigiau, nei gaminti Lietuvoje.

Gamtines dujas Lietuva perka tik iš Rusijos, nes nėra jungčių su kitų valstybių dujų tinklais. 2011 metais Lietuvos dujų įmonės gamtinių dujų iš Rusijos importavo 11 procentų daugiau nei 2010 metais.

Siekiant užtikrinti alternatyvų dujų tiekimą, toliau buvo vykdomi suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos parengiamieji darbai, pasirašyta pirmoji dujų tiekimo iš būsimojo terminalo sutartis, atlikti parengiamieji teritorijų planavimo darbai, patvirtintas terminalo projekto plėtros planas.

Strateginę reikšmę Lietuvos nacionaliniam saugumui turinčios energetikos įmonės, gaminančios elektrą ir šilumą, yra pasirengusios naudoti alternatyvių rūšių kurą, sutrikus ar visai nutrūkus energijos išteklių tiekimui.

Kontrabandos mastas. Lietuva, besiribojanti su ekonominės erdvės valstybėmis, turinčiomis skirtingą akcizų ir kainų politiką, susiduria su kontrabandos ir falsifikuotų prekių tiekimo grėsme, tai neigiamai veikia visuomenės saugą ir saugumą, taip pat Lietuvos ekonomiką. 2011 metais toliau didėjo akcizinių prekių kontrabandos sulaikymo mastas ir vietinėje rinkoje buvo daugiau parduodama traukiamų į oficialią apskaitą akcizinių prekių.

2.2. Socialiniai rizikos veiksniai

Gyvenimo lygio diferenciacija. Lietuva priskirtina prie Europos Sąjungos valstybių narių, turinčių patį aukščiausią gyventojų pajamų diferenciacijos lygį. Socialiniai ekonomikos krizės padariniai didino pajamų diferenciaciją. Mažėjo visų gyventojų grupių pajamos, tačiau mažas pajamas turinčių gyventojų pajamų mažėjimas lėmė spartų santykinį mažiausių pajamų pokytį, tai didino gyventojų pajamų diferenciacijos lygį.

Nedarbo lygis. 2011 metų pabaigoje šalyje registruota 227,1 tūkst. bedarbių (11 procentų visų darbingo amžiaus šalies gyventojų). 2011 metais sparčiau mažėjo registruotų bedarbių: jų sumažėjo 27,1 procento, tai yra 84,2 tūkst. asmenų. Sparčiau mažėjo ir registruotų ilgalaikių bedarbių – 28,2 procento, arba 36,6 tūkst. asmenų. 2011 metų pabaigoje 16 procentų bedarbių naudojami teise gauti nedarbo draudimo išmoką. Jaunų (iki 25 metų) bedarbių 2011 metų pabaigoje šalyje buvo 29,6 tūkst. (13 procentų visų darbo biržoje registruotų bedarbių). Registruotas jaunimo nedarbo lygis per metus sumažėjo 2,7 procentinio punkto.

Socialinė atskirtis ir skurdas. 2011 metais skurdo lygis buvo vis dar gana aukštas. Nors ekonomika ir augo, realios pajamos praktiškai nedidėjo, o vartotojų kainų indekso augimas mažino pajamų perkamąją galią. Tačiau taikytos biudžeto konsolidavimo priemonės, nedarbo lygio mažėjimas ir gyventojų darbo pajamų augimas darė teigiamą poveikį Valstybinio socialinio draudimo fondo („Sodros“) pajamų ir išlaidų balansui ir deficito mažėjimui, kuris 2011 metais, palyginti su 2010 metais, sumažėjo 29,5 procento (faktinė deficito suma buvo 748 mln. litų mažesnė nei planuota). Tai leido 2011 metais priimti sprendimus dėl senatvės pensijų atkūrimo.

Ekonominė emigracija. 2011 metais buvo dar gana aukštas emigracijos lygis. Kaip ir ankstesniais metais, pagrindinė išvykimo priežastis – darbo paieškos. Tačiau išvykstančių iš Lietuvos gyventojų skaičius, palyginti su 2010 metais, sumažėjo 34,7 procento, o 14 tūkst. Lietuvos Respublikos piliečių sugrįžo iš emigracijos – tai 3,3 karto daugiau nei 2010 metais (4,2 tūkst.).

2.3. Aplinkos ir gyventojų sveikatos rizikos veiksniai

Gyventojų sveikatos rizikos veiksniai iš esmės nekito, padėtis tebėra stabili. Sergamumas AIDS Lietuvoje mažėja: 2009 metais jis siekė 1,1 atvejo 100 tūkst. gyventojų, 2010 metais – 1 atvejį 100 tūkst. gyventojų. Šis rodiklis atitinka Europos regiono valstybių vidurkį.

Per 9 metus Lietuvoje vyraujantis ŽIV plitimo būdas nesikeitė – tai švirksčiamųjų narkotikų vartojimas. Dažniausias AIDS žymintis susirgimas (indikacinė liga) Lietuvoje, kaip ir kitose Rytų Europos šalyse, – plaučių tuberkuliozė.

Jau daugiau kaip dešimtmetį Lietuvoje neužregistruota retų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų įvežimo ar išplitimo atvejų. Tačiau Europoje ir kitose pasaulio šalyse naujai registruojamos užkrečiamosios ligos (virusinė hemoraginė karštligė, spongiforminė encefalopatija, sunkus ūmus respiracinis sindromas ir kita) ir vėl pasaulyje plintanti cholera, juodligė, tuliaremija, maras ir kitos. 2011 metais Lietuvoje užregistruotas vienas įvežtinis Dengė hemoraginės karštligės atvejis, 3 įvežtinės maliarijos atvejai, visi ligoniai pasveiko, o šioms infekcijoms išplisti mūsų šalyje sąlygų nebuvo.

2011 metais nemažą susirūpinimą kėlė pavojingos gyvūnų užkrečiamosios ligos, nustatytos kaimyninėse šalyse ir šalyse, su kuriomis plėtojami intensyvūs prekybiniai santykiai. Imtasi sugriežtintų apsaugos priemonių prekiaujant su šalimis, kuriose nustatytos šios ligos: afrikinis ir klasikinis kiaulių maras, paukščių gripas, mėlynojo liežuvio liga, snukio ir nagų liga.

Tarp Lietuvos ūkininkų sparčiai populiarėja nelegalios augalų apsaugos priemonės. Nepatvirtintais duomenimis, apie 30 procentų rinkos sudaro falsifikuoti produktai. Kainų skirtumas tarp legalių ir nelegalių augalų apsaugos produktų siekia 70–80 procentų. Neskaičiuojant finansinių nuostolių, kuriuos patiria šalies biudžetas, falsifikuoti produktai labai kenksmingi tiek vartotojui, tiek dirvai, kurioje jie naudojami. Juose gali būti aptinkami itin dideli nuodingųjų priemaišų kiekiai, taigi pasekmės gali būti labai rimtos ir sunkiai prognozuojamos.

2.4. Asmens ir visuomenės saugumo rizikos veiksniai

2011 metais užregistruota 2,4 procento daugiau nusikalstamų veikų nei 2010 metais, tačiau mažiau nei 2009 metais. Mažiau užregistruota tyčinių nužudymų, sunkių sveikatos sutrikdymų, plėšimų, vagysčių, padarytų įsibraunant į gyvenamąją patalpą, automobilių vagysčių. Šių nusikaltimų nuolat mažėja jau nuo 2005 metų. Daugiau užregistruota sukčiavimų, viešosios tvarkos pažeidimų.

Palyginti su 2010 metais, 2011 metais valstybės sienos pažeidimų užfiksuota 5 procentais mažiau, tačiau sulaikytų valstybės sienos pažeidėjų skaičius išaugo beveik trečdaliu. Daugiau kaip 50 procentų padaugėjo nelegalių migrantų, kurie bandė patekti į Lietuvą per „žaliąją“ sieną. Paminėtina, kad valstybės sienos pažeidimų prie sienos su Rusija sumažėjo perpus, ir tai sietina su modernių stebėjimo sistemų diegimu šiame valstybės sienos ruože.

Neteisėta narkotinių medžiagų apyvarta. Nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu ir kontrabanda, pernai užregistruota tik šiek tiek daugiau nei 2010 metais. Šalies nelegalios narkotikų rinkos tendencijos jau kelerius metus iš esmės nesikeičia. Nors Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų valstybių, plinta naujos svaiginimuisi skirtos psichoaktyviosios medžiagos, didžiąją neteisėtos apyvartos dalį vis dar sudaro kanapės ir amfetamino tipo stimuliuojamosios medžiagos.

Pagrindinės kontrabandos kryptys, palyginti su ankstesniais metais, nepasikeitė. Dėl savo geografinės padėties Lietuva – ir toliau vienas iš pagrindinių tranzitinių sausumos kelių, kuriuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabanda gabenama iš Vakarų į Rytų šalis (sintetinės medžiagos ir kokainas), iš Centrinės Azijos valstybių į Vakarų šalis (heroinas), iš Pietų į Šiaurės šalis (hašišas), iš Rytų ir Pietų Azijos į Vakarų šalis (sintetinės medžiagos).

Korupciniai nusikaltimai. Korupcijos paplitimo pokyčius dėl jos latentškumo nustatyti sudėtinga, tačiau, bendrai įvertinus tiek statistinius nusikalstamumo rodiklius, tiek sociologinių tyrimų rezultatus, galima teigti, kad korupcijos lygis mažėja.

2011 metais, palyginti su 2010 metais, užregistruota 5 procentais mažiau korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, 32 procentais sumažėjo užregistruotų kyšininkavimo atvejų ir 3 procentais – piktnaudžiavimo atvejų, papirkimo atvejų skaičius nepakito.

2011 metais sumažėjo korupcijos suvokimo indeksas – 4,8 (2010 metais – 5). Neperžengta 5 balų riba, kuri skiria valstybes, sugebančias pažaboti korupciją, nuo valstybių, kurios susiduria su rimtomis korupcijos problemomis. Tačiau pokytis per mažas, kad būtų galima drąsiai teigti, jog korupcijos mastas didėja ar antikorupcinė politika neveiksminga.

2.5. Ekologiniai rizikos veiksniai

Galimą grėsmę nacionaliniam saugumui gali kelti branduolinė arba didelio masto radiologinė avarija Ignalinos atominėje elektrinėje, taip pat ir panaudoto branduolinio kuro saugykloje. Ne mažiau pavojinga būtų radiologinė avarija uždarytoje Maišiagalos radioaktyviųjų atliekų saugykloje, jeigu dėl gamtinių ar išorinių veiksnių būtų stipriai pažeisti apsauginiai betoniniai saugyklos įrenginiai. Grėsmę keltų teroristinis išpuolis naudojant radioaktyvias medžiagas (vadinamąją „purvinąją bombą“), taip pat avarijos, galinčios įvykti naudojant, saugant ar vežant didelio aktyvumo uždaruosius jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius. Radiologinės avarijos tikėtinos radus, nustačius, sulaikius paliktuosius didelio aktyvumo jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius ar radioaktyviosiomis medžiagomis dideliu mastu užterštus objektus.

Prie ekologinių rizikos veiksnių priskiriama kaimyninėse šalyse (Baltarusijoje, Rusijos Kaliningrado srityje) planuojamų statyti atominių elektrinių keliama grėsmė aplinkai.

2.6. Informacijos apsaugos rizikos veiksniai

Plečiantis elektroninių paslaugų ir interneto skverbčiai, didėja kibernetinių atakų rizika. Išskirtinos 3 pagrindinės rizikos: kibernetinės atakos, interneto panaudojimas nusikalstamai veiklai ir nepakankama asmens duomenų apsauga. Lietuvoje nebuvo užfiksuota didelio masto ryšių ir informacinių sistemų pažeidimų, tačiau kitose šalyse įvykę kibernetiniai incidentai gali būti pakartoti ir Lietuvoje, globalus kibernetinės erdvės pobūdis daro Lietuvą šioje erdvėje pažeidžiamą.

II. VYRIAUSYBĖS PRIEMONĖS NACIONALINIAM SAUGUMUI STIPRINTI

3. Saugumo aplinkos formavimas

3.1. Narystė NATO

2011 metais NATO ir toliau skyrė itin daug dėmesio kolektyvinės gynybos įsipareigojimų įtvirtinimui, kartu įgyvendindama krizių valdymo ir tarptautinio saugumo stiprinimo uždavinius. Lietuvai svarbiausios buvo tokios sritys kaip NATO vaidmens ir matomumo stiprinimas šalyse narėse, priešraketinės gynybos sistemos kūrimas, kolektyvinių pajėgumų vystymas, branduolinės politikos išlaikymas, išmanioji gynyba, kibernetinis ir energetinis saugumas, NATO atvirų durų politikos išlaikymas.

Padidėjo NATO dėmesys Baltijos regionui. Vyko ir buvo planuojamos įvairios civilinės ir karinės pratybos (*Baltic Host 2011, CMX 2011, Steadfast Juncture 2011, Amber Hope 2011*), vis labiau skirtos priimančiosios šalies pajėgumams stiprinti ir pasirengti šalies gynybai.

NATO oro policijos misiją Baltijos šalyse 2011 metais vykdė Vokietija, Prancūzija ir Danija. Kartu su kitomis Baltijos šalimis parengtas ir sąjungininkams pristatytas sustiprintos priimančiosios šalies paramos paketas. Šis paketas leido pasiekti persilaužimą diskusijose dėl ilgalaikės NATO oro policijos misijos.

Sprendžiant priešraketinės gynybos klausimą, NATO vieningai sutarė, kad tik Aljansas gali būti atsakingas už savo narių saugumą ir Rusijos siūlyta sektorinės gynybos koncepcija negali būti svarstoma kaip priimtina alternatyva. Sėkmingai vyko NATO priešraketinio skydo kūrimo procesas.

Išliekantis ekonomikos krizės poveikis valstybių gynybos biudžetams skatino NATO ieškoti būdų, kaip įgyti reikalingų pajėgumų, – buvo įgyvendinamas išmaniosios gynybos požiūris, paremtas prioritetų išskyrimu, specializacija ir regioniniu bendradarbiavimu.

2011 m. sausio 1 d. Lietuvoje pradėjo veikti Energetinio saugumo centras. Siekiama, kad artimiausiu metu jam būtų suteiktas NATO kompetencijos centro statusas.

Lietuvos indėlis į NATO veiklą krizių valdymo srityje didžiausias Afganistane. 2011 metų pabaigoje Lietuva baigė dalyvauti NATO mokymo misijoje Irake.

3.2. Narystė Europos Sąjungos

Tęstas praktinis dalyvavimas Europos Sąjungos Bendrojoje saugumo ir gynybos politikoje (BSGP). 2011 metų I pusmetį kartu su Vokietija, Olandija, Suomija ir Austrija budėta Europos Sąjungos kovinėje grupėje. Tai antras kartas, kada Lietuvos kariai buvo priskirti Europos Sąjungos greitojo reagavimo pajėgoms. Konsultuotasi su galimais partneriais (Jungtine Karalyste, Šiaurės šalimis) dėl tolesnio dalyvavimo Europos Sąjungos kovinėse grupėse. Lietuva ir toliau dalyvavo Europos Sąjungos kovos su piratavimu operacijoje ATALANTA. Seimui pateiktas siūlymas išplėsti operacijų mandata, kad Lietuva galėtų aktyviau dalyvauti kovos su piratavimu operacijose prie Afrikos krantų.

3.3. Veikla tarptautinėse organizacijose

Jungtinės Tautos. 2011 metais Lietuvos atstovai aktyviai veikė Jungtinėse Tautose ir kartu siekė pristatyti šalį kaip veiklią, solidarią ir atsakingą tarptautinės bendrijos narę. Jie nuosekliai rėmė demokratiją ir visuotines žmogaus teises Jungtinių Tautų biuruose Niujorke ir Ženevoje. Lietuvos atstovai Jungtinėse Tautose taip pat sistemingai išitraukė į išaldytų konfliktų, nusiginklavimo, branduolinio ginklo neplatavimo, minų veikimo, branduolinio saugumo, moterų, taikos ir saugumo, kitų klausimų svarstymą.

Jungtinėse Tautose buvo pristatomi Lietuvos pirmininkavimo Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijai (ESBO) ir Demokratijų bendrijai prioritetai ir aktualijos.

Tarptautinės atominės energijos agentūroje (TATENA), Jungtinių Tautų, tarptautinių konvencijų (Branduolinės saugos, Espo) susitikimuose atkreiptas visuomenės dėmesys į poreikį sugriežtinti branduolinės saugos standartus. Dauguma Lietuvos pasiūlymų įtraukti į TATENA branduolinės saugos veiksmų planą.

ESBO. 2011 metais Lietuva pirmininkavo ESBO. Lietuvos prioritetai: pažanga sprendžiant užsitęsčius konfliktus; žiniasklaidos laisvės ir žurnalistų saugumo išipareigojimų įgyvendinimo užtikrinimas; ESBO pastangų kovoje su transnacionalinėmis grėsmėmis, ypač kylančiomis iš Afganistano teritorijos, stiprinimas; ESBO vaidmens energetinio saugumo dialoge skatinimas; tolerancijos ugdymas ESBO erdvėje siekiant kovoti su neapykantos nusikaltimais ir diskriminacija.

Lietuva pasiekė oficialių derybų atnaujinimo Padnestrės konflikto sureguliuavimo procese 5+2 formatu, Kalnų Karabacho konflikto sureguliuavimo klausimu buvo pasiektas susitarimas dėl bendro pareiškimo, Lietuva prisidėjo prie pastangų stabilizuoti situaciją Kirgizijoje po 2010 metais vykusią etninių neramumų.

Lietuvos, kaip ESBO pirmininkės, iniciatyva, konsultuojantis su ESBO dalyvaujančiomis šalimis, Jungtinėmis Tautomis ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis, parengtas 32 ESBO projektų sąrašas Afganistanui, kurių vertė siekia apie 10 mln. eurų.

Lietuvai pirmininkaujant ESBO, 2011 m. lapkričio 30 d. atnaujintas Vienos dokumentas, įtvirtinantis pasitikėjimo priemonių įgyvendinimą tarp ESBO valstybių.

3.4. Dvišalis bendradarbiavimas nacionalinio saugumo srityje

Bendradarbiavimas su JAV. Strateginė partnerystė su JAV išliko svarbus Lietuvos saugumą stiprinantis veiksnys. JAV daug dėmesio skyrė pratyboms Baltijos regione, priimančiosios šalies paramos ir planavimo pajėgumų stiprinimui. JAV nuosekliai rėmė Baltijos valstybių siekį NATO oro policijos misiją pakeisti į ilgalaikę ir išreiškė palaikymą 2011 metų pradžioje Lietuvoje įkurto Energetinio saugumo centro veiklai. JAV finansavo karių ir civilių tarnautojų kursus, mokymą ir studijas JAV, skyrė lėšų Lietuvos kariuomenės modernizavimo projektams ir įrangai, reikalingai operacijoms Afganistane, įsigyti. Kartu su Pensilvanijos nacionaline gvardija ir toliau dalyvauta Afganistane rengiant Afganistano policijos pajėgas. Per Klaipėdos valstybinį jūrų uostą buvo vykdomas JAV krovinių tranzitas į Afganistaną.

Bendradarbiavimas su Šiaurės šalimis. Lietuvai pavyko užsitikrinti Šiaurės valstybių politinę paramą glaudesniai bendradarbiavimui tarp Baltijos ir Šiaurės valstybių ir susitarti dėl tolesnių praktinio bendradarbiavimo formų NORDEFCO (tai nauja Šiaurės valstybių gynybinio bendradarbiavimo forma, sujungusi visus iki tol buvusius projektus).

Bendradarbiavimas su Baltijos šalimis. Priimti sprendimai dėl bendradarbiavimo mokymų ir pratybų srityje, bendro įsigijimo, bendrų operacinių vienetų, skirtų dalyvauti NATO greitojo reagavimo pajėgose ir Europos Sąjungos kovinėse grupėse, kūrimo. Sutarta nuosekliai padvigubinti priimančiosios šalies paramą NATO oro policijos misijai ir sudaryti palankesnes treniruočių sąlygas NATO orlaiviams. Vyko bendros Baltijos valstybių pratybos, skirtos tiek atskirų rūšių pajėgų sąveikai stiprinti, tiek atitinkamoms užduotims (priimančiosios šalies paramos, išminavimo) vykdyti.

Bendradarbiavimas su Lenkija. Lietuvą ir Lenkiją sieja bendri interesai užsienio ir saugumo politikoje, ypač energetinio saugumo ir Europos Sąjungos Rytų partnerystės srityse, energetinių ir transporto jungčių plėtra. Buvo koordinuojamos pozicijos, siekiant didesnio NATO matomumo Baltijos šalyse ir Lenkijoje. Lietuva toliau dalyvavo NATO Šiaurės Rytų korpuso, dislokuoto Ščecine, Lenkijoje, veikloje, intensyvinu specialiuju operacijų pajėgų bendradarbiavimą. Toliau derinta bendros Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos brigados (LITPOLUKRBRIG) steigimo sutartis, kurią tikimasi pasirašyti 2012 metais.

Bendradarbiavimas su Gruzija, Ukraina ir Moldova. 2011 metais Lietuva ir toliau aktyviai prisidėjo stiprinant NATO ir Europos Sąjungos ryšius su Rytų partnerystės valstybėmis. Sėkmingai vykstant deryboms dėl Asociacijos sutarčių, Pietų Kaukazo valstybės ir Moldova pasistūmėjo link glaudesnės politinės asociacijos ir ekonominės aproksimacijos su Europos Sąjungos. 2011 metais Lietuva, pirmininkaudama ESBO, tiesiogiai dalyvavo reguliuojant konfliktą Gruzijoje. Ženevos derybose įgyvendinama vis daugiau pasitikėjimo stiprinimo priemonių tarp bendruomenių abipus administracinės linijos. Užtikrintas aktyvus Europos Sąjungos vaidmuo per Europos Sąjungos Stebėjimo misijos Gruzijoje (EUMM) ir Europos Sąjungos specialiojo atstovo Pietų Kaukazui ir krizei Gruzijoje veiklą. Konflikto

Gruzijoje sureguliuojamas tebėra Europos Sąjungos ir Rusijos spęstinų klausimų darbotvarkėje.

Lietuva nuosekliai rėmė Gruzijos siekį tapti NATO nare. 2011 metais Lietuvos ambasada Tbilisyje atliko NATO kontaktinės ambasados funkcijas. Šiaurės ir Baltijos valstybės drauge su Gruzija vykdė bendradarbiavimo gynybos srityje projektus. Gruzija nuolat skiria medikus į Lietuvos vadovaujamą Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupę.

Nors Ukrainos vadovybė narystės NATO atžvilgiu pakeitė strateginę kryptį, gynybos srityje bendradarbiauta aktyviai: atnaujintas dvišalio bendradarbiavimo susitarimas, Ukrainos kariai drauge su Lietuvos kariais sėkmingai tarnavo Afganistane.

Bendradarbiavimas su Rusija ir Baltarusija gynybos srityje buvo fragmentiškas, tačiau toliau be sutrikimų buvo vykdomos ginkluotės inspekcijos pagal Vienos dokumentą ir papildomus dvišalius susitarimus.

Europos Sąjungos lygmeniu Lietuva nuolat kėlė šiuos svarbius santykių su Rusija klausimus: dėl bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, bevizio režimo, totalitarinių režimų aukų pripažinimo, skaidraus ir sąžiningo bendradarbiavimo energetikos srityje.

Pavyko išlaikyti ryšius su Baltarusijos žemesnio ir vidutinio rango pareigūnais – pristatytos demokratinės vertybės ir parodyta, kad Baltarusija ir jos žmonės svarbūs Europai.

Gynybinių pajėgumų stiprinimas, mobilizacinės sistemos plėtra, pilietinės visuomenės stiprinimas aptarti šios Vyriausybės ataskaitos bendrojoje dalyje.

3.5. Ilgalaičių nacionalinę saugumą stiprinančių programų vykdymas

Vykdant ilgalaičę Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija programą, siekiant pašalinti neteisėto suinteresuotų asmenų poveikio valstybės institucijose ir įstaigose dirbantiems asmenims prielaidas, priimti Vyriausybės nutarimai, išplečiantys viešai internetinėje erdvėje ir su teisės aktų projektais teikiamą informaciją, parengtas ir Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo pakeitimo ir įstatymo papildymo įstatymo projektas, kuriuo siūloma reglamentuoti situaciją, kai dėl užimamų pareigų ir atliekamų funkcijų pareigūnas, valstybės tarnautojas ar darbuotojas patiria neteisėtą suinteresuotų asmenų poveikį. Siekiant sumažinti teisinio reglamentavimo našta ūkio subjektams ir su tuo susijusias korupcijos prielaidas, pradėta ūkinės komercinės veiklos leidimų (licencijų) peržiūra ir jų išdavimo sąlygų analizė, siekiant nustatyti nepagrįstus ir perteklinius leidimus (licencijas) ir jų išdavimo sąlygas; priimti teisės aktų pakeitimai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės srityje, juos įgyvendinus sumažėjo atitinkama administracinė našta (20 procentų) ir korupcijos prielaidos.

Vykdant Programą prieš terorizmą ir didinant Lietuvos indėlį į tarptautinės bendruomenės kovą su terorizmu, buvo įgyvendinamos programos prevencinės priemonės, rengiantis 2011 metų Europos vyrų krepšinio čempionatui.

Įgyvendinant Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą, sukurtas nacionalinių prevencijos subjektų tinklas, apimantis mokslo įstaigų, valstybinių institucijų,

savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų atstovus, per kurių nuolat vykdoma gerosios praktikos sklaida ir keičiamasi kita aktualia informacija, susijusia su nusikaltimų prevencija. Toliau buvo plėtojami policijos projektai „Saugi kaimynystė“ (2011 metais šalyje veikė 1 083 saugios kaimynystės grupės) ir „Būk saugus su mobiliu“. Intensyviai buvo dirbama su jauniaisiais policijos rėmėjais: organizuojami jų sąskrydžiai, rengiami žygiai, sporto varžybos. Buvo vykdoma prevencinės informacijos gyventojams sklaida informaciniuose viešojo transporto ekranuose, socialiniuose tinkluose.

Įgyvendinant Lietuvos policijos sistemos plėtros programą, atsisakyta policijos teikiamų komercinių apsaugos funkcijų (nuo 2012 m. sausio 1 d. policija nebeteikia atlygintinų apsaugos paslaugų pagal civilinius sandorius), pertvarkyta policijos pareigūnų veiklos kontrolės sistema, sukurtas policijos elektroninių paslaugų portalas www.epolicija.lt, rekonstruoti 2 policijos komisariatų pastatai.

3.6. Kitos nacionalinio saugumo stiprinimo sritys

Energetinis saugumas. Konstatuotina, kad elektros rinkos liberalizavimas vyksta nuosekliai. Laisvos rinkos sąlygomis vartotojai 2010–2011 metais beveik perpus sumažino visuomeninio tiekėjo parduodamos elektros energijos tiekimo apimtį, sudarydami elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis su nepriklausomais elektros tiekėjais, o jų vartotojams teikiama elektros energija sudaro 46 procentus viso skirstomaisiais elektros tinklais persiunčiamo elektros energijos kiekio.

Per biržą buvo nupirkta 68 procentai Lietuvoje suvartotos elektros energijos. Vietinė elektros gamyba sudarė 7 procentus biržos apyvartos (2010 metais – 24 procentus). Lietuvos elektrinė išėjo iš biržos, nes jos gaminama energija per brangi.

Buvo toliau įvairinamas energijos išteklių tiekimas, sujungiant Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių energetikos tinklus: Lietuvos–Švedijos elektros jungties projektas „NordBalt“, Lietuvos–Lenkijos elektros jungties statybos projektas „LitPol Link“.

Atrinktas strateginis investuotojas į Visagino atominės elektrinės projektą – „Hitachi, Ltd“ ir su juo vykdomos išimtinės tiesioginės derybos dėl koncesijos ir kitų su ja susijusių projekto sutarčių. Europos Komisijai oficialiai pateiktas Visagino atominės elektrinės projekto planas.

Pradėti svarbiausi suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos parengiamieji darbai: atrinktas šio terminalo projekto patarėjas, pasirašyti ketinimų protokolai su JAV kompanija „Cherniere“ ir Ispanijos kompanija „Gas Natural Fenosa“ dėl galimybės ateityje tiekti dujas, taip pat su AB „Lietuvos energija“ pasirašyta pirmoji dujų tiekimo iš būsimojo suskystintų gamtinių dujų terminalo sutartis, atlikti parengiamieji teritorijų planavimo darbai, laivybos sąlygų ir parametrų moksliniai tyrimai, patvirtintas suskystintų gamtinių dujų terminalo projekto plėtros planas ir parengta strateginių pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita.

Parengta Lenkijos–Lietuvos dujotiekių jungties, kuri integruotų Baltijos šalis į Europos Sąjungos dujų rinkas ir sukurtų prieigą prie pasaulinės suskystintų gamtinių dujų rinkos, verslo aplinkos analizė.

Toliau vyko konsultacijos su Baltarusijos ir Rusijos specialistais dėl planuojamų statyti Baltarusijoje ir Rusijos Kaliningrado srityje atominių elektrinių poveikio aplinkai vertinimo.

Kiti **ekonominio, socialinio ir viešojo saugumo stiprinimo** klausimai aptarti šios Vyriausybės ataskaitos bendrojoje dalyje.

Elektroninės informacijos sauga (kibernetinis saugumas). Lietuva toliau dalyvavo svarstant kibernetinio saugumo klausimus NATO kontekste. Palaikyta Estijos iniciatyva plėtoti Baltijos ir Šiaurės valstybių bendradarbiavimą kibernetinio saugumo srityje, kuris prisidėtų prie Europos Sąjungos kibernetinio saugumo instrumentų plėtojimo. Kaip pirmininkaujanti ESBO valstybė, Lietuva prisidėjo prie ESBO pastangų kurti pasitikėjimo priemones kibernetinio saugumo srityje. Konsultuotasi su Baltijos šalimis dėl tolesnio bendradarbiavimo šioje srityje. Dalyvauta Estijoje įkurto NATO Kibernetinės gynybos tobulinimo centro veikloje.

Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 796 patvirtinta Elektroninės informacijos saugos (kibernetinio saugumo) plėtros 2011–2019 metais programa, kurios strateginis tikslas – plėtoti elektroninės informacijos saugą Lietuvoje, užtikrinti kibernetinį saugumą ir pasiekti, kad 2019 metais teisės aktų nustatytus elektroninės informacijos saugos (kibernetinio saugumo) reikalavimus atitinkančių valstybės informacinių išteklių dalis pasiektų 98 procentus visų valstybės informacinių išteklių, vidutinis ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros incidentų likvidavimo laikas sumažėtų iki 0,5 valandos, o Lietuvos gyventojų, kurie saugiai jaučiasi kibernetinėje erdvėje, dalis pasiektų 60 procentų.

III. LIETUVOS NACIONALINIO SAUGUMO 2011 METŲ BŪKLĖS APIBENDRINIMAS

2011 metais bendra Lietuvos nacionalinio saugumo būklė nepakito, tarptautinė aplinka tebebuvo sąlyginai stabili. Lietuva aktyviai veikė tarptautinėje arenoje, pirmiausia Europos Sąjungos ir NATO, įgyvendindama savo saugumo interesus. Gerėjo Lietuvos ekonomikos būklė. Vis dėlto didėja rizika, kad prastėjant pasaulio ekonomikos padėčiai lėčiau augs ir Lietuvos ūkis.

Dėl lėtėjančios pasaulio ūkio raidos pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių ekonomikos plėtra mažėjo, pasitikėjimo rodikliai Lietuvoje ir užsienio šalyse prastėjo, esant neapibrėžtumui dėl įsiskolinimo problemų kai kuriose euro zonos valstybėse.

2011 metais nuosekliai didėjo privatus vartojimas, kurį skatino gerėjantys namų ūkių lūkesčiai ir atsigaunanti darbo rinka, augo mažmeninė prekyba. Kadangi kai kurių rūšių ekonominės veiklos srityse trūko tinkamos kvalifikacijos darbuotojų, didėjo vidutinis darbo

užmokestis. Vis dėlto prastėjanti pasaulio ekonomikos padėtis blogino namų ūkių lūkesčius dėl tolesnės ekonominės situacijos Lietuvoje ir padėties darbo rinkoje.

Nors nedarbo lygis Lietuvoje santykinai aukštas ir ekonominės emigracijos mastas – vis dar didelis, tačiau 2011 metais buvo siekiama veiksmingai taikyti įvairias aktyvias darbo rinkos politikos priemones, padedančias sudaryti palankesnes sąlygas išlaikyti esamas ir kurti naujas darbo vietas, sudaryti užimtumo galimybes ieškantiems darbo asmenims ir išvengti ilgalaikio nedarbo. Padaugėjo emigrantų, grįžtančių į Lietuvą.

Dėl ekonomikos sunkmečio vis dar gana didelis šešėlinės ekonomikos ir akcizinių prekių kontrabandos mastas, tačiau šioje srityje pastebimos teigiamos tendencijos.

Kaip ir ankstesniais metais pagrindinis nacionalinio saugumo rizikos veiksnys – pernelyg didelė Lietuvos priklausomybė nuo vienos valstybės strateginių žaliavų ir energijos tiekimo.

2011 metais buvo stiprinama Lietuvos energetinė nepriklausomybė: buvo siekiama įvairinti energijos išteklių tiekimą, sujungiant Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių energetikos tinklus, skatinama elektros energijos gamyba panaudojant atsinaujinančius energijos išteklius, pradėjo veikti elektros birža. Atrinktas strateginis investuotojas į Visagino atominės elektrinės projektą, daug pasistūmėta į priekį įgyvendinant suskystintų gamtinių dujų projektą.

Ypatingą reikšmę Lietuvai turėjo Europos Sąjungos vykstantys procesai. Rengiami susitarimai dėl integracijos gilinimo ir Europos Sąjungos institucijų galių stiprinimo. Gebėjimas išspręsti euro zonos krizę lems Europos vietą ir įtaką pasaulyje, jos santykius su JAV ir kylančiomis galiomis kituose pasaulio regionuose.
